

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดสงขลา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและประเมิน
มหาวิทยาลัยทักษิณ

2555

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและประเมิน

มหาวิทยาลัยทักษิณ

ชื่อวิทยานิพนธ์ : ปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นใน
จังหวัดสงขลา

ชื่อ-ชื่อสกุล ผู้ทำวิทยานิพนธ์ : นางสาวดวงจันทร์ ศิริรักษ์โสภณ

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

M. Pabcha

(อาจารย์ ดร.ณัชชา มหปญญานนท์)

ประธานที่ปรึกษา

ดร.ชัยจิต

(อาจารย์ ดร.ชัยจิต สร้อยเพชรเกษม)

กรรมการที่ปรึกษา

คณะกรรมการสอบปากเปล่าวิทยานิพนธ์

Prof. Jiraporn

(อาจารย์ ดร.สุริยา เหมตะศิลป์)

ประธานกรรมการ

M. Pabcha

(อาจารย์ ดร.ณัชชา มหปญญานนท์)

กรรมการ

ดร.ชัยจิต

(อาจารย์ ดร.ชัยจิต สร้อยเพชรเกษม)

กรรมการ

รองศาสตราจารย์สุเทพ สันติวรานนท์

(รองศาสตราจารย์สุเทพ สันติวรานนท์)

กรรมการ

มหาวิทยาลัยทักษิณ อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและประเมิน ของมหาวิทยาลัยทักษิณ

Dr. Somphol Inthasurran

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมภพ อินทสุวรรณ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ 29 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2555

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยทักษิณ

บทคัดย่อ

ชื่อวิทยานิพนธ์ : ปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ในจังหวัดสงขลา

ชื่อสกุลผู้ทำวิทยานิพนธ์ : นางสาวดวงจันทร์ ศิริรักษ์โสภณ

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : อาจารย์ ดร.ณัชชา มหปญฺญานนท์ และ

อาจารย์ ดร.ชัยลิจิต ศรีอัยเพชรเกษม

ปริญญาและสาขาวิชา : ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและประเมิน

ปีการศึกษาที่สำเร็จ : 2554

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสมการพยากรณ์จากตัวแปรที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดสงขลา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดสงขลา จำนวน 395 คน ที่ได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคือ แบบสอบถามวัดปัจจัยด้านต่างๆ ที่คาดว่าจะมีอิทธิพลต่อความฉลาดทางอารมณ์ ประกอบด้วย ข้อคำถามวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ข้อคำถามวัดความวิตกกังวล ข้อคำถามวัดการปฏิบัติตามหลักธรรม ข้อคำถามวัดการสื่อสารในครอบครัว ข้อคำถามวัดการอบรมเลี้ยงดู ข้อคำถามวัดอิทธิพลของกลุ่มเพื่อน ข้อคำถามวัดประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของครู ข้อคำถามวัดอิทธิพลของสื่อที่มีความเชื่อมั่นเท่ากับ .93, .82, .96, .94, .87, .95, .90 และ .94 ตามลำดับ และแบบสอบถามวัดความฉลาดทางอารมณ์มีความเชื่อมั่นเท่ากับ .96 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่า

ตัวแปรที่สามารถพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดสงขลา คือ ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของครู (X_7) ความวิตกกังวล (X_2) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (X_1) โดยที่ตัวแปรพยากรณ์ทั้ง 3 ตัว มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ .985 มีความสามารถในการร่วมกันพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดสงขลาได้ร้อยละ 97.10 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .001 ซึ่งสามารถสร้างสมการพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน ดังนี้

สมการพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$\hat{Y}_1 = 103.535 + 1.343(X_7) - .347(X_2) + .140(X_1)$$

สมการพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Z}_Y = .581(Z_7) - .341(Z_2) + .094(Z_1)$$

Abstract

Thesis Title : Factors Affecting to Emotional Quotient of Junior High School Student in
Songkhla Province

Student's Name : Miss Duangchan Siriraksophon

Advisory Committee : Dr. Natcha Mahapoonyanont and
Dr. Chailikhit Soipetkasem

Degree and Program : Master of Education in Research and Evaluation

Academic Year : 2011

The research aims to construct prediction equation from the factors that affect Emotional Quotient (EQ) of junior high school student in Songkhla; the number of samples is 395 of junior high School Student in Songkhla through the means of multi-stage random sampling. The chosen instrument for this study is questionnaires that measure of factors affecting EQ, including questions to measure achievement motivation, anxiety, practice of moral principle, family communication, nurture, the influence of friend, experience related to teacher's behavior, the influence of media with the reliabilities of .93, .82, .96, .94, .87, .95, .90, and .94 respectively. The reliability of EQ measuring questionnaires equals .96. The data was analyzed by Mean, Standard deviation, Pearson's product moment correlation coefficient and Stepwise multiple regression analysis. The results of research are shown as follows:

The factors that could predict EQ of junior high school student in Songkhla are experience related to teacher's behavior (X_7), anxiety (X_2) and achievement motivation (X_1) with the Multiple Correlation Coefficients ($R=.985$). These three factors have common ability to predict EQ of junior high school student in Songkhla as 97.10 percent at .01 level of significance. The predicted EQ equation in raw and standard scores can be formed as follows :

The predicted equation in raw scores

$$\hat{Y}_i = 103.535 + 1.343(X_7) - .347(X_2) + .140(X_1)$$

The predicted equation in standard scores

$$\hat{Z}_Y = .581(Z_7) - .341(Z_2) + .094(Z_1)$$

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณาจากผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่าย โดยอาจารย์ ดร.ณัชชา มหปัญญานนท์ ประธานที่ปรึกษา และอาจารย์ ดร.ชัยลิจิต ศรีอัยเพชรเกษม กรรมการที่ปรึกษา ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำแนวทางในการศึกษาค้นคว้าเป็นอย่างดีในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.สุริยา เหมตะศิลา รองศาสตราจารย์สุเทพ สันติวรานนท์ ที่ได้กรุณาให้ข้อเสนอแนะแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ในการสอบปากเปล่าวิทยานิพนธ์ ทำให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ให้คำแนะนำสั่งสอนความรู้ต่างๆ ตั้งแต่เริ่มเข้ารับการศึกษา จนกระทั่งผู้วิจัยได้ทำงานวิจัยสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วงพัคตร์ ภูพันธ์ศรี รองศาสตราจารย์ ดร.พรรณราย ทวีพะประภา รองศาสตราจารย์ ดร.นิรันดร์ จุลทรัพย์ คุณกษมน ลำคำปิง คุณอารีย์ คงศรี ที่ได้กรุณาให้แนวคิดและคำแนะนำในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ รวมทั้งแก้ไขข้อบกพร่องเพื่อให้เครื่องมือมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณผู้อำนวยการ คณาจารย์และนักเรียน โรงเรียนมัธยมสิริวัณวรี 2 สงขลา และโรงเรียนหาดใหญ่รัฐประชาสรรค์ รวมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนที่ให้ความช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ญาติพี่น้อง และเพื่อนๆ ที่คอยช่วยเหลือสนับสนุนทั้งกำลังใจ กำลังทรัพย์แก่ผู้วิจัยจนทำให้การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ดวงจันทร์ ศิริรักษ์โสภณ

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ	1
	ภูมิหลัง	1
	วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
	สมมติฐานของการวิจัย	4
	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย	4
	ขอบเขตของการวิจัย	4
	นิยามศัพท์เฉพาะ	5
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
	แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับวัยรุ่น	8
	การเปลี่ยนแปลงของวัยรุ่น	8
	ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางจิตใจของวัยรุ่น	9
	แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์	13
	ความหมายของอารมณ์และลักษณะอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่น	13
	ความเป็นมาและความหมายของความฉลาดทางอารมณ์	14
	แนวคิดที่เกี่ยวกับองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์	18
	ความสำคัญและประโยชน์ของความฉลาดทางอารมณ์	27
	แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อ ความฉลาดทางอารมณ์	31
	กรอบแนวคิดในการวิจัย	72
3	วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	73
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	73
	เครื่องมือและวิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	74
	วิธีการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล	83
	วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	84
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	85
	สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	85

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	86
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	87
5 บทย่อ สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	94
บทย่อ	94
สรุปผล	95
อภิปรายผล	96
ข้อเสนอแนะ	99
บรรณานุกรม	100
ภาคผนวก	109
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ	110
ภาคผนวก ข ตัวอย่างหนังสือขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัย	112
ภาคผนวก ค คุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	120
ภาคผนวก ง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	129
ประวัติย่อผู้วิจัย	150

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 จำนวนเรื่องและร้อยละของงานวิจัย (พ.ศ.2544-2551) ที่ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์	71
2 จำนวนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย	74
3 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดสงขลา	87
4 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดสงขลา	88
5 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพยากรณ์ด้วยกันและระหว่างตัวแปรพยากรณ์กับตัวแปรเกณฑ์	89
6 ค่า Tolerance และ VIF เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพยากรณ์	90
7 ค่า Tolerance และ VIF เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพยากรณ์หลังคัดตัวแปรพยากรณ์ที่มีความสัมพันธ์กันออก	90
8 การวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อทดสอบความมีนัยสำคัญทางสถิติของสมการทำนายความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดสงขลา	91
9 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนเพื่อค้นหาตัวแปรพยากรณ์ที่ดีในการทำนายความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดสงขลา	92
10 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในการทำนายความฉลาดทางอารมณ์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน	92
11 ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญของข้อคำถามวัดความฉลาดทางอารมณ์	121
12 ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญของข้อคำถามวัดการปฏิบัติตามหลักธรรม	123
13 ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญของข้อคำถามวัดอิทธิพลของสื่อ	125
14 ค่าอำนาจจำแนกรายชื่อของแบบสอบถามวัดความฉลาดทางอารมณ์	126

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
15	ค่าอำนาจจำแนกรายชื่อของข้อคำถามวัดการปฏิบัติตามหลักธรรม	127
16	ค่าอำนาจจำแนกรายชื่อของข้อคำถามวัดอิทธิพลของสื่อ	128

สารบัญภาพประกอบ

ภาพที่	หน้า
1 การใช้วาจาของครู	63
2 การใช้ท่าทางของครู	64
3 กรอบแนวคิดในการวิจัยเพื่อศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดสงขลา	72

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

กระแสโลกาภิวัตน์ในปัจจุบัน ที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในการดำเนินชีวิตของคนทั่วโลก รวมถึงคนไทย วิถีชีวิตและสังคมแบบไทยในอดีตที่เคยหล่อหลอมเด็กและเยาวชนที่ได้รับอิทธิพลจากการเปลี่ยนแปลงนี้เช่นกัน ซึ่งความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นตั้งแต่การอบรมเลี้ยงดู ระบบการศึกษาไปจนถึงการดำเนินชีวิตในสังคม จากความเปลี่ยนแปลงนี้ในปัจจุบันพบว่าเด็กและเยาวชนมีปัญหาทั้งด้านพฤติกรรม ปัญหาทางสังคม ปัญหาการเรียนและปัญหาสุขภาพจิต มีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ (กรมสุขภาพจิต. 2546 : 26 – 31) ซึ่งปัญหาด้านสุขภาพจิตของเด็กและเยาวชนเป็นสิ่งที่ควรให้ความตระหนักเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะเรื่องของความฉลาดทางอารมณ์ที่ควรปลูกฝังตั้งแต่วัยเด็ก ดังคำกล่าวของกรมสุขภาพจิต (2543 : 17) ที่ระบุว่า ผู้ที่มีความฉลาดทางปัญญาสูงแต่มีความฉลาดทางอารมณ์ต่ำ จะสูญเสียการตระหนักรู้ในอารมณ์ของตนเองแบบไม่สร้างสรรค์ ไม่ไวต่อความรู้สึก ไม่ทราบถึงความต้องการอารมณ์ของตนเอง มีความรู้สึกที่ตนเองเหนือกว่าผู้อื่น ตรงข้ามกับผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูงจะเป็นผู้ที่สามารถใช้ทั้งความฉลาดทางปัญญาและอารมณ์ ในการตระหนักรู้ในตนเอง และมีสติรู้เท่าทันความรู้สึกและความต้องการของผู้อื่น จากข่าวนักศึกษาฆ่าตัวตายโดยการกระโดดตึก บางรายฆ่าตัวตายเพราะกลัวไม่ได้เกียรตินิยม บางรายกำลังเรียนปริญญาโท บางรายเรียนนิเวศ ซึ่งบุคคลกลุ่มนี้เก่งในด้านการเรียน แต่กลับมีความล้มเหลวในการใช้ชีวิต เป็นตัวอย่างเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นจากการขาดความฉลาดทางอารมณ์ (กรมสุขภาพจิต. 2544 : 26 – 31 ; เทอดศักดิ์ เดชคง. 2542 : 65) มีนักวิชาการ นักจิตวิทยา และนักวิจัย หลายคนให้ความสำคัญและศึกษาค้นคว้าในเรื่องของความฉลาดทางอารมณ์ดังเช่น อัจฉรา สุขารมณ์ และอรพินทร์ ชูชม (2548 : 1 ; อ้างอิงจาก Goleman. 1998) อธิบายการศึกษาด้านความฉลาดทางอารมณ์ของโกลแมน ผลการศึกษาพบว่า บุคคลที่จะประสบความสำเร็จในชีวิตขึ้นอยู่กับความฉลาดจากสติปัญญาเพียงร้อยละ 20 ส่วนอีกร้อยละ 80 เป็นเรื่องของความฉลาดทางอารมณ์และเรื่องอื่นๆ ดังนั้น ผู้ที่ประสบความสำเร็จในชีวิตส่วนใหญ่ไม่ใช่คนที่มีความฉลาดทางสติปัญญาเพียงอย่างเดียวแต่จะต้องมีคุณลักษณะที่แสดงการมีความฉลาดทางอารมณ์ด้วย เช่นการที่รู้จักอารมณ์ของตนเอง การเรียนรู้ที่จะจัดการกับอารมณ์ของตนเอง ไม่เก็บกด มีทางระบายออกอย่างเหมาะสม รู้จักการรอคอย มีวินัย และรู้จักการควบคุมตนเอง สามารถเข้าใจผู้อื่น รู้เขารู้เรา เห็นอกเห็นใจ บุคคลเหล่านี้สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่น

ในสังคม และอยู่ได้อย่างมีความสุข (อังฉรา สุขารมณ์ และอรพินทร์ ชูชม. 2543 : 61) บุคคลที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูงหรือมีทักษะทางอารมณ์ที่ได้รับการพัฒนามาเป็นอย่างดีจะเป็นบุคคลที่รับรู้ เข้าใจ และจัดการกับความรู้สึกของตนเองได้ดี รวมทั้งเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น มักประสบความสำเร็จและความพึงพอใจในชีวิต สามารถสร้างสรรค์งานใหม่ๆ ตรงข้ามกับบุคคลที่ไม่สามารถควบคุมอารมณ์จะเป็นคนที่เต็มไปด้วยความขัดแย้งภายในจิตใจ ทำให้หมดสมาธิในการทำงาน และมีความคิดที่ไม่โปร่งใส (กรมสุขภาพจิต. 2544 : 23) คำว่าความสำเร็จในที่นี้หมายถึง ความสำเร็จในการเรียนความสำเร็จในการประกอบอาชีพและความสำเร็จในชีวิต บุคคลที่จะประสบความสำเร็จดังกล่าวดำเนินชีวิตได้บุคคลนั้นจะต้องมีความสามารถในการที่จะตระหนักถึงความรู้สึก ความคิด อารมณ์ของตนเอง และของผู้อื่น สามารถควบคุมอารมณ์และแรงกระตุ้นภายใน ตลอดจนสามารถรอคอยการตอบสนองความต้องการของตนเองได้อย่างเหมาะสมทุกกาลเทศะ สามารถให้กำลังใจตนเองในการที่จะเผชิญกับอุปสรรคและข้อขัดแย้งต่างๆ ได้อย่างไม่คับข้องใจ รู้จักจัดการความเครียดที่จะขัดขวางความคิดริเริ่มสร้างสรรค์อันมีค่าของตนได้ สามารถชี้นำความคิดและการกระทำของตนในการทำงานร่วมกับผู้อื่นในฐานะผู้นำหรือผู้ตามได้อย่างมีความสุข (ทศพร ประเสริฐสุข. 2543 : 89 – 94)

จากปัญหาความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กและเยาวชน ที่สอดคล้องกับการศึกษาของนักวิชาการ และนักวิจัยดังกล่าวข้างต้น ก่อให้เกิดความตื่นตัวในการมุ่งพัฒนาคนให้เป็นคนเก่งทั้งทางปัญญาพร้อมกับการเป็นคนดี ดังเช่นเป้าหมายสำคัญของการศึกษาปัจจุบันที่มุ่งเน้นที่จะพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ในเยาวชนไทย โดยกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 1 บททั่วไป มาตรา 6 ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่ทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข” (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 7) นั่นคือ ระบบการศึกษามุ่งเน้นผลิตนักเรียนให้มีคุณลักษณะที่ “ดี เก่ง และมีความสุข” การพัฒนาสติปัญญาร่วมกับการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ สามารถสร้างทรัพยากรของชาติให้มีความพร้อมในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข โดยวัยที่ควรได้รับการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์เป็นอย่างดีคือ วัยรุ่น เนื่องจากวัยรุ่นเป็นวัยที่อยู่ในสภาวะหัวเลี้ยวหัวต่อแห่งชีวิต จากเด็กเติบโตไปเป็นผู้ใหญ่ที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกายและความคิดจิตใจ ทำให้วัยรุ่นมีโอกาสเสี่ยงภัยกับปัญหาหลายอย่าง ทั้งเรื่องต่อต้านผู้ใหญ่ การได้รับอิทธิพลจากเพื่อน การติดบุหรี่ เหล้า ยาเสพติด การมีพฤติกรรมทางเพศแบบเสี่ยงภัย การเกรง ก่อความรุนแรง ระบายทำร้ายผู้อื่น พฤติกรรมสุ่มเสี่ยงต่างๆ รวมทั้งการละเมิดกฎหมาย ขนบธรรมเนียมจารีตประเพณี (วิทยากร เชียงกูล. 2552 : 19) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3) อยู่ในช่วงวัยรุ่นอายุ 12-15 ปี ซึ่งเป็นวัยที่จะต้องมีความ

การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมแบบเด็กให้ไปสู่การเป็นผู้ใหญ่ มีปัญหาด้านการปรับตัวทางกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา เป็นเหตุให้มีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์และเกิดปัญหาตามมา ซึ่งเชื่อว่าปัญหาดังกล่าว เกิดจากการขาดพัฒนาการด้านความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน (พัชรินทร์ ไชยวงศ์. 2545 : 3) ด้วยเหตุนี้ความฉลาดทางอารมณ์จึงเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในปัจจุบันอย่างหลีกเลี่ยงมิได้

ด้วยความสำคัญของความฉลาดทางอารมณ์ที่มีผลต่อพฤติกรรมของวัยรุ่น เป็นคุณลักษณะสำคัญที่สังคมต้องการปลูกฝังให้เยาวชน ตามความคาดหวังของพระราชบัญญัติการศึกษาที่ต้องการพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ จึงน่าจะมีการส่งเสริมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของวัยรุ่นให้สูงขึ้น ทั้งนี้ในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์นั้นจำเป็นต้องทราบปัจจัยที่มีผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ ซึ่งความฉลาดทางอารมณ์สามารถเปลี่ยนแปลงและพัฒนาได้ตลอดชีวิต ปัจจัยที่มีผลทำให้ระดับความฉลาดทางอารมณ์เปลี่ยนแปลง มีสาเหตุหนึ่งเกิดจากพันธุกรรมหรือสิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิด เช่น พันธุกรรม พื้นฐานอารมณ์ เพศ และอีกสาเหตุเกิดจากการเรียนรู้ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ จากประสบการณ์ที่ได้รับจากสังคม การอบรมเลี้ยงดู สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ดังนั้น ความฉลาดทางอารมณ์ในแต่ละคนจึงแตกต่างกันไป (วีระวัฒน์ ปันนิตามัย. 2551 : 63 - 65) จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาในลักษณะหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรกับความฉลาดทางอารมณ์ ยังมีงานวิจัยที่ศึกษาในลักษณะความสัมพันธ์เชิงสาเหตุต่อความฉลาดทางอารมณ์ค่อนข้างจำกัด

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดสงขลา ว่ามีอิทธิพลต่อความฉลาดทางอารมณ์มากน้อยเพียงใด โดยการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยคัดเลือกตัวแปรที่คาดว่าจะส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดสงขลา ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความวิตกกังวล การปฏิบัติตามหลักธรรม การสื่อสารในครอบครัว การอบรมเลี้ยงดู อิทธิพลของกลุ่มเพื่อน ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของครู และอิทธิพลของสื่อโดยศึกษาว่ามีตัวแปรใดบ้างที่มีอำนาจในการพยากรณ์ดีที่สุดในการทำนายความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดสงขลา เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้บริหารโรงเรียน ครู อาจารย์ ตลอดจนผู้ปกครอง ให้มีความเข้าใจนักเรียนมากขึ้น และนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาให้นักเรียนมีความฉลาดทางอารมณ์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสร้างสมการพยากรณ์จากตัวแปรที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดสงขลา

สมมติฐานของการวิจัย

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความวิตกกังวล การปฏิบัติตามหลักธรรม การสื่อสารในครอบครัว การอบรมเลี้ยงดู อิทธิพลของกลุ่มเพื่อน ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของครู อิทธิพลของสื่อ สามารถร่วมกันพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดสงขลา ได้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. ทำให้ได้สมการพยากรณ์ในการทำนายความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดสงขลา ก่อให้เกิดองค์ความรู้ที่ชัดเจนและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น
2. ผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ตลอดจนผู้เกี่ยวข้อง สามารถนำผลการศึกษาวิจัยเป็นแนวทางในการพัฒนา และส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น อันจะส่งผลให้นักเรียนเป็นคนดี ช่วยลดปัญหาสังคม และเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3) ในจังหวัดสงขลา ปีการศึกษา 2554 จำนวน 30,993 คน
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3) ในจังหวัดสงขลา ปีการศึกษา 2554 ซึ่งเลือกมาโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 395 คน
3. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา
 - 3.1 ตัวแปรพยากรณ์ (Predictor Variables) เป็นปัจจัยที่คาดว่าจะส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความวิตกกังวล การปฏิบัติตามหลักธรรม การสื่อสารในครอบครัว การอบรมเลี้ยงดู อิทธิพลของกลุ่มเพื่อน ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของครู อิทธิพลของสื่อ
 - 3.2 ตัวแปรเกณฑ์ (Criterion Variable) คือ ความฉลาดทางอารมณ์

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Quotient) หมายถึง ความสามารถทางอารมณ์ในการรับรู้ เข้าใจถึงความรู้สึกของตนเอง และผู้อื่น สามารถควบคุม และจัดการกับอารมณ์ความรู้สึกของตนเองได้อย่างเหมาะสม นำไปสู่การแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม สามารถดำเนินชีวิตอย่างสร้างสรรค์ และมีความสุข สำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งองค์ประกอบความฉลาดทางฉลาดทางอารมณ์ออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1.1 ความสามารถในการรับรู้อารมณ์ของตนเอง หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการเข้าใจและยอมรับอารมณ์ของตนเอง

1.2 ความสามารถในการบริหารจัดการกับอารมณ์ของตนเอง หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการควบคุมอารมณ์และแสดงออกเมื่อมีความรู้สึกต่างๆ

1.3 ความสามารถในการรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการเข้าใจ ยอมรับอารมณ์ของผู้อื่น และมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

1.4 ความสามารถในการรักษาสัมพันธภาพกับผู้อื่น หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการแสดงความจริงใจ รู้จักรับผิด ให้โทษ รู้จักให้ รู้จักรับ และมีความเคารพยกย่องผู้อื่น

2. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึง ความปรารถนาที่จะบรรลุถึงผลสำเร็จในงานที่ยุ่งยาก ซับซ้อน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่ขัดขวาง กล่าวคือ ลักษณะของบุคคลที่มีความมานะพยายาม อดทน ต่อความยากลำบาก กระตือรือร้น มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ยอมรับความผิดพลาด และพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไขตนเอง เชื้อมั่นในตนเอง ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีเป้าหมายในการทำสิ่งต่างๆ มีการวางแผนอย่างเป็นระบบ มีความทะเยอทะยานที่เหมาะสมกับสภาพของตน

3. ความวิตกกังวล หมายถึง ภาวะอารมณ์ที่ตึงเครียดที่เกิดขึ้นกับนักเรียน จากเหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน ได้แก่ การเรียน ครอบครัว บุคคลอื่น สุขภาพร่างกาย ทำให้เกิดอาการทางกาย เช่น หวาดหวั่น กระสับกระส่าย กลัว ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง

4. การปฏิบัติตามหลักธรรม หมายถึง การยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักธรรมในการดำเนินชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และผู้วิจัยได้สรุปประเด็นในการศึกษาด้านการปฏิบัติตามคำสอนทางศาสนาที่คาดว่าจะมีความสัมพันธ์และส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ โดยหลอมรวมหลักคำสอนที่สำคัญไว้ด้วยกันดังนี้ ความซื่อสัตย์ทั้งทางกาย วาจา ใจ การมีสัมมาคารวะ ต่อพ่อแม่และผู้อาวุโส ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความกตัญญูกตเวที และการยึดถือเรื่องบาปบุญคุณโทษ

5. การสื่อสารในครอบครัว หมายถึง การแสดงออกของบิดามารดา หรือผู้ปกครองแสดงต่อนักเรียนในสถานการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวัน ทั้งทางคำพูดและภาษาท่าทาง เช่น การสบสายตาสีหน้า ท่าทาง การสัมผัส

6. การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรัก เป็นการดูแลลูกของพ่อแม่ หรือผู้ปกครอง ที่ให้ความอบอุ่น ให้คำแนะนำ มีความอดทน ไม่ปิดกั้นอารมณ์ด้านลบของลูก และสามารถแนะนำกำหนดขอบเขตพฤติกรรมที่เหมาะสมให้แก่ลูก

7. อิทธิพลของกลุ่มเพื่อน หมายถึง กลุ่มเพื่อนสนิทที่มีอิทธิพลต่อความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียน ทั้งด้านลักษณะการเลือกคบเพื่อน ด้านกระบวนการคิด ด้านการตัดสินใจ และสภาวะ อารมณ์ ด้านกิจกรรมและความสนใจ ด้านการเลียนแบบพฤติกรรม

8. ประสพการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของครู หมายถึง การรับรู้ของนักเรียนที่เกี่ยวข้อง กับพฤติกรรมของครูที่ปฏิบัติต่อนักเรียน ทั้งในด้านบุคลิกภาพและการวางตัวของครู การพูดคุยกัน อย่างเป็นกันเองกับนักเรียน การเอาใจใส่และช่วยเหลือให้กำลังใจกับนักเรียน การวิพากษ์วิจารณ์ตัว นักเรียนในทางลบ การดู ถูวาด นักเรียนด้วยอารมณ์ การพูดจาดูถูกนักเรียน การเข้มงวดกับนักเรียน ไม่ยืดหยุ่น การใช้อารมณ์กับนักเรียนโดยไม่ฟังเหตุผล การไม่บอกรายละเอียดหรือคำแนะนำที่ชัดเจน การทำให้นักเรียนรู้สึกอับอาย การลงโทษนักเรียนที่ไม่เหมาะสม

9. อิทธิพลของสื่อ หมายถึง พฤติกรรมการเสพสื่อประเภทต่างๆ การรับรู้เนื้อหาข่าวสาร จากสื่อที่มีอิทธิพลต่ออารมณ์ ความรู้สึก และพฤติกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เช่น สื่อ ประเภทภาพยนตร์ โทรทัศน์ เกมออนไลน์ การสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ต

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสมการพยากรณ์จากตัวแปรที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดสงขลา ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำเสนอตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับวัยรุ่น
 - 1.1 การเปลี่ยนแปลงของวัยรุ่น
 - 1.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทางจิตใจของวัยรุ่น
2. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์
 - 2.1 ความหมายของอารมณ์และลักษณะอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่น
 - 2.2 ความเป็นมาและความหมายของความฉลาดทางอารมณ์
 - 2.3 แนวคิดที่เกี่ยวกับองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์
 - 2.4 การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์
 - 2.5 ความสำคัญและประโยชน์ของความฉลาดทางอารมณ์
3. แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์
 - 3.1 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
 - 3.2 ความวิตกกังวล
 - 3.3 การปฏิบัติตามหลักธรรม
 - 3.4 การสื่อสารในครอบครัว
 - 3.5 การอบรมเลี้ยงดู
 - 3.6 อิทธิพลของกลุ่มเพื่อน
 - 3.7 ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของครู
 - 3.8 อิทธิพลของสื่อ
4. กรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับวัยรุ่น

วัยรุ่น คือ วัยที่เปลี่ยนผ่านจากเด็กโตไปเป็นผู้ใหญ่ โดยทั่วไปมักจะหมายถึงคนวัย 11-19 ปี คำว่า Adolescence มาจากภาษาลาติน หมายถึง การเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ คำว่า Teenage หมายถึง คนที่อายุ 13 - 19 ปี (วิทยากร เชียงกุล. 2552 : 9)

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ วัยรุ่น หมายถึง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (มัธยมศึกษาปีที่ 1-3) ในจังหวัดสงขลา

เนื่องจากวัยรุ่นเป็นช่วงวัยแห่งการพัฒนาจากเด็กไปสู่ผู้ใหญ่ จึงมีการเปลี่ยนแปลงและมีการพัฒนาของระบบต่าง ๆ มากมาย ดังรายละเอียดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการของวัยรุ่น ดังที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้

การเปลี่ยนแปลงของวัยรุ่น

นักจิตวิทยาเรียกเด็กวัย 8 - 10 ปี ว่า “วัยเด็กตอนกลาง” (Middle Child - hood) เรียกเด็กวัย 11 - 14 ปี ว่า “วัยรุ่นตอนต้น” (Early Adolescence) เรียกเด็กวัย 15 - 18 ปี ว่า “วัยรุ่นตอนกลาง” (Middle Adolescence) เรียกเด็กวัย 19 - 21 ปี ว่า “วัยรุ่นตอนปลาย” เด็กวัยรุ่นแต่ละช่วงตอนมีการเติบโตและการเปลี่ยนแปลงหลายด้าน เช่น 1) ทางกายภาพ 2) การรู้จักคิด 3) การพัฒนาทางด้านความคิดเกี่ยวกับศีลธรรม 4) การมีแนวคิดรวบยอดเกี่ยวกับตัวเอง 5) ลักษณะทางอารมณ์ 6) ความสัมพันธ์กับพ่อแม่และผู้ใหญ่คนอื่น 7) ความสัมพันธ์กับเพื่อน ที่แตกต่างกันไปในแต่ละช่วงตอน (วิทยากร เชียงกุล. 2552 : 20)

วัยรุ่นตอนต้น เป็นวัยที่เปลี่ยนผ่านจากวัยเด็กสู่วัยรุ่น เป็นเหตุให้ต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกายและจิตใจ จึงส่งผลให้มีโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และมีโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาทางอารมณ์ และพฤติกรรมสูงกว่าวัยอื่น

วิทยากร เชียงกุล (2552 : 23 - 26) กล่าวถึงการเติบโตและการเปลี่ยนแปลงของวัยรุ่นตอนต้น (อายุ 11 - 14 ปี) ดังนี้

ทางร่างกาย วัยนี้จะมีการแตกเนื้อหนุ่มสาวเติบโตอย่างพรวดพราด กินเก่งในบางช่วงตอน ต้องการนอนนานขึ้น มีพัฒนาการทางเพศ เช่น เสียงเปลี่ยน มีกลิ่นตัว

กระบวนการรู้จักคิด เริ่มคิดในเชิงเหตุผลและคิดเป็นนามธรรม มองเห็นความเป็นไปได้ มองในเชิงเปรียบเทียบได้มากขึ้น มองตัวเองเป็นศูนย์กลาง บ่อยครั้งที่พวกเขาเชื่อว่าตนเองสามารถทำอะไรแบบเสี่ยงๆ โดยไม่เกิดอันตรายได้ แม้ว่าพวกเขาจะเริ่มรู้จักมุมมองของคนอื่นนอกจากมุมมองของตัวเอง ต้องการการยอมรับจากสังคมและคำนึงถึงกฎระเบียบและศีลธรรมเพิ่มขึ้น แต่

พวกเขาเริ่มตั้งคำถามกับกฎเกณฑ์ดั้งเดิมทางสังคม และพิจารณาทบทวนค่านิยมและหลักเกณฑ์ของตนเองใหม่

แนวคิดรวบยอดเกี่ยวกับตัวเอง พัฒนาไปในทางต้องการสร้างลักษณะเฉพาะของตนเอง ที่แยกมาจากกรอบคร่าว สนใจเรื่องปัญหาผิวหนัง เช่น เรื่องสิ่ว รูปร่างหน้าตา ความสูง น้ำหนักมากขึ้น ความลึกลับไม่แน่ใจหรืออิทธิพลของค่านิยมในสังคม ถูกสื่อเลียนวีจรรย์จากเพื่อน ๆ ทำให้หลายคนกังวลกับเรื่องภาพลักษณ์ของตนเอง รวมทั้งคิดถึงภาพลักษณ์ตัวเองในแง่ลบมากขึ้น เด็กแต่ละเพศจะมีแนวโน้มเอียงที่จะสนใจหรือทำอะไรตามแบบเพื่อนเพศเดียวกันมากขึ้น

การพัฒนาทางจิตใจและอารมณ์ จะสนใจตัวเองมากขึ้น วิตกว่าคนอื่นจะคิดอย่างไรกับตนมากขึ้น ต้องการความเป็นส่วนตัวและมีความรู้สึกอ่อนไหวในเรื่องร่างกายของตนเองมากขึ้น อารมณ์จะเปลี่ยนแปลงได้ง่ายในกิจกรรมและบริบทต่างๆ เด็กที่ใช้เวลาอยู่คนเดียวมากไป จะทำให้เป็นคนเจ้าอารมณ์ วยุ่นยังเป็นวัยที่หลงลืมสูง

ความสัมพันธ์กับพ่อแม่และผู้ใหญ่อื่นๆ การที่ทั้งวัยรุ่นและพ่อแม่ ต่างคนต่างมีความคาดหวังที่เปลี่ยนไปจากเมื่อตอนที่เขาเป็นเด็กกว่านี้ ทำให้เกิดความขัดแย้งกันมากขึ้น เด็กวัยนี้ต้องการเป็นตัวของตัวเอง คิดตัดสินใจเอง ใช้เวลากับเพื่อนมากขึ้น เพราะพวกเขาต้องการพัฒนาลักษณะเฉพาะของตนเองออกไปจากบทบาทของเด็กในครอบครัว พวกเขาไม่ค่อยชอบให้พ่อแม่และต้องตัวเหมือนสมัยเป็นเด็กกว่านี้ แม้ว่าลึกๆ แล้วจะยังต้องการความรักจากพ่อแม่อยู่ ต้องการให้พ่อแม่รับฟังและยอมรับพวกเขามากขึ้น ชอบคัดค้านข้อห้ามของพ่อแม่ (แต่ก็ต้องการกรอบหรือขอบเขตที่เป็นเครื่องชี้แนะให้เขาได้ระดับหนึ่ง) คิดโต้แย้งและใช้อารมณ์ขันเสียดสีได้เก่ง ซึ่งมักนำไปสู่ข้อขัดแย้ง

ความสัมพันธ์กับเพื่อน อาจเปลี่ยนจากการคบเพื่อนที่มีอะไรทั่วไปคล้ายกัน กลายเป็นการเลือกคบเพื่อนที่มีค่านิยมและความสนใจส่วนตัวคล้ายกันเพิ่มขึ้น หลายคนชอบคบกันเป็นกลุ่มเพื่อนสนิทเพศเดียวกัน 3-6 คน ทำให้พวกเขารู้สึกเป็นกลุ่มก้อนมั่นคงขึ้น และจะคล้อยตามกลุ่มเพื่อนมากขึ้น บางคนเริ่มสนใจคบหาเพื่อนต่างเพศ

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น วัยรุ่นตอนต้นเป็นวัยที่มีพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และต้องปรับตัวเป็นอย่างมาก จึงส่งผลให้มีโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และมีโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาทางอารมณ์ และพฤติกรรมสูงกว่าวัยอื่น

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางจิตใจของวัยรุ่น

เนื่องจากวัยรุ่นเป็นวัยที่ผ่านจากเด็กเป็นผู้ใหญ่ สภาพที่อยู่ครั้งๆ กลางๆ คือ จะเป็นเด็กก็ไม่ใช่ว่าผู้ใหญ่ก็ไม่เชิง เหล่านี้ก่อให้เกิดปัญหาขึ้นมากมายทั้งกับตัวเด็กวัยรุ่น กับผู้ใหญ่หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง

ดังนั้น เพื่อให้มีความเข้าใจธรรมชาติของวัยรุ่นมากขึ้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการทางจิตใจของวัยรุ่น โดยทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการทางจิตใจของมนุษย์มีหลายทฤษฎี แต่ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกศึกษาเฉพาะทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการทางจิตใจและอารมณ์ของวัยรุ่น ดังนี้

1. ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Freudian Psychoanalysis) ของซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) เป็นผู้นำแนวคิดจิตวิเคราะห์แบบคลาสสิก ฟรอยด์แบ่งพัฒนาการทางบุคลิกภาพของบุคคลออกเป็น 5 ระยะ คือ ระยะปาก (Oral Stage) ระยะขี้ปถ่าย (Anal Stage) ระยะเพศ (Phallic Stage) ขั้นก่อนวัยรุ่น (Latency Stage) และขั้นวัยรุ่น (Genital Stage) สำหรับในขั้นวัยรุ่น จะอยู่ในช่วงอายุ 13 – 18 ปี เป็นขั้นที่เด็กแสดงความรู้สึกเพศตรงข้ามมากขึ้น การเริ่มต้นที่แท้จริงของความรักระหว่างเพศจะเกิดขึ้นในขั้นนี้ (วรากรณ์ ตระกูลสถิต. 2543: 36 – 37) จะเห็นได้ว่า ทฤษฎีของฟรอยด์ ได้แบ่งขั้นพัฒนาการทางบุคลิกภาพในขั้นที่ 5 ขั้นวัยรุ่นนั้น ระบุไว้ว่าวัยรุ่นจะแสดงความรู้สึกเพศตรงข้ามซึ่งเป็นไปตามสาเหตุจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพของระบบสืบพันธุ์ในวัยรุ่น ทำให้เกิดความสนใจในเพศตรงข้าม

2. ทฤษฎีจิตสังคม (Psychosocial Theory of Personality) อีริก อีริกสัน (Erik H. Erikson) นักจิตวิทยากลุ่มจิตวิเคราะห์ กล่าวว่า พัฒนาการเป็นกระบวนการที่แสดงถึงวิวัฒนาการของร่างกาย จิตใจ และสังคมของมนุษย์ จะดำเนินต่อเนื่องกันไปอย่างมีแบบแผน และแบ่งขั้นพัฒนาการไว้ 8 ขั้น โดย 5 ขั้นแรกจะอยู่ในช่วงวัยทารก วัยเด็ก และวัยรุ่น ส่วน 3 ขั้นสุดท้ายอยู่ในช่วงวัยผู้ใหญ่ ซึ่งพัฒนาการขั้นที่ 5 ของชีวิต เป็นขั้นพัฒนาการความรู้สึกในความเป็นเอกลักษณ์ของตนเองและผ่านพ้นความรู้สึกสับสนในตนเองไปได้ - รับรู้ตนตามความจริง (Acquiring a Sense of Identity While Overcoming a Sense of Identity Diffusion – a Realization of Fidelity) เป็นระยะอายุ 13 – 17 ปี องค์ประกอบสำคัญของการสร้างความรู้สึกเป็นเอกลักษณ์ของตนเองและผ่านพ้นความรู้สึกสับสนในตนเอง มีดังนี้

2.1 การเลือกและการสับสนในบทบาท (Role Selection and Role Diffusion) การเข้าใจในเอกลักษณ์ของตนเองช่วยให้เด็กวัยรุ่นเกิดความเข้าใจในปัญหาต่างๆ และช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับอนาคต เช่น การเลือกอาชีพ การเลือกคู่ครอง เป็นต้น ความรับผิดชอบถือว่าเป็นเอกลักษณ์สำคัญของวัยนี้ ซึ่งความรับผิดชอบนี้มีรากฐานมาจากการอบรมของพ่อแม่และความรู้สึกไว้วางใจและความมั่นใจในตนเอง ในวัยนี้เด็กวัยรุ่นจะเกิดความคิดสงสัยในตัวเอง เช่น เกิดปัญหาถามตนเองว่า “ฉันคือใคร” หรือ “ฉันจะทำอะไรดี” เนื่องจากระยะวัยรุ่นเป็นระยะที่มีความรู้สึกสับสน ขาดความมั่นใจ เพราะมีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านร่างกายและจิตใจ เพื่อเตรียมเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ ปัญหาของเด็กวัยนี้มักเป็นไปในทำนองที่ว่า “ฉันไม่รู้ว่าฉันควรจะทำอะไร ฉันไม่รู้ว่าฉันจะไปทางไหน และฉันไม่รู้ว่าฉันเป็นใคร” ดังนั้น กลุ่มเพื่อนวัยเดียวกัน การยอมรับจากกลุ่มศาสนาและวัฒนธรรม จึงมีผลต่อ

การปรับตัวอย่างแข็ง อย่างไรก็ตามกระบวนการทำงานของ id และ ego ยังพัฒนาต่อไป ซึ่งช่วยให้เด็กวัยรุ่นสามารถเผชิญกับปัญหาต่างๆ ในชีวิตประจำวันได้

2.2 การแสวงหาสถานภาพทางสังคม (Acquisition of Social Status) เด็กวัยรุ่นจะค่อย ๆ พัฒนาความเป็นตัวของตัวเองขึ้นอย่างช้า ๆ เพื่อพัฒนาเป็นระดับมาตรฐานของตัวเอง เขาจะแสวงหาตนตามอุดมคติ (ego – ideal) และค้นหาเอกลักษณ์ของตนเองเพื่อบทบาทใหม่ในสังคม อีริกสัน (Erikson) กล่าวว่า มีเด็กวัยรุ่นตอนปลายอีกเป็นจำนวนมากที่ยังไม่เป็นตัวของตัวเอง และยังไม่พบเอกลักษณ์ในตัวเอง ซึ่งวัยรุ่นเหล่านี้เมื่อมีปัญหาจะแก้ปัญหาแบบ “หนีเสือปะจระเข้” หรือหลบหนีจากปัญหานั้นไป อย่างไรก็ตามวัยรุ่นแต่ละคนย่อมต้องการเวลาในการปรับตัวเอง เพื่อการเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่และให้สังคมยอมรับ ซึ่ง อีริกสัน ได้เสนอแนวทางการปรับตัวของเด็กวัยรุ่นว่ามีขั้นตอนในการปรับตัวที่สำคัญอยู่ 7 ขั้นตอน ซึ่งในแต่ละขั้น ถ้าไม่สามารถปรับตัวได้ ย่อมทำให้เกิดความล้มเหลวในเรื่องนั้นๆ การปรับตัวทั้ง 7 ขั้น มีดังนี้

2.2.1 สัดส่วนของเวลาตรงข้ามกับความสับสนของเวลา (Time Perspective VS Time Diffusion) หมายถึง เด็กวัยรุ่นต้องการเวลาที่เหมาะสมเพื่อการเตรียมตัวและการปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

2.2.2 ความมั่นใจในตนเองตรงข้ามกับความเฉยเมยท้อแท้ (Self – certainty VS Apathy) ความมั่นใจในตนเอง หมายถึง การแสวงหาเอกลักษณ์ของตนเองอย่างถูกต้อง มีความสนใจเกี่ยวกับตนเอง และความคิดของคนอื่นที่มีต่อตน

2.2.3 การตรวจสอบบทบาทตรงข้ามกับการมีเอกลักษณ์ที่ไม่ถูกต้อง (Role Experimentation VS Negative Identity) ในวัยเด็กจะมีการแสวงหาบทบาทต่างๆ มากมายหลายชนิด ส่วนเด็กวัยรุ่นจะคัดเลือกเฉพาะบทบาทที่เหมาะสมกับตัวเองมากที่สุด วัยรุ่นอาจจะทดลองหรือตรวจสอบหลายๆ บทบาท จนกว่าจะพบบทบาทที่ตนเองพอใจ

2.2.4 การคาดการณ์ล่วงหน้าในผลสัมฤทธิ์ตรงกันข้ามกับความชะงักงันในการทำงาน (Anticipation of Achievement VS Work Paralysis) การทำงานใด ๆ เด็กวัยรุ่นมีความต้องการที่จะให้งานนั้นประสบความสำเร็จหรือเสร็จลงด้วยดี ดังนั้น ก่อนที่เขาจะลงมือทำงาน เขาจะคาดการณ์ล่วงหน้าในผลสำเร็จที่เกิดขึ้น การคาดหมายว่างานจะประสบผลสำเร็จเป็นแรงกระตุ้นให้เขาเกิดความพึงพอใจ มีความสนใจและมีความเพียรพยายามเพื่อไปสู่เป้าหมายนั้นๆ การคาดการณ์ล่วงหน้าในผลสัมฤทธิ์จึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่จะพัฒนาความมั่นใจในตัวเองและความเป็นตัวของตัวเอง

2.2.5 เอกลักษณ์ทางเพศตรงข้ามกับความสับสนทางเพศ (Sexual Identity VS Authority Diffusion) วัยรุ่นต้องการประสบการณ์ที่จะทำให้เขาเรียนรู้ในบทบาททางเพศของตนเอง

และต้องการที่จะแสดงลักษณะและบทบาททางเพศของตนให้ถูกต้องและเป็นที่ยอมรับของสังคม ขณะเดียวกันก็ต้องการที่จะเป็นเพื่อนกับเพศตรงข้าม

2.2.6 ความเป็นผู้นำตรงข้ามกับความสับสนในอำนาจ (Leadership Polarization VS Authority Diffusion) ความสามารถของวัยรุ่นในการเป็นผู้นำหรือผู้ตามเกิดขึ้นพร้อมๆ กัน และสภาพทั้ง 2 ลักษณะนี้เป็นตัวชี้ให้เห็นถึงอำนาจของตัวเองในสังคม เด็กวัยรุ่นควรได้รับการฝึกให้เป็นตัวของตัวเอง มีความมั่นใจในตนเอง ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมให้เขาพัฒนาความเป็นผู้นำให้เกิดขึ้น

2.2.7 อุดมคติตรงข้ามกับความสับสนในอุดมคติ (Ideological Polarization VS Diffusion of Ideals) วัยรุ่นจะเลือกปรัชญาหรืออุดมคติที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ซึ่งจะนำทางให้เขาอยู่ในสังคมได้ นอกจากนี้การมีอุดมคติและมีปรัชญาชีวิตจะช่วยให้เขาไปสู่ความมีเอกลักษณ์ของตนเอง เขจะมีแนวทางชีวิตของเขาว่าเขาจะเป็นอะไรต่อไป เมื่อมีสิ่งที่ไม่ถูกต้องกับอุดมคติของเขา เขาก็จะไม่ยอมรับหรือต่อต้านกับสิ่งเหล่านี้

ขั้นตอนทั้ง 7 ขั้นดังกล่าวข้างต้นนี้ จะมีผลต่อพัฒนาการความเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง และมีประโยชน์ต่อตัวเขาเองโดยตรง เป็นการได้เผชิญกับสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งทำให้เกิดการเรียนรู้ค่อยๆ เป็นค่อยๆ ไป ได้เปรียบเทียบกับสังคมของผู้ใหญ่กับตัวเอง ซึ่งเรื่องนี้เป็นเรื่องสำคัญมากเพราะทำให้เกิดความพร้อม ถ้าวัยรุ่นไม่พร้อมหรือปรับตัวไม่ได้ หรือประสบความล้มเหลว จะเกิดความรู้สึกที่รุนแรงและมีผลต่อบุคลิกภาพ การได้พูดหรือได้แสดงความคิดเห็นต่อหน้าคนหมู่มากนับว่าเป็นประโยชน์ เป็นการแสวงหาเอกลักษณ์ของตัวเองอย่างหนึ่ง นอกจากนั้นวัยรุ่นจะคัดเลือกผู้ใหญ่ที่เขาเห็นว่ามีความสำคัญในสายตาของเขาซึ่งไม่ใช่พ่อแม่ มาเป็นบุคคลที่มีความหมายและเป็นที่ไว้วางใจของเขา วัยรุ่นจะมองคุณค่าของวัฒนธรรม ศาสนา และอุดมคติว่าเป็นสิ่งที่ดีงาม และเป็นสิ่งที่สนับสนุนส่งเสริมพัฒนาการและการค้นหาเอกลักษณ์ของเขา (นวลระออ สุภาพล. 2527 : 74 – 95)

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์

ความหมายของอารมณ์และลักษณะอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่น

อารมณ์หรือ Emotion มาจากคำในภาษาละตินว่า Motere แปลว่า เคลื่อนไหว เมื่อเติม E นำหน้าจึงหมายถึง “เคลื่อนไหวจาก” แสดงถึงคุณสมบัติของอารมณ์ที่มีส่วนร่วมในการกระตุ้นให้เกิดการกระทำ หรือพฤติกรรมต่างๆ อยู่เสมอ (กรมสุขภาพจิต. 2543 : ข)

เทอดศักดิ์ เดชคง (2542 : 20) กล่าวว่า อารมณ์เป็นสภาวะทางจิตใจที่มีผลจากการตอบสนองต่อตัวกระตุ้นภายใน ได้แก่ ความสบาย ความเจ็บระบม และอาจมาจากสิ่งเร้าภายนอก ไม่ว่าจะเป็นมาจาก

ผู้คน อุณหภูมิ เสียง แสง ดินฟ้าอากาศ อย่างไรก็ตามคำว่า “อารมณ์” ก็อาจมีความหมายได้ทั้งแง่ดีและไม่ดี

ชีวันท์ พิษสะกะ (2544 : 35) กล่าวว่า อารมณ์ เป็นสภาวะที่เกิดขึ้นทางจิตใจเกิดความรู้สึกที่สลับซับซ้อนทั้งทางบวก คือ ความสุข ทางลบ คือ ความทุกข์และเป็นกลางที่เรียกว่าอุเบกขา ในทางพระพุทธศาสนา คือ ความไม่สุขไม่ทุกข์ที่เกิดจากสิ่งเร้าภายนอกหรือจากสิ่งเร้าภายในที่ส่งผลกระทบทำให้เกิดพฤติกรรมต่างๆ ก่อให้เกิดปฏิกิริยาภายในร่างกายและการเปลี่ยนแปลงความรู้สึกนึกคิด

อารมณ์เป็นความรู้สึกที่เกิดจากการที่ร่างกายถูกสิ่งเร้ามากระตุ้น โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ อารมณ์ทุกข์หรืออารมณ์ที่ก่อให้เกิดความทุกข์ และอารมณ์สุขหรืออารมณ์ที่ก่อให้เกิดความสุข อารมณ์ทั้งสองประเภทนี้ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์และพฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์ทุกวัย (ปริชา วิหคโต. 2547 : 55)

อารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นมักจะเกิดขึ้นได้ง่าย เร้าร้อน รุนแรง และเปลี่ยนแปลงได้ง่าย นักจิตวิทยาได้เรียกการแสดงออกของอารมณ์ของนักเรียนวัยนี้ว่า วยพายุบูแคม (Storm and Stress) ซึ่งหมายถึงอารมณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ง่าย รุนแรง อ่อนไหว สามารถเปลี่ยนจากอารมณ์หนึ่งไปเป็นอีกอารมณ์หนึ่งได้ค่อนข้างง่ายและรวดเร็ว

ลักษณะอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นมีดังนี้ (ปริชา วิหคโต และคณะ. 2547 : 55 ; อ้างอิงจาก ปริยา เกตุทัต. 2527 : 192 – 193)

1. มีความรุนแรง บางทีสาเหตุของอารมณ์จะเป็นสาเหตุเพียงเล็กน้อย เช่น การที่พ่อแม่ห้ามเที่ยว หรือห้ามคบเพื่อนบางคน อาจจะทำให้เด็กวัยรุ่นบางคนมีอารมณ์รุนแรงจนถึงคิดฆ่าตัวตาย
2. เปลี่ยนแปลงได้ง่าย อารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นส่วนใหญ่จะไม่คงที่ ไม่สม่ำเสมอ อารมณ์บางอย่างอาจเกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว และหายไปอย่างรวดเร็ว เช่น อารมณ์โกรธ อารมณ์ดีใจ เป็นต้น
3. ขาดการควบคุมการแสดงออกทางอารมณ์ เมื่อวัยรุ่นมีอารมณ์จะแสดงออกอย่างเปิดเผย เช่น การถกเถียง การทะเลาะวิวาท เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามการควบคุมอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นนี้ขึ้นอยู่กับอายุด้วย กล่าวคือ ถ้าหากมีอายุมากการควบคุมอารมณ์ก็ยิ่งทำได้มากขึ้น

4. อารมณ์บางชนิดโดยเฉพาะอย่างยิ่งอารมณ์ที่เกิดจากความผิดหวัง แม้ในตอนแรกจะแสดงออกอย่างรุนแรง แต่เมื่อนานเข้าแม้จะลดความรุนแรงลงไปที่ตาม แต่อารมณ์นี้จะติดค้างอยู่ในใจนักเรียนวัยรุ่นอยู่นาน จนบางครั้งทำให้จิตใจเศร้า ว้าเหว่ จนกระทั่งเกิดความเครียดขึ้นได้

กล่าวโดยสรุป อารมณ์เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นทางจิตใจที่ได้รับผลกระทบหรือแรงกระตุ้นให้เกิดผลตอบสนองต่อความสุขและความทุกข์ ก่อให้เกิดการแสดงออกของพฤติกรรม ลักษณะอารมณ์ของวัยรุ่นมักจะรุนแรง อ่อนไหว และเปลี่ยนแปลงง่าย กว่าวัยอื่นๆ ซึ่งอารมณ์เหล่านี้จะเปลี่ยนแปลงไปเมื่อเขามีอายุมากขึ้น

ความเป็นมาและความหมายของความฉลาดทางอารมณ์

ในระยะแรกนักจิตวิทยาส่วนใหญ่จะให้ความสนใจกับความสามารถด้านการฉลาดรู้ของชาวปัญญา เช่น ความจำและการแก้ปัญหาแต่ก็มีนักจิตวิทยาหลายคนที่ไม่เห็นความสำคัญของความฉลาดรู้ที่ไม่เกี่ยวข้องกับชาวปัญญา เช่น เดวิด เวคสเลอร์ ได้ให้คำจำกัดความของชาวปัญญาว่า “เป็นความสามารถหลายๆ ด้านรวมกันของบุคคลในการกระทำอย่างมีจุดมุ่งหมาย คิดอย่างมีเหตุผลและจัดการกับสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ” นอกจากนี้ เวคสเลอร์ยังได้อธิบายเพิ่มเติมว่าความฉลาดรู้ที่ไม่เกี่ยวข้องกับชาวปัญญา มีองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ อารมณ์ บุคคล และสังคม (กรมสุขภาพจิต. 2544 : 9) นอกจากนี้เวคเลอร์แล้วยังมีนักจิตวิทยาอีกคนหนึ่ง คือ โรเบิร์ต ทอนไค์ เขาได้เขียนบทความลงในนิตยสาร Harper's โดยบัญญัติศัพท์ “Social Intelligence” ว่าหมายถึงความสามารถเข้าใจผู้อื่นเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กันได้อย่างเหมาะสม แต่มีหลายคนเข้าใจผิดคิดว่า เขาเสนอให้มีกลวิธีในการจัดการกระทำผู้อื่น จึงไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควรเมื่อเทียบกับการศึกษาด้านองค์ประกอบและการทำงานด้านสมอง (วิระวัฒน์ ปันนิตามัย. 2551 : 56) แต่น่าเสียดายที่แนวคิดเหล่านี้ได้ถูกละเลยไป ในช่วง ค.ศ.1937 จนกระทั่ง ค.ศ.1983 การ์ดเนอร์ เสนอแนวคิดความสามารถภายในของบุคคล (Intrapersonal Intelligence) และความสามารถในการมีสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น (Interpersonal Intelligence) มีความสำคัญที่ควรทดสอบหรือประเมินได้เช่นเดียวกับการทดสอบชาวปัญญาและการทดสอบชนิดอื่น ๆ ต่อมาได้มีข้อมูลจากการศึกษาวิจัยจำนวนมากที่แสดงว่าการเข้าใจและยอมรับเป็นคุณสมบัติที่สำคัญของการเป็นผู้นำที่มีความสามารถ โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลจากการวิจัยชี้บ่งว่า ผู้นำที่สามารถสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ความนับถือและการสร้างสัมพันธภาพที่อบอุ่นกับผู้ร่วมงานจะเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ (กรมสุขภาพจิต. 2544 : 9) ต่อมาปี 1990 ซาโลเวย์และเมเยอร์ ได้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของอารมณ์ที่มีต่อสติปัญญาต่อความคิดสร้างสรรค์และต่อการพัฒนาการของบุคลิกภาพ โดยเสนอกรอบแนวคิดและบัญญัติศัพท์คำว่า “ความฉลาดทางอารมณ์” เป็นครั้งแรกว่า เป็นรูปแบบหนึ่งของความฉลาดทางสังคมที่ประกอบด้วยความสามารถในการรับรู้อารมณ์และความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น สามารถแยกความแตกต่างของอารมณ์ที่เกิดขึ้นและใช้ข้อมูลนี้เป็นเครื่องชี้นำในการคิดและการกระทำสิ่งต่างๆ (นพมาศ กองกิม. 2546 : 8)

จากนั้นในปี 1995 แดเนียล โกลแมน จากมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด (Harvard) มีความสนใจความเกี่ยวข้องของสมองและอารมณ์เป็นอย่างมาก และเขียนหนังสือชื่อ Emotional Intelligence : Why it can matter more than IQ. หลังจากหนังสือความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) ของแดเนียล โกลแมน ออกสู่สาธารณชน ผู้คนก็เริ่มให้ความสนใจกับความฉลาดทางอารมณ์มากขึ้น และความฉลาดทางอารมณ์ได้รับการยอมรับว่ามีความสำเร็จและความสุขต่อชีวิตมนุษย์ (วิระวัฒน์ ปันนิตามัย. 2551 : 56-58)

คำว่า “ความฉลาดทางอารมณ์” ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Emotional Intelligence” มีคำที่เรียกใช้กันทั่วไปคือ EQ ซึ่งเป็นคำย่อจากคำเต็มในภาษาอังกฤษว่า “Emotional Quotient” มีผู้ใช้คำแตกต่างกันออกไป เช่น เชาวอารมณ์ ปัญญาอารมณ์ สติอารมณ์ อัจฉริยะทางอารมณ์ อัจฉริยภาพทางอารมณ์ อารมณ์ปัญญา ความฉลาดทางอารมณ์ วุฒิภาวะทางอารมณ์ เป็นต้น สำหรับงานวิจัยนี้ใช้คำว่า “ความฉลาดทางอารมณ์”

นักการศึกษาและนักจิตวิทยาได้ให้ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์เอาไว้ดังนี้

กรมสุขภาพจิต (2544 : 14) ได้ให้ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ว่าหมายถึง การรับรู้ เข้าใจและปรับอารมณ์ได้เหมาะสม เพื่อเป็นแหล่งพลังงานของบุคคล การรับรู้ข้อมูล ความไว้วางใจ ความคิดสร้างสรรค์และอิทธิพลของความฉลาดทางอารมณ์

กรมวิชาการ (2545 : 2) ให้ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ ดังนี้ ความฉลาดทางอารมณ์ หมายถึง ความสามารถในการตระหนักรู้ ถึงอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น มีสติรู้เท่าทันอารมณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปตามความรู้สึกนึกคิด สามารถประเมินแยกแยะอารมณ์ ยอมรับและแสดงอารมณ์ได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมกับกาลเทศะตรงตามความเป็นจริง สามารถควบคุมอารมณ์และจัดการกับอารมณ์ของตนเองและผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้ปัญญาในการดำรงชีวิต การเรียน การทำงานให้ประสบความสำเร็จได้

เทอดศักดิ์ เดชคง (2545 : 15) กล่าวว่า ความฉลาดทางอารมณ์ คือ ความสามารถทางอารมณ์ในการรับรู้และเข้าใจตนเอง เข้าใจ เห็นใจผู้อื่น มีความมุ่งมั่น อดทนรอคอยเพื่อไปยังเป้าหมาย มองโลกในด้านที่เป็นบวก และรู้จักจัดการกับปัญหาและความขัดแย้งของตนเองได้

พระราชวรมนี (ประยูร ฐมจินตโต) (2545: 21) ได้ให้ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ว่าเป็นการใช้ปัญญากำกับการแสดงอารมณ์ที่ออกมาให้มีเหตุผล เป็นการแสดงอารมณ์ความรู้สึกออกมาในแต่ละสถานการณ์ โดยถือว่าอารมณ์หรือความรู้สึกนั้นเป็นพลังให้เกิดพฤติกรรม ซึ่งถ้าพลังขาดปัญญากำกับก็จะเป็นพลังดาบอด ปัญญาจึงเป็นตัวที่จะกำกับให้แสดงออกเป็นไปในทางที่ถูกต้อง

วีระวัฒน์ ปิ่นนิคามย์ (2542 : 34) ได้กล่าวถึงความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ว่าเป็นการเรียนรู้อารมณ์ความรู้สึกของตนให้ตระหนัก มีสติรู้เท่าทันสาเหตุและความแปรผันด้านอารมณ์ของตน สามารถบริหารจัดการภาวะทางอารมณ์ที่สร้างประโยชน์แก่ทุกอย่าง สร้างแรงจูงใจที่ดีให้แก่ตนเอง นำเอาความฉลาดทางอารมณ์ของตนมาติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่นในรูปแบบของการสื่อสาร ความเข้าใจเข้าใจคน การเอาใจเขามาใส่ใจเรา รักษาความสมดุลของเหตุผลทางอารมณ์ บริหารจัดการความสัมพันธ์งานในหน้าที่ของตนกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี

วิลาสลักษณ์ ชั่ววลี (กรมสุขภาพจิต. 2544 : 24 ; อ้างอิงจาก วิลาสลักษณ์ ชั่ววลี. 2542) กล่าวว่า ความฉลาดทางอารมณ์ หมายถึง ความสามารถในการตระหนักรู้ และควบคุมอารมณ์ตนเอง การมีแรงจูงใจในการทำงานให้บรรลุผลสำเร็จ รู้จักสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น เข้าใจอารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่น รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา

ผจงจิต อินทสุวรรณ (2545 : 20) ได้สรุปความหมายของคำว่า ความฉลาดทางอารมณ์ว่า หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่จะใช้ปัญญาในการรักษาและพัฒนาสภาพจิตที่ดิ่งามหลังจากรับรู้สิ่งใดแล้วและแสดงออกด้วยพฤติกรรมที่เกื้อกูลและสร้างสรรค์ แบ่งเป็น

1. การใช้ปัญญา (การรู้-คิด-เข้าใจ) หมายถึง การคิดพิจารณาให้เข้าใจความจริงและคุณค่าที่จะใช้ให้เป็นประโยชน์ การคิดตามหลักพุทธธรรมหรือ โยนิโสมนสิการ ซึ่งมีลักษณะสำคัญดังนี้ คิณุกวีวิธี คิดอย่างมีลำดับขั้นตอน การคิดตามเหตุปัจจัย และการคิดเร้ากุศล
2. สภาพจิตที่ดิ่งาม หมายถึง สภาพที่เกิดขึ้นในจิตใจโดยทำให้จิตมีสุขภาพดี สะอาด ประกอบด้วยปัญญาและมีความสุข
3. พฤติกรรมเกื้อกูลและสร้างสรรค์ หมายถึง การกระทำทางกาย ทางวาจา ไม่เบียดเบียนผู้อื่น การเสียสละช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเป็นประโยชน์ต่อสังคมและสภาพแวดล้อม

การ์ดเนอร์ (Gardner. 1983: 20-24) กล่าวว่า ความฉลาดทางอารมณ์ หมายถึง ความสามารถหรือศักยภาพทางอารมณ์ของแต่ละคน สามารถจำแนกได้ดังนี้

1. การรับรู้อารมณ์ของตนเอง (Intrapersonal Intelligence) หมายถึง ความสามารถในการรับรู้อารมณ์ของตนเอง ความสามารถในการแยกแยะ และความสามารถในการจัดการอารมณ์ของตนเอง นำไปสู่พฤติกรรมที่เหมาะสม
2. การรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น (Interpersonal Intelligence) หมายถึง ความสามารถในการรับรู้ ความสามารถในการตอบสนองต่ออารมณ์ และความต้องการของผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม

โกลแมน (วีระวัฒน์ ปินนิตมัย. 2551 : 33 ; อ้างอิงจาก Goleman. 1998 : 317) ได้ให้ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ว่า หมายถึง ความสามารถในการตระหนักรู้ถึงความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น เพื่อการสร้างแรงจูงใจในตัวเอง บริหารจัดการอารมณ์ต่างๆ ของตน และอารมณ์ที่เกิดจากความสัมพันธ์ต่างๆ ได้

คูเปอร์ และสวาฟ (วีระวัฒน์ ปินนิตมัย. 2551 : 32 ; อ้างอิงจาก Cooper & Sawaf: 1997) ได้ให้ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ไว้ว่า เป็นความสามารถของบุคคลในการที่จะรับรู้ เข้าใจ และประยุกต์ใช้พลังการรู้จักอารมณ์ อันเป็นรากฐานของพลังงาน ข้อมูล และการสร้างสายสัมพันธ์เพื่อการโน้มน้าวผู้อื่นได้

ซาโลเวย์ และเมเยอร์ (วิระวัฒน์ ปิ่นนิตามัย. 2551 : 34 ; อ้างอิงจาก Peter Salovey and John D. Mayer: 1990) ให้นิยามคำว่าความฉลาดทางอารมณ์ คือ ความสามารถของบุคคลในการที่จะไหวพริ้วทันในความคิด ความรู้สึก และภาวะอารมณ์ของตนเองและผู้อื่นได้ นอกเหนือจากการติดตามกำกับควบคุมได้แล้ว บุคคลพึงรู้จักจำแนกแยกแยะและใช้ข้อมูลเหล่านี้ให้เกิดประโยชน์ เพื่อชี้นำความคิดและการกระทำของตนเอง

ในปี 1997 ซาโลเวย์ และ เมเยอร์ (วิระวัฒน์ ปิ่นนิตามัย. 2551 : 35) ได้ให้นิยามใหม่เกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ โดยได้ขยายความในส่วนของความคิดที่เกี่ยวกับความรู้สึกและอารมณ์เข้าไปด้วย เขาให้นิยามของความฉลาดทางอารมณ์ว่า เป็นความสามารถในการรับรู้ ประเมิน และแสดงอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม เข้าถึง และ/หรือสร้างความรู้สึกที่ดี ที่เกื้อกูลความคิดได้ เข้าใจอารมณ์และกระบวนการของอารมณ์ได้ดี คิดใคร่ครวญและควบคุมอารมณ์ได้ดี ในทางที่ส่งเสริมความเจริญงอกงามของสุขภาพจิตและเชาว์ปัญญา

บาร์ออน (วิระวัฒน์ ปิ่นนิตามัย. 2551 : 31 – 32 ; อ้างอิงจาก Bar-On : 1992) ได้ให้ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ไว้ว่าเป็น ชุดของความสามารถส่วนตัวด้านอารมณ์ และด้านสังคมของบุคคล ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเขาในการต่อกรกับข้อเรียกร้อง และแรงกดดันจากสภาพแวดล้อมทั้งหลายได้เป็นอย่างดี

ต่อมาในปี 1997 บาร์ออนได้ให้นิยามของความฉลาดทางอารมณ์ว่า เป็นชุดของจิตความสามารถ สมรรถนะ และทักษะทางจิตพิสัย (Affective Domain) ที่ส่งผลต่อความสามารถที่จะประสบความสำเร็จในการต่อสู้กับข้อเรียกร้องและแรงกดดันต่าง ๆ ที่มาจากภาวะแวดล้อม ที่มีผลต่อการมีสุขภาพจิตที่ดีและการประสบความสำเร็จในชีวิต

ไวซิงเจอร์ (Weisinger. 1998: 16) ได้ให้ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ไว้ว่าเป็นการใช้อารมณ์อย่างฉลาด โดยให้อารมณ์นำพฤติกรรมและความคิด ให้เป็นไปในทางที่ส่งเสริมความเจริญงอกงาม

จากนิยามที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ อาจครอบคลุมได้ ทั้งในแง่มุมมองของแรงจูงใจ ด้านจิตพิสัย และที่คาบเกี่ยวกับสติปัญญา ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับมุมมองและจุดเน้นของผู้ศึกษาเป็นสำคัญ ซึ่งปรากฏผลเป็นพฤติกรรมกรรมการแสดงออกของบุคคลในสถานการณ์ต่างๆ ความฉลาดทางอารมณ์ ไม่ใช่เพียงแต่การมองมนุษย์เฉพาะด้านสติปัญญาเพียงอย่างเดียว จิตใจอารมณ์และความรู้สึกทางสังคมรอบตัวก็มีความสำคัญเช่นเดียวกัน

สรุปได้ว่า ความฉลาดทางอารมณ์ หมายถึง ความสามารถทางอารมณ์ในการรับรู้ถึงความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น ความสามารถในการควบคุมและจัดการกับอารมณ์ความรู้สึกของ

ตนเองได้อย่างเหมาะสม นำไปสู่การแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมและสามารถดำเนินชีวิตอย่างสร้างสรรค์และมีความสุข

แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์

แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ของกรมสุขภาพจิต

กรมสุขภาพจิต (2544 : 42-43) ได้แบ่งองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ออกเป็น 3 ด้าน คือ

1. ตี หมายถึง ความสามารถในการควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเอง รู้จักเห็นใจผู้อื่น และมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ประกอบด้วยความสามารถ ควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเอง เห็นใจผู้อื่น รับผิดชอบ
2. เก่ง หมายถึง ความสามารถในการรู้จักตนเอง มีแรงจูงใจ สามารถตัดสินใจแก้ปัญหา และแสดงออกได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ประกอบด้วยความสามารถต่อไปนี้ รู้จักและมีแรงจูงใจในตนเอง ตัดสินใจและแก้ปัญหา มีสัมพันธภาพกับผู้อื่น
3. สุข หมายถึง ความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุข ประกอบด้วยความสามารถ มีความภูมิใจในตนเอง พึงพอใจในชีวิต มีความสงบทางใจ

นักจิตวิทยาหลายท่านได้กำหนดแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ไว้ดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ของ ทศพร ประเสริฐสุข

ทศพร ประเสริฐสุข (2543 : 99 – 110) ได้สรุปองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์จากแนวคิดของนักจิตวิทยาหลายท่าน แบ่งได้เป็น 5 องค์ประกอบใหญ่ คือ

1. การตระหนักรู้ในตนเอง (Self-Awareness หรือ Knowing One's Emotion) เป็นความสามารถที่จะรับรู้และเข้าใจความรู้สึก ความคิดและอารมณ์ของตนเองได้ตามความเป็นจริง สามารถประเมินตนเองได้อย่างชัดเจน ตรงไปตรงมา มีความเชื่อมั่น รู้จักจุดเด่นจุดด้อยของตนเองเป็นคนซื่อตรง พุดแล้วรักษาคำพูด มีจรรยาบรรณ มีสติ เข้าใจตน
2. การบริหารจัดการกับอารมณ์ของตน (Managing Emotion) หรือบางทีอาจเรียกว่า การกำหนดตนเอง (Self Regulation) เป็นความสามารถที่จะจัดการกับอารมณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม ประกอบด้วยความสามารถในการควบคุมตนเอง (Self Control) เป็นคนที่น่าไว้วางใจได้ (Trustworthiness) มีคุณธรรม (Conscientiousness) มีความสามารถในการปรับตัว (Adaptability) และมีความสามารถในการสร้างแนวคิดใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต (In ovation)

3. การจูงใจตนเอง (Motivation Oneself) เป็นความสามารถที่จะจูงใจตนเองที่เรียกว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มองโลกในแง่ดี สามารถนำอารมณ์และความรู้สึกของตนเองมาสร้างพลังในการกระทำสิ่งต่าง ๆ และเป็นพลังในการให้กำลังใจตนเองในการคิดและการกระทำอย่างสร้างสรรค์

4. การรู้จักสังเกตความรู้สึกของผู้อื่น (Recognizing Emotions of Others) หมายถึง ความสามารถที่เข้าใจความรู้สึกของคนอื่น มีความเห็นอกเห็นใจ เอาใจเขามาใส่ใจเรา มีจิตใจให้บริการ สามารถแสดงออกทางอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม

5. การดำเนินการด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น (Handling Relationships) ซึ่งเป็นลักษณะที่เป็นทักษะทางสังคม เป็นความสามารถที่จะรู้เท่าทันอารมณ์ของผู้อื่น เป็นทักษะทางสังคมที่จะมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น อันส่งผลให้เกิดความเป็นผู้นำ ความสามารถลักษณะนี้ประกอบไปด้วย การสื่อความที่ดี การบริหารความขัดแย้ง เป็นต้น

เทอดศักดิ์ เศษคง (2545: 18) ได้แบ่งองค์ประกอบความฉลาดทางอารมณ์ออกเป็น

1. ความสามารถในการอดทนรอคอย (Perseverance)
2. ความสามารถในการมองโลกในแง่บวก (Optimism)
3. ความรู้จักและเข้าใจตนเอง (Self Awareness)
4. ความเข้าใจเห็นใจผู้อื่น (Empathy)
5. ความสามารถในการแก้ไขปัญหาและความคับข้องใจ (Problem Solving)

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2553 : 34 - 41) กล่าวว่า อารมณ์และความรู้สึกต่างๆ ทั้งหมดอยู่ในองค์ประกอบด้านจิต ซึ่งมีกระบวนการฝึกเรียกว่าสมาธิ ทั้งนี้การพัฒนาทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา ต้องดำเนินไปด้วยกันในระบบที่เป็นบูรณาการ เมื่อมนุษย์ยังไม่พัฒนา ก็อาศัยกิเลสเพื่อให้อยู่รอด กิเลส คือ อารมณ์ฝ่ายอกุศล (ไม่เกื้อกูล ไม่ประกอบด้วยปัญญา) เช่น โกรธ กลัว เห็นแก่ตัว ถือตัว ริษยา แข่งดี ฯลฯ เมื่อมนุษย์พัฒนาปัญญาขึ้นมา ปัญญาจะช่วยให้อะไรที่ฟุ้งหยาบ กิเลสเหล่านั้นน้อยลง พร้อมนั้นปัญญาก็จะเป็นปัจจัยหนุนการพัฒนาจิตให้ อารมณ์ฝ่ายดี หรือที่เรียกว่ากุศล (คุณสมบัติที่เอื้อเกื้อกูล ประกอบด้วยปัญญา) พัฒนาขึ้นด้วยจนกระทั่งเมื่อพัฒนาสมบูรณ์ มนุษย์ก็จะมีชีวิตจะเป็นอยู่ด้วยปัญญา ถึงตอนนั้นกิเลสซึ่งเป็นอารมณ์ฝ่ายอกุศลก็จะหมดสิ้นไป จะมีแต่อารมณ์ฝ่ายกุศลที่ประณีต เช่น เมตตาหรือไมตรี กรุณา มุทิตา อุเบกขา (อุทยภาพของจิต) ความสดชื่นเอิบอิ่มใจ โปร่งโล่ง เบิกบาน ผ่องใส ความสงบ และความเป็นอิสระ เป็นต้น เป็นภาวะที่เรียกว่าภาวจิต แปลว่า มีจิตที่พัฒนาแล้ว อย่างไรก็ตามในการพัฒนามนุษย์นั้นองค์ประกอบของชีวิตทุกด้านจะพัฒนาไปด้วยกันอย่างอิงอาศัยกัน และเกื้อหนุนกันจนกระทั่งสมบูรณ์ด้วยกัน ดังนั้น คนที่พัฒนาสมบูรณ์จึงมีใจที่พัฒนาแล้ว (ภาวจิต) อย่างเดียวแต่จะพัฒนาทั้ง 4 ด้าน คือ

1. ภาวติกาย มีกายที่พัฒนาแล้ว หมายถึง พัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เช่น การบริโภคปัจจัย 4 การใช้เทคโนโลยี และการอยู่กับธรรมชาติแวดล้อมได้ดี
2. ภาวติศัล มีศีลที่พัฒนาแล้ว คือ พัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคม อยู่ร่วมกับเพื่อนมนุษย์ด้วยความสัมพันธ์ที่ดีงามเกื้อกูล
3. ภาวจิต มีจิตใจที่พัฒนาแล้ว ทั้งด้านคุณธรรมความดีงาม สมรรถภาพและประสิทธิภาพของจิตใจ และภาวจิตที่มีความสดชื่นเบิกบาน
4. ภาวติปัญญา มีปัญญาที่พร้อมพัฒนาแล้ว รู้เข้าใจยังเห็นความจริงของโลกและชีวิต จนวางจิตใจมีท่าทีต่อชีวิตและสิ่งแวดล้อมได้อย่างดี มีจุดดุลยภาพและเป็นอิสระ

เมื่อก้าวเฉพาะด้านการพัฒนาจิตใจให้มีความฉลาดทางอารมณ์นั้นจะต้องมีการพัฒนาทั้งด้านพฤติกรรม (ศีล) จิตใจ (สมาธิ) และปัญญา ครบทั้งสาม ปัญญาเป็นปัจจัยสำคัญสุดท้ายในฐานะตัวปรับแก้และปลดปล่อยที่จะทำให้จิตใจซึ่งรวมทั้งสิ่งที่เราเรียกว่าอารมณ์นั้นให้เป็นอิสระพ้นจากการบีบคั้นครอบงำของสิ่งแวดล้อม เป็นต้น แต่ให้กลายเป็นจิตใจอันมีอารมณ์ความรู้สึกที่เกื้อกูลเป็นคุณแก่ทั้งตนเองและผู้อื่น ปฏิบัติการในการพัฒนาปัญญาด้านปัญญาต่อจิตนี้จะดำเนินไปโดยมีโยนิโสมนสิการเป็นตัวแทนภายใต้การกำกับของสติ ซึ่งจะถูกรียกให้เข้ามาทำงานด้วยตลอดเวลาที่มีโยนิโสมนสิการทำงานอยู่ การก้าวเข้ามาศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของแนวคิดตะวันตกก็คือการเข้าสู่ระบบบูรณาการโดยเน้นความสัมพันธ์ระหว่างปัญญากับอารมณ์ เมื่ออารมณ์หรือสภาพจิตได้รับการดูแลและพัฒนาซึ่งช่องนำทางขยายของเขตและปลดปล่อยด้วยปัญญาให้สื่อสารแสดงออกอย่างได้ผลดีด้วยพฤติกรรมทางกาย วาจา ก็นับว่าระบบความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา เข้ามาประสานกันบรรจบเป็นองค์รวม ซึ่งเมื่อดำเนินไปอย่างถูกต้องก็จะอยู่ในภาวะสมดุล ให้เกิดผลดีทั้งแก่ตนเองและคนอื่น ตลอดถึงสังคมและสิ่งแวดล้อมทั้งหมด

พระราชวรมนี (ประยูร ธมฺมจิตโต) (2541 : 21-23) กล่าวว่า การพิจารณาองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์นั้นต้องพิจารณาองค์ประกอบของจิต เพื่อดูคุณสมบัติของจิตที่พึงประสงค์แล้วเลือกพัฒนาตัวเด่นๆ เช่น เจตสิกฝ่ายที่เป็นกลาง ได้แก่ มนสิการ (การคิด) หรือ เอกัคตา (สมาธิ) หรือวิริยะ (ความขยัน) เจตสิกเหล่านี้ใช้ไปในส่วนที่เป็นสัมมา (ชอบ) หรือมิฉลา (ผิด) ก็ได้ สำหรับในส่วนของอารมณ์นั้น ฝ่ายอกุศลเจตสิก ได้แก่ ความโกรธ ความโลภ ความมีโทสะ ความอิจฉา ความริษยา จะเป็นตัวที่ดึงบุคคลออกจากรากฐานการทำความดี บุคคลจึงควรพัฒนาฝ่ายที่ดี คือ กุศลเจตสิก เพื่อทำให้เกิดความสมบูรณ์หรือเกิดพลังมากขึ้น เช่น เป็นอโลภะ (ความไม่โลภ) อโทสะ (ความไม่โกรธ) แผนภูมิของจิตที่ทำให้เกิดการพัฒนาในส่วนที่เป็นกุศลเจตสิกไปควบคุมอกุศลเจตสิก โดยอาศัยพลังของฝ่ายกลางทำให้ชีวิตมีความสุข สำหรับการจัดการกับฝ่ายอกุศลนั้นสามารถทำได้ โดยแบ่งเป็น 4 ชั้น คือ

1. สังวรปธาน คือ ความเพียรพยายามที่จะควบคุมตนเอง ควบคุมพลังฝ่ายไม่ดีทั้งหลาย ควบคุมตนเองไม่ให้ทำชั่ว ไม่ให้พลังฝ่ายกุศลทั้งหลายมีพลังเหนือพฤติกรรมของตน หรือมีการควบคุมตนเอง

2. ปหานปธาน คือ กำจัดขุราภรณ์ โศกฝ่ายไม่ดีออกไป คือดีให้อ่อนลง ควบคุมให้อยู่ในเขตที่จัดการได้ เป็นการทำให้ฝ่ายอกุศลหมดพลังไปในที่สุด

3. ภาวนาปธาน คือ การพัฒนาฝ่ายที่เป็นกุศลให้แข็งแกร่งขึ้น ให้มีพลัง ให้มีอำนาจมาก เข้ามาควบคุมฝ่ายอกุศล

4. อนุรักษณาปธาน คือ รักษาความคิดหรือฝ่ายดีที่ได้ทำมา เพิ่มพลังยิ่งขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งจะเป็นกระบวนการของการพัฒนาที่ทำให้เกิดความสุข

แนวคิดที่เกี่ยวกับองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ของเมเยอร์และซาโลเวย์

เมเยอร์และซาโลเวย์ (วีระวัฒน์ ปินนิตมัย, 2551 : 73-80 ; อ้างอิงจาก Mayer and Salovey, 1990 : 189) ได้แสดงทัศนะว่าความฉลาดทางอารมณ์เป็นเรื่องของทักษะในการปรับตนใน 3 ลักษณะ กล่าวคือ

1. ขั้นรู้จักภาวะอารมณ์ของตน การประเมินภาวะอารมณ์ได้อย่างถูกต้อง และแสดงออกได้อย่างเหมาะสม (Emotional Awareness) การที่บุคคลสามารถรับรู้ ระบุ และจำแนกภาวะอารมณ์ที่เกิดกับตนได้ จะเป็นปัจจัยนำที่เอื้อต่อความสามารถในการปรับตัวการแสดงออกทางอารมณ์ได้อย่างดี ตัวอย่างเช่น เด็กสามารถรับรู้ภาวะอารมณ์ที่แสดงออกทางสีหน้าได้อย่างถูกต้อง โดยหันตามระดับอายุ กล่าวคือ ยิ่งโตยิ่งรับรู้อารมณ์ได้ถูกต้องมากขึ้น

2. ขั้นควบคุมอารมณ์ ขั้นควบคุมกำกับดูแลภาวะอารมณ์ (Regulation of Emotion) ของตน และในบางอาชีพจำเป็นต้องฝึกขั้นนี้มากเป็นพิเศษ อาทิ พนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน ที่ต้องฉลาดรู้เท่าทันในท่าทีภาวะอารมณ์และความต้องการของผู้โดยสาร

3. ขั้นใช้ความฉลาดทางอารมณ์ คนแต่ละคนจะมีความสามารถใช้ประโยชน์ (Utilization of Emotion) จากภาวะอารมณ์ของตนต่างกันในการแก้ไขปัญหาหรือช่วยในการปรับตัว หากอารมณ์คืออาจมีส่วนช่วยให้เกิดภาวะคิดสร้างสรรค์ และการคิดอย่างมีเหตุผลในการตอบข้อสอบหรือการคิดวิเคราะห์ ขณะที่อารมณ์เศร้าทำให้การคิดอุปมาอุปไมยช้าลง

ต่อมาในปี ค.ศ.1997 เมเยอร์และซาโลเวย์ได้ปรับปรุงแนวคิดและเสนอโมเดลโดยเน้นด้านปัญญาของเขาว์อารมณ์ และพยายามอธิบายความฉลาดทางอารมณ์ในนัยของศักยภาพ เพื่อความเติบโตด้านสติปัญญาและอารมณ์ เขาได้เน้นย้ำบทบาทของอารมณ์ที่มีบทบาทเข้ามาจัดอันดับและชี้นำความคิดของมนุษย์ ให้มุ่งสู่ข้อมูลสำคัญที่เราใส่ใจ (Emotions Prioritize Thinking by Directing us to Important Information) และยังเสนอว่า ความฉลาดทางอารมณ์ประกอบด้วย ทักษะในการ

ปรับตน 4 ขั้นตอน กล่าวคือ (วีระวัฒน์ ปันนิตามัย. 2542 : 73-80 ; อ้างอิงจาก Mayer and Salovey. 1997: 11)

1. ความสามารถในการรับรู้ การประเมิน และการแสดงออกของภาวะอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม หมายถึง ความสามารถในการระบุตนเองและผู้อื่นมีความรู้สึกอย่างไร

2. ความสามารถของอารมณ์ในการกระตุ้นความคิด หมายถึง ความสามารถในการรับรู้และใช้อารมณ์ของตนรับรู้ที่จะช่วยในการเข้าใจผู้อื่นคิดและมีความรู้สึกอย่างไร

3. การเข้าใจ วิเคราะห์ และการใช้ความรู้สึกเกี่ยวกับอารมณ์ หมายถึง ความสามารถในการเข้าใจว่าสิ่งใดเกิดขึ้นกับอารมณ์ของตนเอง โดยอาจจะมีระดับความเข้มข้นมากขึ้น เข้าใจว่าคนจะมีปฏิกิริยาต่อภาวะอารมณ์แตกต่างกันอย่างไร เข้าใจว่าอารมณ์ที่ซับซ้อนของคนเป็นส่วนหนึ่งของความฉลาดทางอารมณ์ ซึ่งอารมณ์ที่มีความซับซ้อนจะเกิดจากการรวมกันของอารมณ์ที่ซับซ้อนน้อยกว่าหลายอารมณ์ นอกจากนี้ยังเข้าใจลึกซึ้งของอารมณ์ว่ามีผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงอย่างไรจากภาวะอารมณ์ไปยังภาวะอารมณ์อื่น

4. การคิดใคร่ครวญและการควบคุมอารมณ์ของตน เพื่อพัฒนาความเจริญงอกงามด้านเชาว์ปัญญาและอารมณ์ หมายถึง ความสามารถในการจัดการอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น โดยรู้สึกถึงภาวะอารมณ์ที่เกิดขึ้น และใช้ความรู้สึกนั้นประกอบการตัดสินใจได้ดีขึ้น การแสดงของอารมณ์บางอย่างเป็นประโยชน์ในระยะเวลาอันสั้น แต่หากมีการกำหนดและควบคุมให้ดีแล้วอารมณ์ดังกล่าวจะมีประโยชน์มากขึ้นในระยะยาวอีกด้วย

เมเยอร์และซาโลเวย์ เห็นว่ากระบวนการของความฉลาดทางอารมณ์ควรพัฒนาจากขั้นแรก ๆ ซึ่งไม่ซับซ้อนไปสู่กระบวนการของจิตใจที่บูรณาการกันอย่างดีมากขึ้นในขั้นต่อไป จะเห็นได้ว่าในแต่ละขั้นจะมีระดับขีดความสามารถของความฉลาดทางอารมณ์ 4 ระดับจากง่ายไปสู่ยาก

แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ของโกลแมน

โกลแมน (Goleman. 1998 : 317 – 319) ได้นิยามบนพื้นฐานของเมเยอร์และซาโลเวย์ว่า ความฉลาดทางอารมณ์ เป็นความสามารถในการตระหนักรู้ในความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น เพื่อสร้างแรงงูใจในตนเอง และสามารถจัดการกับอารมณ์ของตนเองและอารมณ์ที่เกิดจากความสัมพันธ์ต่างๆ ได้ดี และโกลแมน (Goleman. 1998 : 93-104) ได้ปรับโมเดลของเมเยอร์และซาโลเวย์ไปในแนวทางที่เขาเห็นว่ามิประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจว่าความสามารถพิเศษเหล่านี้มีผลต่อชีวิตการทำงานอย่างไร โดยความฉลาดทางอารมณ์ของโกลแมนประกอบด้วย ความสามารถทางอารมณ์ส่วนบุคคล (Personal Competence) 3 องค์ประกอบ และความสามารถทางสังคม (Social Competence) 2 องค์ประกอบ ดังนี้

หมวดที่ 1 ความสามารถส่วนบุคคล ซึ่งเป็นการบริหารจัดการตนเอง ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ ความสามารถตระหนักรู้ในอารมณ์ตนเอง ความสามารถในการกำกับควบคุมตนเอง และความสามารถในการสร้างแรงจูงใจตนเอง

หมวดที่ 2 ความสามารถทางสังคม ซึ่งเป็นการสร้างและรักษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ คือ การเอาใจเขามาใส่ใจเรา และการมีมนุษยสัมพันธ์

ซึ่งในแต่ละองค์ประกอบประกอบด้วยปัจจัยบ่งชี้ที่เป็นความสามารถทางอารมณ์ (Emotional Competence) จำนวน 25 ปัจจัย ดังนี้

หมวดที่ 1 ความสามารถส่วนบุคคล

องค์ประกอบที่ 1 การตระหนักรู้ในอารมณ์ตนเอง (Self-Awareness) หมายถึง การตระหนักรู้ความรู้สึกโน้มน้าวจิตใจของตน หยั่งรู้ความเป็นไปได้ของตนและความพร้อมต่างๆ ประกอบด้วย

1. การรู้เท่าทันอารมณ์ รู้สาเหตุที่ทำให้เกิดความรู้สึกนั้นๆ และผลที่จะตามมา
2. การประเมินตนเองตามความเป็นจริง รู้จุดเด่น จุดด้อย และข้อจำกัดของตน
3. ความมั่นใจในตนเอง คือ มั่นใจในความสามารถ และคุณค่าของตน

องค์ประกอบที่ 2 การกำกับควบคุมตนเอง (Self-Regulation) หมายถึง ความสามารถในการจัดการกับความรู้สึกภายในตนได้ ประกอบด้วย

1. การควบคุมตนเอง คือ สามารถควบคุมและจัดการกับภาวะอารมณ์ด้านลบหรือความฉุนเฉียวได้
2. ความเป็นที่ไว้วางใจได้ คือ การรักษาความซื่อสัตย์และคุณงามความดีของตนได้
3. การแสดงความรับผิดชอบต่อการกระทำของตน
4. ความสามารถในการปรับตัว คือ มีความยืดหยุ่นและสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้
5. การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ คือ เปิดใจกับแนวความคิด แนวทาง หรือข้อมูลใหม่

องค์ประกอบที่ 3 การสร้างแรงจูงใจ (Motivation) หมายถึง แนวโน้มของอารมณ์ที่เกื้อหนุนการมุ่งสู่เป้าหมาย ประกอบด้วย

1. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ คือ พยายามที่จะปรับปรุง เพื่อให้ได้มาตรฐานที่เป็นเลิศ
2. ความจงรักภักดี ยึดมั่นกับเป้าหมายของกลุ่ม เป้าหมายขององค์กร
3. ความคิดริเริ่มและพร้อมที่จะปฏิบัติเมื่อโอกาสอำนวย
4. การมองโลกในแง่ดี แม้มีอุปสรรค ปัญหา ก็ไม่ท้อถอย

หมวดที่ 2 ความสามารถทางสังคม

องค์ประกอบที่ 1 การเอาใจเขามาใส่ใจเรา (Empathy) หมายถึง การตระหนักรู้ความรู้สึก ความต้องการ และความห่วงใยของผู้อื่น ประกอบด้วย

1. การเข้าใจผู้อื่น คือ การรับรู้ถึงความรู้สึก มุมมอง ความสนใจ ตลอดจนความวิตกกังวลของผู้อื่นได้
2. การมีจิตใจมุ่งบริการ คือ การคาดคะเน รับรู้ และตอบสนองความต้องการของลูกค้า หรือผู้รับบริการ
3. การพัฒนาผู้อื่น คือ การรับรู้รับทราบถึงสิ่งที่ผู้อื่นควรได้รับการปรับปรุง เพื่อส่งเสริมและพัฒนาความรู้ความสามารถได้อย่างถูกต้อง
4. การเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล คือ การสร้างโอกาสจากความหลากหลาย และความแตกต่างของบุคคล
5. ความตระหนักรู้ถึงทัศนคติเห็นของกลุ่ม คือ สามารถรับรู้และเข้าใจสถานการณ์ ทัศนคติเห็นของกลุ่ม และความสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่มได้

องค์ประกอบที่ 2 การมีมนุษยสัมพันธ์ (Social Skill) หมายถึง ความคล่องแคล่วในการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์ โดยอาศัยความร่วมมือจากผู้อื่น

1. ยุทธวิธีในการโน้มน้าวผู้อื่น อย่างมีประสิทธิภาพ
2. การสื่อสาร คือ การเปิดกว้างในการรับข้อมูล และการส่งสารที่ชัดเจน น่าเชื่อถือ
3. การบริหารความขัดแย้ง คือ การเจรจาต่อรองและหาหนทางในการยุติความคิดเห็นที่ไม่ลงรอยกัน
4. ความเป็นผู้นำ คือ การแนะนำ ผลักดัน และเป็นตัวอย่างให้แก่ตัวบุคคลและกลุ่มได้
5. การกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง คือ การริเริ่ม การบริหารความเปลี่ยนแปลง และจัดการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านที่ดี
6. การเสริมสร้างสายสัมพันธ์ คือ การเสริมสร้างความร่วมมือร่วมใจและให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดี
7. การร่วมมือร่วมใจในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายเดียวกัน
8. การเสริมสร้างสมรรถนะของทีม คือ สร้างให้เกิดการประสานพลังของกลุ่มเพื่อมุ่งสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้

โกลแมนเชื่อว่าปัจจัยบ่งชี้ที่บ่งบอกถึงความสามารถทางอารมณ์ทั้ง 25 ปัจจัยนี้มีคุณลักษณะร่วมกัน 5 ประการ คือ

1. เป็นเอกเทศ แต่ละด้านต่างก็มีผลต่อการปฏิบัติงาน
2. เกื้อกูลกัน มีอิทธิพลต่อกัน เช่น หากขาดทักษะทางสังคม ก็จะส่งผลให้นำทีมได้ไม่ดี

3. เป็นลำดับขั้น หากไม่รู้จักตนเอง ก็จะควบคุมตนเองและเข้าใจผู้อื่นได้ยาก
4. สำคัญแต่ยังไม่เพียงพอ การมีความฉลาดทางอารมณ์ในด้านต่างๆ แล้ว ยังไม่เพียงพอ บรรยาย และวัฒนธรรมองค์การจะต้องเกื้อหนุนด้วย
5. เป็นแบบฉบับได้ ความฉลาดทางอารมณ์แต่ละด้านประยุกต์ใช้ได้กับงานทุกด้านแตกต่างกันไป

แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ของบาร์ออน

บาร์ออน (Bar-On, 1997: 34-37) ได้เสนอองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ แบ่งออกเป็น 5 ด้าน 16 คุณลักษณะสำคัญ ดังนี้

ด้านที่ 1 ความสามารถภายในตน (Intrapersonal Skills) ประกอบด้วย 5 คุณลักษณะ ได้แก่ การนับถือตนเอง เข้าใจภาวะอารมณ์ของตนเอง กล้าแสดงความคิดและความรู้สึกของตน ความเป็นอิสระ การประจักษ์แจ้งแห่งตน

ด้านที่ 2 ทักษะระหว่างบุคคล (Interpersonal Skills) ประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ ได้แก่ ความเข้าใจผู้อื่น ความรับผิดชอบทางสังคม สัมพันธภาพระหว่างบุคคล

ด้านที่ 3 ความสามารถในการปรับตัว (Adaptability Scales) ประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ ได้แก่ การเข้าใจสถานการณ์ต่าง ๆ และตีความได้ถูกต้องตามความเป็นจริง ยืดหยุ่นในความคิด ความรู้สึกของตนได้ดี ความสามารถในการแก้ปัญหาและสถานการณ์เฉพาะหน้าได้ดี

ด้านที่ 4 กลยุทธ์ในการบริหารจัดการความเครียด (Stress-Management Scales) ประกอบด้วย 2 คุณลักษณะ ได้แก่ การจัดการกับความเครียดที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ การควบคุมอารมณ์ของตนเอง

ด้านที่ 5 ภาวะอารมณ์ทั่วไป (General Moods) ประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ ได้แก่ การมองโลกในแง่ดี สร้างความสนุกสนานให้เกิดขึ้นแก่ตนเองและผู้อื่นได้ รู้สึกและแสดงออกเมื่อมีความสุข

แนวคิดเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ของคูเปอร์และสวาฟ

คูเปอร์และสวาฟ (Cooper and Sawaf, 1997 : 13) ได้เสนอองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ ว่าประกอบด้วยหลักสำคัญ 4 หลักด้วยกัน ซึ่งในแต่ละหลักจะประกอบด้วย 4 องค์ประกอบย่อย ซึ่งนำไปสู่การวัดการประเมินที่เรียกว่า Mapping your emotional intelligence : EQ map ดังนี้

1. ความรอบรู้ทางอารมณ์ (Emotional Literacy) หมายถึง รู้จักอารมณ์ของตนเอง รู้และเท่าทันว่าอารมณ์ของตนเองผันแปรไปเช่นไร ประกอบด้วย ความซื่อสัตย์ทางอารมณ์ การสร้างพลังอารมณ์ การรับผลย้อนกลับทางอารมณ์ ความสามารถหยั่งรู้ตามความเป็นจริง

2. ความเหมาะสมทางอารมณ์ (Emotional Fitness) หมายถึง ปรับวางอารมณ์ของตนได้อย่างยืดหยุ่น รู้กาลเทศะแม้เผชิญความลำบากใจ ประกอบด้วย การสร้างความเชื่อถือได้ให้เกิดแก่ตน การมีความเชื่อ ศรัทธา และมีความยืดหยุ่น สร้างสรรค์อยู่ตลอดเวลา ไม่พอใจที่จะอยู่กับที่ การกลับคืนสู่สภาพปกติและเดินหน้า

3. ความลึกซึ้งทางอารมณ์ (Emotional Depth) หมายถึง ระดับความลึกซึ้งของอารมณ์ที่เอื้อต่อการพัฒนา ความผูกพันในงาน รับผิดชอบ และมีสติ การมีเป้าหมายและศักยภาพที่โดดเด่น รักษาสิ่งจะ ทำงานด้วยความซื่อสัตย์และยึดหลักจริยธรรม รักษามาตรฐานส่วนบุคคล ยอมรับข้อผิดพลาดของตนเอง การโน้มน้าวผู้อื่นโดยไม่ต้องใช้อำนาจบีบบังคับ

4. ความผันแปรทางอารมณ์ (Emotional Alchemy) หมายถึง ความสามารถในการใช้อารมณ์เพื่อความคิดสร้างสรรค์ ประกอบด้วย การแสดงการหยั่งรู้ได้ การคิดใคร่ครวญได้ การเล็งเห็นโอกาส การสร้างอนาคต

แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ของไวซิงเจอร์

ไวซิงเจอร์ (Weisinger, 1998 : 19 – 21) ได้เสนอองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การใช้ความฉลาดทางอารมณ์ภายในตน คือ การพัฒนาและใช้ความฉลาดทางอารมณ์เพื่อพัฒนาตนเอง ประกอบด้วย การพัฒนาการรู้จักตนเองให้สูงขึ้น คือ ความสามารถในการสังเกตตนเองจากการกระทำ และสามารถมีอิทธิพลต่อการกระทำของตน เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง การจัดการอารมณ์ คือ การเข้าใจอารมณ์เหล่านั้น และใช้ความเข้าใจเหล่านั้นจัดการกับสถานการณ์อย่างได้ผล กระตุ้นตนเอง คือ ความสามารถในการกระตุ้นตนเองเพื่อก้าวไปสู่ความสำเร็จ สามารถจัดการกับความท้อถอยที่เกิดขึ้น โดยอาจใช้แรงบันดาลใจในการกระตุ้นตนเอง จากเพื่อน ครอบครัว หรือสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว

ส่วนที่ 2 การใช้ความฉลาดทางอารมณ์ เพื่อพัฒนาความสัมพันธ์ของตนเองกับผู้อื่น ประกอบด้วย การพัฒนาทักษะการสื่อสารที่ดี คือ การเปิดเผยตนเอง การยืนหยัดการฟังอย่างมีประสิทธิภาพ การวิจารณ์และการสื่อสารเป็นทีม การพัฒนาความชำนาญระหว่างบุคคล การมีความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่น คือ สามารถติดต่อกับผู้อื่นเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลอย่างมีความหมายและเหมาะสม การช่วยเหลือผู้อื่นให้ช่วยเหลือตนเองได้ โดยสามารถเข้าใจตนเองอย่างชัดเจน รู้ว่า จะทำให้คนที่ไม่สามารถควบคุมตนเองได้ให้สงบอย่างไร

จากแนวคิดองค์ประกอบความฉลาดทางอารมณ์ของนักจิตวิทยาที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่าองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ ประกอบด้วยความสามารถดังต่อไปนี้

1. ความสามารถในการรับรู้อารมณ์ของตนเอง

2. ความสามารถในการบริหารจัดการกับอารมณ์ของตนเอง
3. ความสามารถในการรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น
4. ความสามารถในการรักษาสัมพันธภาพกับผู้อื่น

ความสำคัญและประโยชน์ของความฉลาดทางอารมณ์

จากการศึกษาค้นคว้า พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์เป็นเรื่องสำคัญต่อการดำเนินชีวิต บุคคลที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูงหรือมีทักษะทางอารมณ์ที่ได้รับการพัฒนามาเป็นอย่างดีจะเป็นบุคคลที่รับรู้ เข้าใจ และจัดการกับความรู้สึกของตนเองได้ดี รวมทั้งเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น มักประสบความสำเร็จและความพึงพอใจในชีวิต สามารถสร้างสรรค์งานใหม่ ๆ ตรงข้ามกับบุคคลที่ไม่สามารถควบคุมอารมณ์จะเป็นคนที่เต็มไปด้วยความขัดแย้งภายในจิตใจ ทำให้หมดสมาธิในการทำงานและมีความคิดที่ไม่โปร่งใส (กรมสุขภาพจิต. 2544 : 23)

ความฉลาดทางอารมณ์เป็นเรื่องสำคัญ เนื่องจากมีเหตุการณ์ที่ว่าผู้ที่มีเขาวัวปัญญาดีแต่ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ได้ หรือเก่งแต่มีสัมพันธภาพที่ไม่ดีกับผู้อื่น ไม่รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ไม่สามารถประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานอย่างที่ควรจะเป็น มีงานวิจัยยืนยันว่าความสำเร็จจากสติปัญญามีเพียงร้อยละ 20 และมีตัวบ่งชี้ว่าความฉลาดทางอารมณ์เป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะช่วยให้ประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิต ดังที่ กรมสุขภาพจิต (2543 : 17) กล่าวว่า การให้ความสำคัญกับเรื่องของอารมณ์นั้นก็เพราะนักวิชาการได้ให้ความสำคัญมากขึ้น แต่เดิมเราเคยคิดว่าคนที่เรียนเก่งเขาวัวปัญญาดีก็น่าจะประสบความสำเร็จมากกว่าคนที่มีความเขาวัวปัญญาดีน้อยกว่า แต่ความเป็นจริงแล้วนั้นเขาวัวปัญญาเพียงอย่างเดียวไม่สามารถทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ถูกต้องแน่นอน เพราะผู้ที่มีความเขาวัวปัญญาสูงแต่มีความฉลาดทางอารมณ์ต่ำ จะสูญเสียการตระหนักรู้อารมณ์ตนเองแบบไม่สร้างสรรค์ ไม่ไวต่อความรู้สึก ไม่ทราบถึงความต้องการของอารมณ์ตนเอง มีความรู้สึกว่าเขาเหนือผู้อื่น คิดว่าเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ทั้งที่แท้จริงแล้วอาจไม่เข้าใจเลย ทำให้ไม่เข้าใจผู้อื่น ซึ่งถือว่าเป็นอุปสรรคในการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น ตรงข้ามกับผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูง จะเป็นผู้ที่สามารถใช้ความฉลาดทางอารมณ์ในการตระหนักรู้ตนเอง มีสติรู้เท่าทันความรู้สึกและความต้องการของผู้อื่น ทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการทำงานอย่างสร้างสรรค์ บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ และที่สำคัญ คือ คนที่เรียนรู้เรื่องอารมณ์จะทำให้รู้จักการรักษาความสมดุลระหว่างความมีเหตุผลกับอารมณ์

กรมสุขภาพจิต ได้แบ่งประโยชน์ของความฉลาดทางอารมณ์ออกเป็น ความฉลาดทางอารมณ์ต่อการทำงาน ความฉลาดทางอารมณ์กับความรักและครอบครัว ความฉลาดทางอารมณ์ต่อการศึกษา ความฉลาดทางอารมณ์ต่อตนเอง โดยมีรายละเอียดดังนี้ (กรมสุขภาพจิต. 2544 : 15 – 26)

1. ความฉลาดทางอารมณ์ต่อการทำงาน ในช่วง 3 ทศวรรษที่ผ่านมาตั้งแต่ปี 1960 มีผลการศึกษาวิจัยจำนวนมากแสดงให้เห็นว่าผู้มีความสามารถทางเชาว์ปัญญาสูง ล้มเหลวในการบริหารสูงสุดเพราะขาดความเข้าใจมนุษย์ ขาดการปฏิสัมพันธ์และอารมณ์ที่ดี งานวิจัยชิ้นหนึ่งที่ศึกษาเกี่ยวกับพนักงานขายประกันชีวิตใน บริษัทแห่งหนึ่ง พบว่า พนักงานที่ทำยอดขายได้ดีและสามารถอยู่กับบริษัทได้นาน คือ พนักงานที่มองโลกในแง่ดี พนักงานกลุ่มนี้จะไม่ท้อใจเมื่อลูกค้าไม่ซื้อ แต่ยังคงมุ่งมั่นที่จะพยายามขายลูกค้ารายต่อไปให้ได้ ขณะที่พนักงานอีกกลุ่มหนึ่งเป็นคนที่มองโลกในแง่ร้าย พวกนี้มักจะลาออกไปตั้งแต่ปีแรก หลังจากที่ไม่สามารถทำยอดขายได้อย่างที่คาดหวัง จากตัวอย่างงานวิจัยดังกล่าว สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของความฉลาดทางอารมณ์ที่มีผลต่อการทำงานอย่างชัดเจน นักจิตวิทยาพบว่าคนที่มีความฉลาดทางอารมณ์ดีจะมีความเข้าใจตนเองและผู้อื่นได้ง่าย ตลอดจนมีทักษะอารมณ์ที่ดีในการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ทั้งที่บ้าน ที่ทำงาน หรือในโอกาสที่ต้องออกสังคม ขณะเดียวกันความฉลาดทางอารมณ์ก็จะช่วยให้เรามองโลกในแง่ดี ทำให้มีพลังในการต่อสู้กับอุปสรรคต่าง ๆ ได้อย่างไม่ท้อถอย สามารถสร้างกำลังใจให้กับตนเองในยามล้มเหลวหรือมีปัญหาได้ ต่างจากคนที่มองโลกในแง่ร้าย มักจะมองเห็นแต่ปัญหาและความยุ่งยาก ทำให้ขาดกำลังใจที่จะผลักดันให้ฝ่าฟันอุปสรรค เชาว์ปัญญาที่ดีหรือไอคิวสูง ไม่อาจบ่งชี้ถึงความสำเร็จในการทำงานเสมอไป หากไม่มีความฉลาดทางอารมณ์เป็นส่วนประกอบโดยเฉพาะอย่างยิ่งงานบริหารหรือการทำธุรกิจที่ต้องเกี่ยวข้องกับคนหมู่มาก “ความเก่งงาน” เพียงอย่างเดียวจึงไม่พอ หากยังต้องมี “ความเก่งคน” ประกอบด้วย

2. ความฉลาดทางอารมณ์กับความรักและครอบครัว ครอบครัวที่จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ต้องอาศัยความรัก ความเข้าใจ และยอมรับในข้อบกพร่องของผู้อื่นได้ ความฉลาดทางอารมณ์จึงมีผลอย่างมากต่อความสงบสุขในบ้าน หรือในชีวิตคู่ ปัญหาความแตกแยกหย่าร้างที่เกิดขึ้น ล้วนมีต้นตอมาจากความไม่พยายามทำความเข้าใจซึ่งกันและกัน หรือยอมรับข้อบกพร่องของอีกฝ่ายหนึ่งไม่ได้ ความฉลาดทางเชาว์ปัญญาจึงไม่ใช่ปัจจัยที่ทำให้สองคนไปกันรอด คนเก่งจำนวนไม่น้อยที่ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานแต่ล้มเหลวในชีวิตคู่ การเรียนรู้ธรรมชาติและความต้องการของแต่ละฝ่ายเป็นเรื่องสำคัญ เมื่อคนเรามีความเข้าใจ จะช่วยให้อ่านใจอ่านอารมณ์ของอีกฝ่ายว่ากำลังรู้สึกอย่างไร และต้องการอะไร ทำให้เราสามารถปฏิบัติตัวได้อย่างถูกต้อง ความฉลาดทางเชาว์ปัญญาจึงไม่ได้ช่วยอะไรมากนักกับการอยู่ร่วมกัน การที่จะพาครอบครัวได้อยู่รอดปลอดภัยได้ในทุกสถานการณ์ ดังเช่นสังคมไทยในทุกวันนี้ที่กำลังเผชิญกับปัญหาเศรษฐกิจส่งผลให้เกิดความเครียดจากการเปลี่ยนแปลงนี้ หากคนในครอบครัวมีความฉลาดทางอารมณ์ก็จะสามารถช่วยให้เผชิญหน้ากับปัญหาดังกล่าวได้ดี เพราะความฉลาดทางอารมณ์คือศิลปะที่จะทำให้ชีวิตดำเนินได้อย่างสร้างสรรค์

3. ความฉลาดทางอารมณ์ต่อการศึกษา ถ้าพูดถึงปัจจัยที่ทำให้เด็กเรียนดี พ่อแม่อาจนึกถึงการเรียนพิเศษ หรือการทุ่มเทเวลาให้กับการอ่านหนังสือ ในโลกของความเป็นจริงการที่เด็กจะเรียนดีมีอนาคต นอกจากความสามารถทางวิชาการแล้วยังต้องอาศัยปัจจัยอื่นๆ อีกมาก โดยเฉพาะในสังคมปัจจุบันที่มีสิ่งยั่วยุ พบว่าเด็กจำนวนไม่น้อยที่เผชิญปัญหาด้านอารมณ์ความรู้สึก จนทำให้เด็กเสียโอกาสทางการศึกษาไปอย่างน่าเสียดาย เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยเรียน ฯลฯ ปัญหาเหล่านี้ไม่ได้มาจากความอ่อนแอทางชีวปัญญา แต่มาจากความอ่อนแอทางอารมณ์ ที่ไม่สามารถรู้เท่าทันและจัดการกับอารมณ์ความรู้สึก ทั้งของตนเองและผู้อื่นได้

4. ความฉลาดทางอารมณ์ต่อตนเอง เป็นที่ยอมรับว่าจิตใจมีผลต่อร่างกาย ความเครียดคือ บ่อเกิดของโรคภัยไข้เจ็บหลายชนิดทั้งทางตรงและทางอ้อม เนื่องจากเมื่ออารมณ์ดีจะส่งผลให้ร่างกายแข็งแรง เมื่อเกิดความเครียดส่งผลให้ภูมิคุ้มกันในร่างกายลดระดับลง ทำให้ง่ายต่อการติดเชื้อเจ็บไข้ไม่สบาย คนอารมณ์ดีมักเป็นคนมีเสน่ห์ ใคร ๆ ก็อยากอยู่ใกล้ ตรงข้ามกับคนเจ้าอารมณ์คนรอบข้างมักไม่อยากเกี่ยวข้องกับ ความฉลาดทางอารมณ์ยังช่วยให้มีความสุข พอใจ และยอมรับสภาพที่เป็นอยู่ แม้ว่าสภาพนั้นอาจไม่เป็นที่พึงปรารถนา

วิระวัฒน์ ปันนิคัมย์ (2551 : 38 – 41) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของความฉลาดทางอารมณ์ว่า ความฉลาดทางอารมณ์ถือเป็นการเรียนรู้และรู้จักอารมณ์ความรู้สึกของตน ตลอดจนความสามารถในการบริหารจัดการอารมณ์ของตน ให้ตระหนัก มีสติ รู้เท่าทันสาเหตุ และความแปรผันด้านอารมณ์ของตน การมีสัมพันธภาพกับผู้อื่น มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น เอาใจเขามาใส่ใจเรา ผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์จะเป็นผู้ที่สามารถใช้ความคิดอ่านเกี่ยวกับอารมณ์ของตนเองและของผู้อื่นให้เกิดประโยชน์ในทางสร้างสรรค์ได้อย่างดี และกล่าวถึงการประยุกต์ใช้หลักการของความฉลาดทางอารมณ์ กับชีวิตประจำวันและงานในหน้าที่ ซึ่งจะมีประโยชน์ ดังนี้

1. พัฒนาการด้านอารมณ์ บุคลิกภาพของเด็ก ความฉลาดทางอารมณ์มีบทบาทในการกำหนดบุคลิกภาพที่พึงปรารถนา สร้างวุฒิภาวะทางอารมณ์ที่เจริญสมวัย สร้างความสามารถในการปรับตัวในการแก้ไขปัญหาความเครียดและแรงกดดันของชีวิตในภาวะการแข่งขันได้ดี

2. การสื่อสาร การแสดงความรู้สึกอารมณ์ของตน สามารถทำได้อย่างถูกต้องตาม กาลเทศะ เข้าอกเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์จะรู้จักยั้งได้แม้ในใจจะรู้สึกเศร้า รับฟังปัญหาของผู้อื่นได้อย่างตั้งใจ ไม่รู้สึกแปลกแยกจากเพื่อนมนุษย์ จากธรรมชาติ และจากชีวิตของตนเอง

3. การปฏิบัติงาน ความฉลาดทางอารมณ์เกื้อหนุนการยอมรับ ความคิดริเริ่ม ก่อให้เกิดการสร้างผลิตผลที่สนองเป้าหมาย ลดการลา ขาดงาน หรือขี้ขลาด เนื่องจากลดข้อขัดแย้งระหว่างบุคคลลง เสริมสร้างการทำงานที่ประสานสัมพันธ์กันให้มากขึ้น การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี การมี

ความฉลาดทางอารมณ์ที่ดีในการทำงาน ทำให้เราเคารพฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เอาใจเขามาใส่ใจเราได้มากขึ้น มีความสามารถปรับตัวปรับใจรับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้

4. การให้บริการ ความฉลาดทางอารมณ์ก่อให้เกิดการทำความรู้จักลูกค้า รับฟังความต้องการของลูกค้า และตอบสนองได้ดี สร้างความจงรักภักดีในการใช้สินค้าและบริการของหน่วยงาน

5. การบริหารจัดการ ความฉลาดทางอารมณ์ยังช่วยเสริมอรรถริยาพของความเป็นผู้นำที่มีศิลปะในการรู้จักใช้คนและครองใจคนได้ เปิดโอกาสให้ผู้บริหารได้เรียนรู้และพัฒนาตน สามารถโน้มน้าวผู้อื่นให้ทำในสิ่งที่ตนต้องการได้สำเร็จ งานก็ได้ผล คนก็เป็นสุข เกิดความรักงาน รักองค์กร จงรักภักดีมากขึ้น ผู้นำผู้บริหารที่มีความฉลาดทางอารมณ์ดี จะเป็นผู้ที่มีคำพูดและการกระทำตรงกัน สุจริต และเที่ยงตรง มีใช้พูดอย่างหนึ่งแล้วทำอีกอย่างหนึ่ง ผู้นำที่มีความฉลาดทางอารมณ์มักกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม ถูกกาลเทศะ

6. การเข้าใจชีวิตของตนและของผู้อื่น ความฉลาดทางอารมณ์เป็นเรื่องของการศึกษาทำความเข้าใจตน การมองเข้าไปในตนก่อนทำความเข้าใจผู้อื่น เมื่อเข้าใจตน เข้าใจคนอื่น การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน จึงเป็นการมุ่งใช้ศักยภาพของตนอย่างเต็มที่ อย่างสูงสุด ชีวิตครอบครัวก็จะเป็นสุขด้วยความเข้าใจกัน

เทอดศักดิ์ เดชคง (2543 : 12) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของความฉลาดทางอารมณ์ โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ

1. ด้านตนเอง ผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูง ทำให้เป็นผู้เรียนหนังสือได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลการเรียนที่ดี รักการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ สามารถปรับอารมณ์ของตนเองได้อย่างเหมาะสม เมื่อเป็นผู้ใหญ่ก็จะเป็นผู้ที่มีเป้าหมายในชีวิต รู้จักปรับตนเองอยู่เสมอ รู้ว่าตนต้องการอะไรเปรียบเทียบศักยภาพของตนเองและสามารถเลือกกระทำสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม สามารถทำงานให้ประสบความสำเร็จ เนื่องจากเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพอ่อนน้อม เน้นการร่วมมือในการทำงาน สามารถแก้ไขความขัดแย้งหรือปัญหาต่าง ๆ ได้ดี

2. ด้านครอบครัว ผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ มีความเห็นอกเห็นใจและเข้าใจผู้อื่น แก้ไขปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้เป็นอย่างดี สร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ทำให้ชีวิตครอบครัวมีความสุข

3. ด้านสังคมสิ่งแวดล้อม ผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์จะเป็นผู้ที่มีความสามารถลดข้อขัดแย้งต่าง ๆ ทำให้การเอาเปรียบการเห็นแก่ตัวในสังคมลดน้อยลง สร้างความรักใคร่ปรองดอง คิดถึงใจเขาใจเรา ทำให้สังคมสงบสุข

อริยา คูหา (2545 : 148 – 149) กล่าวถึงประโยชน์ของความฉลาดทางอารมณ์ว่า ความฉลาดทางอารมณ์สามารถประยุกต์ใช้ได้กับทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย ทุกระดับการศึกษา ทุกอาชีพ

ทุกการดำเนินชีวิตและหน้าที่การงาน ให้สามารถเข้าใจ จัดการสื่อสารกันด้วยความเห็นอกเห็นใจ เข้าอกเข้าใจ มีแรงจูงใจที่จะกระทำสิ่งต่าง ๆ อย่างสร้างสรรค์ รู้จักการรักษาสมดุลระหว่างความมีเหตุผลกับสิ่งแวดล้อม บุคคลใดหากเป็นผู้มีความฉลาดทางอารมณ์และใช้ไหวพริบญญาผสมกับความฉลาดทางอารมณ์แล้วย่อมนำประโยชน์ไปประยุกต์ใช้ได้กับชีวิตในแทบทุกด้าน อาทิเช่น

1. สามารถประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีบุคลิกภาพดี มีเสน่ห์แห่งตน
2. สามารถประยุกต์เพื่อการสื่อสาร ให้มีสัมพันธภาพและประสานสังคมนระหว่างบุคคล อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ยิ้มได้แม้ในในเศร้า รับฟังปัญหาของผู้อื่นได้อย่างตั้งอกตั้งใจ
3. สามารถประยุกต์เพื่อพัฒนาองค์กรให้สามารถทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ลดการขัดแย้งผ่นปรน ยึดหยุ่น เคารพรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เอาใจเขามาใส่ใจเรา
4. สามารถประยุกต์เพื่อพัฒนาผู้นำให้เกิดความสำเร็จในการบริหาร สามารถโน้มน้าวผู้อื่นให้ทำในสิ่งที่ตนต้องการ งานได้ผล คนก็เป็นสุข ผู้นำที่มีความฉลาดทางอารมณ์จึงมักกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสมถูกต้องกาลเทศะ

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ความฉลาดทางอารมณ์มีประโยชน์และมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตเป็นอย่างยิ่ง ทั้งประโยชน์ต่อตนเอง คือ มีการเรียนรู้ที่จะเข้าใจตนเอง สามารถควบคุมอารมณ์ และรู้จักจัดการกับอารมณ์ เมื่อเกิดภาวะกดดันหรือความเครียด และมีประโยชน์ต่อการทำงาน คือ สามารถสร้างกำลังใจให้กับตัวเองในยามที่ประสบกับปัญหา และการมีทักษะทางอารมณ์ที่ดีในการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์

แนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคม ของแบนดูรา (ปริชา โยธี. 2551 : 22 ; อ้างอิงจาก Bandura. 1986) ได้กล่าวถึง พฤติกรรมของบุคคลเป็นผลมาจากปัจจัยภายในบุคคลและปัจจัยภายนอกบุคคล คือ สภาพแวดล้อมหรือปัจจัยทางสังคมทางสังคมที่บุคคลเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์ด้วย

ในประวัติศาสตร์ทางจิตวิทยาตะวันตก อารมณ์เป็นผลสะท้อนของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและเพื่อนฝูง ครอบครัว สถานการณ์ สังคม หรือภายในตนเอง (ฉัตรศิริ ปิยะพินิลสิทธิ์. 2546: 13-14)

คุณสมบัติของความฉลาดทางอารมณ์ในแต่ละบุคคลจะมีความคล้ายกันมาก คือ 1) มีการเติบโตในทางชีวิตที่เหมาะสมในครอบครัว 2) ไม่มีการป้องกัน 3) ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ (การมองโลกในแง่ดีหรือความซาบซึ้งยินดี) 4) การเลือกอารมณ์ที่ดีให้มีบทบาทในชีวิต 5) ความสามารถในการสื่อสารและอธิบายความรู้สึก และ 6) การพัฒนาให้เชี่ยวชาญในความรู้ที่

เจาะจงในเนื้อหาของอารมณ์ เช่น ความมีสุนทรียศาสตร์ จริยธรรม หรือคุณธรรม การแก้ปัญหา สังคม ภาวะผู้นำหรือการแยกแยะความรู้สึก

โกลแมน (สวินีย์ วีระพันธุ์. 2546: 17 ; อ้างอิงจาก Goleman. 1998) กล่าวว่า ความฉลาดทางอารมณ์เป็นผลรวมของความสามารถ (ability) และลักษณะทางจิต (trait) เกิดจากการเรียนรู้ไปเรื่อย ๆ และเกี่ยวข้องกับนิสัยการคิด ความรู้สึกที่สะสมต่อเนื่องมานาน การพัฒนาระดับความฉลาดทางอารมณ์ให้เพิ่มขึ้นนั้น ต้องลบพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ แล้วจึงเรียนรู้พฤติกรรมที่พึงประสงค์ เข้าแทน ต้องใช้เวลาในการฝึกฝนโดยประสบการณ์ และการมีแรงจูงใจที่ดีต่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง

ไอแซค (สวินีย์ วีระพันธุ์. 2546 : 17 ; อ้างอิงจาก Eysenck. 1994) ได้เสนอชวนทางสังคม (social intelligence) ซึ่งเป็นความหมายใกล้เคียงกับความฉลาดทางอารมณ์นั้น เป็นผลรวมของหลาย ๆ ตัวแปรด้วยกัน อาทิ แรงจูงใจ อาหาร ปัจจัยทางวัฒนธรรม ครอบครัว การศึกษา บุคลิกภาพ สุขภาพ ประสบการณ์ ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม

อริยา อุหา (2545 : 150) และวีระวัฒน์ ปันนิตามัย (2542) มีแนวคิดที่สอดคล้องกันว่า ความฉลาดทางอารมณ์ว่าเป็นผลรวมของหลายองค์ประกอบได้แก่ การอบรมเลี้ยงดู ภาวะแวดล้อม วัฒนธรรม การเรียนรู้ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ บุคลิกภาพที่มีผลต่อการพัฒนาทางสังคม อารมณ์ สติปัญญาของบุคคล และเป็นผลจากการเรียนรู้ภายในตนและภายนอกตน และ ความฉลาดทางอารมณ์เป็นสิ่งที่เรียนรู้และพัฒนาได้ และลักษณะ สรีรวัฒน์ (2545 : 194-195) มีความคิดเห็นเช่นเดียวกันว่าความฉลาดทางอารมณ์สามารถพัฒนาได้ และการที่คนเราจะมี ความฉลาดทางอารมณ์มากหรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลักๆ 2 ประการ คือ 1) พันธุกรรมและพื้นฐานทางอารมณ์ พันธุกรรม คือ ตัวกำหนดให้มนุษย์ทุกคนมีลักษณะอารมณ์ที่แตกต่างกันไป และพื้นฐานอารมณ์ที่ติดตัวมาแต่กำเนิดก็จะเป็นส่วนสำคัญที่กำหนดพฤติกรรมอารมณ์และบุคลิกภาพ 2) สภาพแวดล้อมและการเลี้ยงดู การเลี้ยงดูในสภาพที่เหมาะสมกับอารมณ์ก็สามารถจะช่วยพัฒนา กล่อมเกลา และควบคุมพื้นฐานอารมณ์ด้านลบได้ ขณะเดียวกันก็สามารถส่งเสริมพื้นฐานอารมณ์ด้านบวกให้เด่นยิ่งขึ้นไป

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ความฉลาดทางอารมณ์เกิดจากการเรียนรู้ และเกี่ยวข้องกับนิสัยการคิด ความรู้สึกที่สะสมต่อเนื่องมานาน โดยความฉลาดทางอารมณ์เป็นผลรวมของหลายองค์ประกอบ ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดู ภาวะแวดล้อม วัฒนธรรม การเรียนรู้ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ที่มีผลต่อการพัฒนาทางสังคม อารมณ์ สติปัญญาของบุคคล

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้นำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดสงขลา ดังนี้

1. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

2. ความวิตกกังวล
3. การปฏิบัติตามหลักธรรม
4. การสื่อสารในครอบครัว
5. การอบรมเลี้ยงดู
6. อิทธิพลของกลุ่มเพื่อน
7. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของครู
8. อิทธิพลของสื่อ

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

คำว่า “แรงจูงใจ” มาจากคำกริยาในภาษาละตินว่า “Movere” ซึ่งมีความหมายตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า “to move” อันมีความหมายว่า “เป็นสิ่งที่โน้มน้าวหรือชักจูงบุคคลเกิดการกระทำหรือปฏิบัติการ (To move a person to a course of action) ดังนั้นแรงจูงใจจึงได้รับความสนใจมากในทุกๆ วงการ

มีผู้ให้ความหมายของ คำว่า “แรงจูงใจ” ดังนี้

แมคเคลแลนด์ (กนิษฐา หมั่นกิจการ. 2550 : 34 ; อ้างอิงจาก McClelland. 1953: 36 - 62) ได้แบ่งแรงจูงใจทางสังคมออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Motive) หมายถึง ความปรารถนาที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีโดยพยายามแข่งขันกับมาตรฐานอันดีเลิศมีความสบายใจเมื่อประสบความสำเร็จ และมีความวิตกกังวลเมื่อล้มเหลว

2. แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ (Affiliation Motive) หมายถึง ความปรารถนาที่จะเป็นที่ยอมรับของคนอื่น ๆ ต้องการเป็นที่นิยมชมชอบหรือรักใคร่ชอบพอของคนอื่นจึงเป็นแรงจูงใจที่จะทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมเพื่อให้ได้มาซึ่งการยอมรับจากบุคคลอื่น

3. แรงจูงใจใฝ่อำนาจ (Power Motive) หมายถึง ความปรารถนาที่จะได้มาซึ่งอิทธิพลที่เหนือกว่าบุคคลอื่นๆ ในสังคม ทำให้บุคคลแสวงหาอำนาจเพราะจะเกิดความภาคภูมิใจหากทำอะไรได้เหนือกว่าคนอื่น ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่อำนาจสูงเป็นผู้ที่มีความพยายามจะควบคุมสิ่งต่างๆ เพื่อให้ตนเองบรรลุถึงความต้องการที่จะมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่น

แมคเคลแลนด์ (McClelland) เน้นความสำคัญในเรื่องแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มากกว่าแรงจูงใจด้านอื่นๆ เนื่องจาก แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่าเป็นดัชนีชี้บ่งถึงควมมีคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์อย่างหนึ่ง และได้กำหนดลักษณะของผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงไว้ว่า สามารถทำกิจกรรมต่างๆ ให้สำเร็จมากกว่าทำเพื่อเลี่ยงความล้มเหลว เลือกทำสิ่งที่เป็นไปได้และเหมาะสมกับความสามารถของตน มีความ

ตั้งใจจริงในการทำงานเพื่อให้สำเร็จอย่างแท้จริง ไม่ใช่เกิดจากโอกาสและความเชื่อในสิ่งมหัศจรรย์ ทำกิจกรรมเพื่อให้บรรลุมาตรฐานของตนเอง ไม่ใช่มีจุดมุ่งหมายที่รางวัล

เมอร์เรย์ (ทศพร ประเสริฐสุข. 2543 : 94 ; อ้างอิงจาก Murry. 1938) ได้รวบรวมความต้องการทางจิตของมนุษย์ไว้ 28 ชนิด และในจำนวนนี้มีความต้องการเอาชนะและประสบความสำเร็จ (Need for Achievement) รวมอยู่ด้วยและเป็นบุคคลแรกที่กล่าวถึงความต้องการผลสัมฤทธิ์ (N-Achievement) ว่าเป็นความต้องการทางจิตที่มีอยู่ในมนุษย์ทุกคน เพราะมนุษย์ต้องการเป็นผู้มีความสามารถ มีพลังจิต (Will Power) ที่จะเอาชนะอุปสรรค มุ่งมั่นที่จะทำในสิ่งที่อยากให้ประสบความสำเร็จ

ไวเนอร์ (ทศพร ประเสริฐสุข. 2543 : 94 ; อ้างอิงจาก Weiner. 1972 : 203 - 215) ได้สรุปลักษณะเด่นของผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงเปรียบเทียบกับผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ ไว้ดังนี้

1. ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง ตั้งใจทำงานดีกว่า อดทนต่อความล้มเหลวชอบเลือกงานที่ซับซ้อนมากกว่าผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ
2. ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง ชอบริเริ่มกระทำสิ่งต่างๆ ด้วยความคิดของตนเองมากกว่าผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ

จากแนวความคิดของนักจิตวิทยาข้างต้น ลักษณะของบุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง สรุปได้ดังนี้

1. ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงเป็นผู้ที่มีความมานะ พยายาม อดทนต่อสิ่งต่างๆ ที่มีความยากลำบาก
2. ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงเป็นผู้มีความกระตือรือร้นสูง มีความรับผิดชอบยอมรับความผิดพลาดและพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไขตนเอง
3. ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงเป็นผู้มีความเชื่อมั่นในตนเอง และยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
4. มีเป้าหมายในการทำสิ่งต่างๆ มีการวางแผนอย่างเป็นระบบ มีความรับผิดชอบต่อตนเอง และมีความทะเยอทะยานที่เหมาะสมกับสภาพของตน

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่าแรงจูงใจเป็นกระบวนการที่บุคคลถูกกระตุ้นจากสิ่งเร้าโดยจงใจให้กระทำเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์บางอย่าง กล่าวคือพฤติกรรมที่เกิดจากการจงใจเป็นพฤติกรรมที่มีไว้เป็นเพียงการตอบสนองสิ่งเร้าปกติธรรมดาแต่กระทำเพื่อให้บรรลุผลตามต้องการและมีอิทธิพลต่อสภาพอารมณ์ของบุคคล

ในการวิจัยครั้งนี้ ประเภทของแรงจูงใจที่ผู้วิจัยศึกษา คือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ซึ่งเป็นลักษณะของบุคคลที่มีความมานะพยายาม อดทนต่อความยากลำบาก กระตือรือร้น มีความรับผิดชอบต่อตนเอง

ยอมรับความผิดพลาด และพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไขตนเอง เชื่อมั่นในตนเอง ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีเป้าหมายในการทำสิ่งต่างๆ มีการวางแผนอย่างเป็นระบบ มีความทะเยอทะยานที่เหมาะสมกับสภาพของตน โดยผู้วิจัยมีแนวคิดว่าแรงงูใจไฝ่สัมฤทธิ์เป็นแรงงูใจที่มีอิทธิพลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่น

จากการศึกษางานวิจัยที่พบว่า แรงงูใจไฝ่สัมฤทธิ์เป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ มีดังนี้

กนิษฐา หมั่นกิจการ (2550 : 91 - 96) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความฉลาดทางอารมณ์และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานครเขต 1 พบว่า แรงงูใจไฝ่สัมฤทธิ์ ($Beta = .377$) ส่งผลทางบวกต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าเปอร์เซ็นต์ส่งผลเท่ากับร้อยละ 33.33 กล่าวคือ บุคคลที่มีแรงงูใจไฝ่สัมฤทธิ์สูงก็ย่อมมีความฉลาดทางอารมณ์สูง ทั้งนี้อาจเนื่องจากบุคคลที่มีแรงงูใจไฝ่สัมฤทธิ์จะตระหนักรู้ ในความนึกคิดของตนเอง รู้จักควบคุมอารมณ์ให้แสดงพฤติกรรมออกมาให้เหมาะสม

จารุวรรณ สกุลฤๅ (2543: 76) ได้ศึกษาอิทธิพลของประสบการณ์ในมหาวิทยาลัยต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่า แรงงูใจไฝ่สัมฤทธิ์มีอิทธิพลทางบวกต่อความฉลาดทางอารมณ์ (0.2609) ของนิสิต

มนตรี หาททรัพย์ (2547: 94) ได้ศึกษารูปแบบของปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า ตัวแปรแรงงูใจไฝ่สัมฤทธิ์มีอิทธิพลทางตรงต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อ้อมจิต เป้นศรี (2544 : 102-104) ได้ศึกษาปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนิสิตชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยนเรศวร พบว่า ตัวแปรแรงงูใจไฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความฉลาดทางอารมณ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 จากการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน พบว่า ตัวแปรแรงงูใจไฝ่สัมฤทธิ์ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบเท่ากับ .4010 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐานเท่ากับ .5348 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

และจากการศึกษางานวิจัยที่พบว่า แรงงูใจไฝ่สัมฤทธิ์เป็นตัวแปรที่ไม่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ มีดังนี้

ทองเลื่อน รักษาภักดี (2549 : 101-102) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์เขต 3 พบว่า แรงงูใจไฝ่สัมฤทธิ์ไม่มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ เมื่อนำตัวแปรทั้ง 2 มา

พยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ พบว่า ตัวแปรทั้ง 2 ไม่สามารถพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ 3 ได้

จากผลการศึกษาเอกสารและงานวิจัยดังกล่าวข้างต้น มีทั้งสนับสนุนทฤษฎีและขัดแย้งกับทฤษฎี แต่จากงานวิจัยส่วนใหญ่ที่ได้ศึกษามามีความสอดคล้องกับทฤษฎีที่ว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์และส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ ผู้วิจัยจึงคาดว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ น่าจะเป็นตัวแปรหนึ่งที่มีความสัมพันธ์ และสามารถทำนายความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดสงขลาได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกตัวแปรแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มาเป็นตัวแปรพยากรณ์ในการศึกษาครั้งนี้

ความวิตกกังวล

ความวิตกกังวลเป็นสิ่งที่มนุษย์เผชิญอยู่ตลอดเวลาไม่มีใครปฏิเสธได้ว่าตนเองไม่มีความวิตกกังวล ความวิตกกังวลเป็นภาวะทางอารมณ์ที่ทุกคนมักประสบอยู่ในการดำเนินชีวิตประจำวัน เป็นประสบการณ์ส่วนบุคคลที่คนเราทุกคนรู้จักและคุ้นเคย อาจมีความมากน้อยแตกต่างกัน เป็นประสบการณ์และความรู้สึกและไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับความคิดปกติทางจิตใจ และเป็นสัญญาณเตือนว่ามีความไม่สมดุลเกิดขึ้นในจิตใจและอารมณ์ บุคคลจำเป็นต้องปรับอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อรักษาสมดุลไว้

การศึกษาเรื่องความวิตกกังวล ได้ศึกษากันอย่างกว้างขวางเป็นเวลานานมาแล้ว โดยมีทั้งกลุ่มปรัชญา จิตแพทย์ และพยาบาล ด้วยเหตุนี้จึงมีกล่าวถึงความวิตกกังวลไว้มากมายหลายแนวคิด ดังนี้

สปีลเบิร์กเกอร์ และคณะ (พีเชอร์ อรุณเดชาชัย, 2544: 30 ; อ้างอิงจาก Spielberg and others, 1970 : 177) กล่าวว่า ความวิตกกังวลเป็นสภาวะที่บุคคลรู้สึกไม่สบายใจเป็นทุกข์ และตึงเครียดเกิดขึ้น เพราะมนุษย์ต้องการความมั่นคงปลอดภัย ความวิตกกังวลจึงเป็นความเครียด ซึ่งคุกคามต่อความมั่นคงปลอดภัยของบุคคล สิ่งที่คุกคามนั้นอาจมีจริงหรือเกิดจากการเครียดหรือคาดการณ์ล่วงหน้า

เจโนสสิค (ทองเลื่อน รักษาภักดี, 2549 : 56 ; อ้างอิงจาก Janosik, 1984 : 29) กล่าวถึงความวิตกกังวลว่า เป็นความรู้สึกหวาดกลัวไม่แน่ใจ และรู้สึกถึงอันตรายที่ใกล้เข้ามา อาจมีสาเหตุจากการไม่ได้รับการยอมรับ การพลัดพราก การสูญเสียความรัก และการกลัวว่าจะถูกลงโทษ

วัยรุ่นเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายอย่างเต็มที่ อันจะส่งผลต่ออารมณ์ของวัยรุ่นอย่างมาก วัยรุ่นจึงมีความสับสน วิตกกังวลต่อการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากสาเหตุหลายประการดังที่

ศรีเรือน แก้วกังวาล (ทองเลื่อน รักษาภักดี. 2549 : 56 -57 ; อ้างอิงจาก ศรีเรือน แก้วกังวาน. 2545) ได้สรุปไว้ดังนี้

1. เป็นช่วงระยะเวลาหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต เป็นระยะที่เลียนแบบผู้ใหญ่ในด้านความประพฤติ ความปรารถนาในชีวิต ความรับผิดชอบ นิสัยใจคอ แต่เนื่องจากเป็นระยะแรกเริ่มจึงไม่แน่ใจว่าที่ถูกที่ควรนั้นเป็นอย่างไร
2. ร่างกายเจริญเติบโตเต็มที่ ต้องวางตัวในสังคมกับเพื่อนร่วมวัย เพื่อนต่างเพศและเพื่อนต่างวัยในแนวใหม่ ซึ่งหากปรับตัวไม่ได้จะเกิดการสับสน กังวลใจ
3. ต้องเลือกอาชีพเพื่อเตรียมตัวสำหรับประกอบอาชีพในวัยผู้ใหญ่ ซึ่งวัยรุ่นอาจยังไม่ทราบแน่ในความถนัด ความสนใจ ความต้องการ และบุคลิกภาพของตัวเอง
4. สภาพของเศรษฐกิจและสังคมเปลี่ยนแปลงง่าย วัยรุ่นจำนวนไม่น้อยต้องออกจากความคุ้มครองของพ่อแม่ ต้องช่วยตัวเองเร็วขึ้น ซึ่งถ้าวัยรุ่นไม่มีความพร้อมก็จะตกเป็นเหยื่อของผู้หวังเอาผลประโยชน์ได้

ซึ่งนอกเหนือจากสาเหตุดังกล่าวแล้วยังมีอีกหลายสาเหตุ ซึ่งถ้าหากความวิตกกังวลความสับสนมีมากเท่าใด ก็จะส่งผลต่อสภาพจิตใจ และความฉลาดทางอารมณ์มากเท่านั้น

สรุปได้ว่า ความวิตกกังวล เป็นสภาวะที่เกิดขึ้นภายใน หรือเป็นลักษณะประจำตัว ที่เกี่ยวกับการไม่ได้รับการตอบสนองในสิ่งที่ต้องการ ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ รู้สึกหวั่นไหว กระสับกระส่าย ตื่นเต้น อึดอัด ว้าวุ่น และอาจแสดงออกให้เห็นทางพฤติกรรม

จากการศึกษางานวิจัยที่พบว่า ความวิตกกังวลเป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ มีดังนี้

ทองเลื่อน รักษาภักดี (2549 : 101 - 102) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ 3 พบว่า ความวิตกกังวล มีความสัมพันธ์ทางลบกับความฉลาดทางอารมณ์ ($r = -.232$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และตัวแปรความวิตกกังวลส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่าตัวแปรอื่นๆ ($Beta = -.225$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สามารถพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ 3 ได้ร้อยละ 10.1

มนตรี หาทรัพย์ (2547 : 94) ได้ศึกษารูปแบบของปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า ตัวแปรความวิตกกังวลมีอิทธิพลทางตรงต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อ้อมจิต เป้นศรี (2544 : 102 - 104) ได้ศึกษาปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนิสิตชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยนเรศวร พบว่า ตัวแปรความวิตกกังวลมีความสัมพันธ์

ทางลบกับความฉลาดทางอารมณ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 จากการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน พบว่า ตัวแปรความวิตกกังวล มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบเท่ากับ $-.3422$ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐานเท่ากับ $-.3718$ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากผลการศึกษางานวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยคาดว่าความวิตกกังวล น่าจะเป็นตัวแปรหนึ่งที่มีความสัมพันธ์ และสามารถทำนายความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดสงขลา ได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกตัวแปรความวิตกกังวลมาเป็นตัวแปรพยากรณ์ในการศึกษาครั้งนี้

การปฏิบัติตามหลักธรรม

ศาสนามีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของบุคคล และการอยู่ร่วมกันในสังคม สังคมต่างๆ มักจะมีศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวเพื่อให้สมาชิกในสังคมปฏิบัติตนไปในทางที่ดี ศาสนาทุกศาสนาย่อมมีจุดหมายเดียวกัน คือ มุ่งให้บุคคลกระทำความดีละเว้นความชั่ว ประเทศไทยมีพุทธศาสนาประจำชาติ แต่ในขณะเดียวกันก็เปิดโอกาสให้ประชาชนนับถือศาสนาอื่นๆ ได้อย่างเสรี ได้แก่ ศาสนาพราหมณ์ ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม ฯลฯ ศาสนาย่อมมีหลักธรรมอันเป็นเครื่องบ่งชี้ให้คนดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้อง เป็นแนวทางและกรอบปฏิบัติให้คนยึดถือ เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ รู้จักปฏิบัติตนในทางที่ถูกที่ควร รู้เท่าทันอารมณ์ และมีสติ ว่าควรทำตนอย่างไรเมื่อเกิดความขุ่นมัวได้

ความสัมพันธ์ของความฉลาดทางอารมณ์กับศาสนา

พระราชวรมุณี (อัจฉรา สุขารมณ, วิลาสลักษณ์ ชั่ววลี และอรพินทร์ ชูชม. 2545 : 32 ; อ้างอิงจาก พระราชวรมุณี ประยูร ทุมมจิตโต) ได้กล่าวถึง ความสัมพันธ์ของอารมณ์กับปัญญาว่า ในทางพระพุทธศาสนาไม่แยกสิ่งที่เป็นอารมณ์ออกจากตัวปัญญา ตัวปัญญาจะเป็นตัวไปกำกับอารมณ์ ปัญญามี 3 ขั้น คือ ขั้นที่ 1 สุตมยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการจดจำข้อมูล รับข้อมูล จัดระบบข้อมูลต่าง ๆ ในความคิด เป็นความรู้ขั้นจำอย่างเป็นระบบ ขั้นที่ 2 จินตามยปัญญา เป็นความรู้ขั้นคิดวิเคราะห์ ย่อยข้อมูลที่ได้จากขั้นที่ 1 ขั้นที่ 3 ภวนามยปัญญา เป็นความรู้ที่เกี่ยวกับตนเอง ภายในตัวเอง ความรู้จากตัวเอง รู้จักที่จะจัดการกับอารมณ์ของตนเอง ความรู้ขั้นนี้อาศัยการทำจิตให้สงบ คือ อาศัยสมาธิ ถ้าจิตไม่ตกเป็นทาสของอารมณ์ จิตก็จะผ่องใส สามารถเห็นความจริงทั้งภายในและภายนอกตัวเอง และสามารถที่จะดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุข มีสันติ มีความสงบของชีวิต ความฉลาดทางอารมณ์ถือเป็นปัญญาขั้นที่ 3 และหากมองในแง่กระบวนการ คิด สมาธิ ปัญญา จะเป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดความฉลาดทางอารมณ์ และไปเอื้อต่อการศึกษเล่าเรียนในโรงเรียน ในขณะที่เรียนวิชาต่าง ๆ เข้าเรียนตรงเวลา มีระเบียบวินัยก็เป็นศีล ตั้งใจฟังตั้งใจเรียนในขณะนั้น

ก็เป็นสมาธิ แล้วเกิดความรู้ความเข้าใจต่าง ๆ ที่ถูกต้องในหลักวิชาที่เป็นปัญญา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พระธรรมปิฎก (อจฺจรา สุขารมณฺ และคณะ. 2545 : 36-39 ; อ้างอิงจาก ป.อ.ปยุตโต) กล่าวว่า ในการศึกษาหรือพัฒนาจิตใจของมนุษย์ให้มีความฉลาดทางอารมณ์ มิใช่พัฒนาแต่ปัญญาอย่างเดียว แต่มีองค์ประกอบแห่งการดำเนินชีวิต 3 ด้านมาประสานหรือบูรณาการกัน องค์ประกอบ 3 ด้านนี้ คือ พฤติกรรม (ศีล) จิตใจ (สมาธิ) และปัญญา เช่นเดียวกับ เทอศักคี เดชคง (2544 : 68 - 71) ที่ได้กล่าวไว้ว่า แนวคิดในพุทธธรรม ที่เริ่มจากการเข้าใจชีวิตอันเป็นไปตามธรรมชาติ เพื่อนำไปสู่ความมีปัญญา แนวคิดนี้มีหลักการและแนวคิดทางความฉลาดทางอารมณ์อย่างชัดเจน เนื่องจากเรื่องของความเข้าใจผู้อื่น หมายถึง การรับรู้อารมณ์ ความรู้สึกของผู้อื่น และสามารถสนองกลับได้อย่างเหมาะสม เปรียบได้กับ พรหมวิหาร 4 อันเป็นธรรมเพื่อใช้ชีวิตอยู่ในสังคมร่วมกับผู้อื่น ประกอบด้วย เมตตา คือ ความปรารถนาดี กรุณา คือ ความอยากให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ มุทิตา คือ พลอยยินดีเมื่อผู้อื่นประสบความสำเร็จ และอุเบกขา คือ การวางเฉยเมื่อมีเหตุผลอันสมควร การใช้ธรรมหมวดใดก็ตามต้องมีสติกำกับอยู่ สติในที่นี้เริ่มตั้งแต่การรู้เท่าทันอารมณ์ตนเอง ว่าเกิดอารมณ์ใด หลักธรรมเหล่านี้เป็นความจริงตามธรรมชาติ โดยมีได้จำกัดว่าต้องอยู่ในวัด หรือจำกัดเฉพาะศาสนาใดศาสนาหนึ่ง แต่เป็นเรื่องของหลักธรรมในการดำเนินชีวิตให้มีความสุขและประสบความสำเร็จ เกียรติคุณ สมทรง สุวรรณเลิศ (2543 : 84-85) กล่าวว่า การให้เด็กซึมซับมาตรฐานทางศีลธรรมของศาสนา เช่น ในศาสนาพุทธอาจให้รู้จักและจดจำศีล 5 นั้นส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของเด็ก เป็นวิธีการปลูกฝังความฉลาดทางอารมณ์ โดยเฉพาะในวัยเด็กซึ่งเป็นวัยที่รับรู้และกำลังเรียนรู้ได้ง่าย

จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจที่จะศึกษาว่าสถาบันศาสนา โดยพิจารณาจากคำสอนหลักของทั้ง 3 ศาสนา คือ พุทธ คริสต์ อิสลาม ว่ามีหลักความจริงที่สามารถนำมาปลูกฝังให้เกิดความฉลาดทางอารมณ์ได้หรือไม่

1. ศาสนาพุทธ

พุทธศาสนามีคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งอาศัยหลักกฎแห่งกรรม กฎธรรมชาติ เกี่ยวกับการเกิดและการดับสูญ เหตุและผล สอนเรื่องบาปบุญคุณโทษ นรกสวรรค์ จุดประสงค์เพื่อให้กระทำความดี ตัดกิเลส เพื่อได้รับรางวัลในชาตินี้และชาติหน้า พระพรหมคุณาภรณ์ (จัตติยา วรรณสูตร. 2547 : 26 - 1 ถึง 27 - 1 ; อ้างอิงจาก ป.อ. ปยุตโต. 2544) กล่าวในแง่กุศล-อกุศล ความดี-ความชั่ว ไว้ว่า อายตนะ (ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ) เป็นจุดเริ่มต้นของการรับรู้ และเป็นทางแยกระหว่างกุศลกับอกุศล กล่าวคือเป็นทางที่นำไปสู่ความประมาทมัวเมา หรืออาจจะเป็นสายหนึ่งนำไปสู่ความรู้เท่าทันการประกอบความดี ความสำคัญอยู่ที่การฝึกฝนอบรมให้เข้าใจ และปฏิบัติตนให้ถูกต้องศีล คือ แนวทางการปฏิบัติธรรมอันสำคัญยิ่งตามคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นหลักเบื้องต้นให้

พุทธศาสนิกชนประพฤติปฏิบัติ อันจะนำไปสู่การมีสมาธิและปัญญา (พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ. ปยุตโต. 2553 : 17-19) ได้กล่าวถึงคนมีศีลธรรมว่า มีความประพฤติดีประพฤติดชอบทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจโดยปฏิบัติถูกต้องตามทางแห่งกุศลกรรม ทางกาย 3 วาจา 4 และทางใจ 3 รวม 10 ประการ ดังนี้

1. ละเว้นการฆ่า การสังหาร การบีบคั้นเบียดเบียน; มีเมตตากรุณาช่วยเหลือเกื้อกูล สงเคราะห์กัน
2. ละเว้นการแย่งชิงลักขโมย และการเอารัศเอาเปรียบ; เคารพสิทธิในทรัพย์สินของกันและกัน
3. ละเว้นการประพฤติดิฉลวงละเมิดในของรักของหวงแห่งของผู้อื่น ไม่ข่มเหงจิตใจ หรือทำลายลบหลู่เกียรติและวงศ์ตระกูลของกัน
4. ละเว้นการพูดเท็จ โกหกหลอกลวง; กล่าวแต่คำสัตย์ ไม่จงใจพูดให้ผิดจากความจริงเพราะเห็นแก่ประโยชน์ใดๆ
5. ละเว้นการพูดส่อเสียด ยุยง สร้างความแตกแยก; พูดแต่คำที่สมานและส่งเสริมสามัคคี
6. ละเว้นการพูดคำหยาบคาย สกปรกเสียดาย; พูดแต่คำสุภาพ นุ่มนวลควรฟัง
7. ละเว้นการพูดเหลวไหลเพ้อเจ้อ พูดแต่คำจริง มีเหตุมีผล มีสารประโยชน์ ถูกกาลเทศะ
8. ไม่ละโมภ ไม่เพ่งเล็งคิดหาทางเอาแต่จะได้; คิดให้ ถิณเสียสละ ทำใจให้แผ่แผ่กว้างขวาง
9. ไม่คิดร้ายมุ่งเบียดเบียน หรือเพ่งมองในแง่ที่จะทำลาย; ตั้งความปรารถนาดี แผ่ไมตรี มุ่งให้เกิดประโยชน์สุขแก่กัน
10. มีความเห็นถูกต้อง เป็นสัมมาทิฐิ เข้าใจในหลักกรรมว่าทำดีมีผลดี ทำชั่วมีผลชั่ว; รู้เท่าทันความจริงที่เป็นธรรมชาติของโลกและชีวิต มองเห็นความเป็นไปตามเหตุและปัจจัย

หลักความประพฤติ 10 ข้อข้างต้นนั้น เป็นธรรมจริยาและเป็นอริยธรรมที่ครบถ้วนสมบูรณ์ ทำคนให้เจริญขึ้นพร้อม ทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ แต่ผู้ใดยังไม่มั่นคงในอารยธรรม ท่านสอนว่าผู้นั้นพึงควบคุมตนให้ได้ในทางกายและวากาก่อนเป็นอันดับน้อย ด้วยการประพฤติดตามหลักศีล 5 คือ

1. เว้นจากปาณาติบาต ละเว้นการฆ่าการสังหาร ไม่ประทุษร้ายต่อชีวิตและร่างกาย
2. เว้นจากอทินนาทาน ละเว้นการลักขโมยเบียดบังแย่งชิง ไม่ประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน
3. เว้นจากกาเมศูมิฉฉาจาร ละเว้นการประพฤติดิฉในกาม ไม่ประทุษร้ายต่อของรักของหวงแห่ง อันเป็นการทำลายเกียรติภูมิและจิตใจ ตลอดจนทำวงศ์ตระกูลของเขาให้สับสน

4. เว้นจากมูสาวาท ละเว้นการพูดเท็จ โกหกหลอกลวง ไม่ประทุษร้ายเขาหรือประโยชน์สุขของเขาด้วยวาจา

5. เว้นจากสุราเมรัย ไม่เสพเครื่องคองของมึนเมาถึงเสพติดอันเป็นเหตุให้เกิดความประมาทมัวเมา ก่อความเสียหายผิดพลาดเพราะขาดสติ เช่น ทำให้เกิดอุบัติเหตุ

นอกจากหลักประพฤติปฏิบัติแล้ว ศาสนาพุทธยังสอนเรื่องการภาวนาเพื่อการพัฒนาอารมณ์และจิตใจ ทั้งนี้การภาวนา คือ การอบรมคุณความดีทางใจ จำแนกเป็น สมถภาวนา และ วิปัสสนาภาวนา (อรรถา สุธรรมณ และคณะ. 2545 : 36-39 ; อ้างอิงจาก มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์. 2515 : 237)

1. สมถภาวนา คือ การทำใจให้สงบจากกามและอกุศลกรรมอย่างอื่น ทำใจให้แน่วแน่อยู่ในอารมณ์เดียว เป็นเครื่องกำจัดความฟุ้งซ่านแห่งจิต ทำจิตให้ผ่องใส ทำให้ได้สุขอย่างประณีตละเอียดเป็นผล

2. วิปัสสนาภาวนา คือ การทำปัญญาให้เห็นสภาพจริงตามความเป็นจริง เช่น เห็นทุกข์ เห็นการเกิด แก่ เจ็บ ตาย ทำให้ไม่หลงยินดีในส่วนที่ต้งแห่งความยินดี ไม่หลงยินร้ายในส่วนที่ต้งแห่งความยินร้าย ไม่หลงมกยในส่วนที่เป็นที่ต้งแห่งความหลง

จากคำกล่าวข้างต้น ศาสนาพุทธมีหลักการและเหตุผลที่อาศัยหลักธรรมชาติที่เข้าใจง่าย มีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน ทำให้เข้าใจถึงหลักปฏิบัติได้ว่าการจะไปถึงการปฏิบัติกุศลกรรมต่างๆ จำเป็นต้องมีการฝึกปฏิบัติตนเอง ทั้งด้าน กาย วาจา ใจ ให้ใช้สติอยู่ในศีลธรรมเสมอ และเป็นหลักที่สามารถทำให้บุคคลเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้

2. ศาสนาคริสต์

ศาสนาคริสต์เป็นศาสนาหนึ่งที่เป็นที่นิยม บทคำสอนต่างๆ ในพระคัมภีร์ถือว่า มีพระเจ้าสามองค์รวมเป็นหนึ่งเดียวคือ พระบิดา พระลูก และพระจิตร์ ทั้งสามพระบุคคลมีความเท่าเทียมกัน สถานภาพของพระเจ้าเป็นเรื่องเหนือธรรมชาติที่มนุษย์ทั่วไปจะเข้าใจได้แบบอย่างการดำเนินชีวิตและการสอนของพระลูก หมายถึงพระเยซูคริสต์ทำให้คริสตชนเข้าใจความหมายในการใช้ชีวิตแบบพระเจ้าในโลกนี้ คือ มุ่งแบ่งปันความรักและทำความดี หลักคำสอนในศาสนาคริสต์ เริ่มปรากฏในสมัยที่พระเจ้าทรงกอบกู้ประชากรของพระองค์ คือ ชนชาติอิสราเอลให้หลุดพ้นจากการเป็นทาสในประเทศอียิปต์ และอพยพออกจากดินแดนดังกล่าว เมื่อสังคมยิวตกอยู่ในสภาพที่มีปัญหาเกิดขึ้นในสังคมมากมาย พระเจ้าโดยผ่านทางโมเสส จึงทรงกำหนดพระบัญญัติเพื่อเป็นข้อปฏิบัติสำหรับสังคมชาวยิวในขณะนั้นไว้ 10 ประการ เพื่อให้เกิดความสงบสุข คือ (ขัตติยา วรรณสูตร. 2547 : 31 -1 ถึง 36 -1)

2.1 จงนมัสการพระผู้เป็นเจ้า พระเจ้าแต่ผู้เดียวของเจ้า พระบัญญัติประการแรก เรียกร้องให้มนุษย์เชื่อในพระเจ้า ไว้วางใจในพระองค์ และรักพระองค์เหนือสิ่งอื่นใด ซึ่งผู้มีความเชื่อในพระเจ้าทั้งที่เป็นบุคคลและสังคม มีหน้าที่ถวายบูชาและภวนาสรรเสริญพระเจ้า รวมทั้งร่วมพิธีกรรมทางศาสนา

2.2 อย่าออกพระนามพระผู้เป็นเจ้าโดยไม่สมควร การเคารพนับถือพระนามของพระเจ้าเป็นพระบัญญัติที่มาจากคุณธรรมแห่งศาสนา ศักตบุรุษต้องเป็นประจักษ์พยานพระนามองค์พระเจ้า ยืนยันความเชื่อของตนโดยปราศจากความกลัวใดๆ และต้องไม่หมิ่นประมาทศาสนา ไม่ว่าจะเป็นการพูดผิดต่อพระเจ้า โดยภายในหรือภายนอกก็ตาม ด้วยถ้อยคำเกลียดชัง คำติเตียน ไม่ไว้วางใจ พูดให้ร้ายต่อพระเจ้า การแสดงความคิดเห็นในการใช้พระนามของพระเจ้าในทางที่ผิด รวมทั้งการสาปแช่ง ซึ่งนำพระนามของพระเจ้ามาใช้และการใช้พระนามของพระเจ้าในทางเวทย์มนต์คาถา

2.3 “วันพระเจ้า” อย่าลืมฉลองเป็นวันศักดิ์สิทธิ์ วันของพระเจ้า (สับบาโต) เคยตรงกับวันเสาร์ ต่อมาได้เลื่อนเป็นวันอาทิตย์ ซึ่งเป็นการระลึกถึงการกลับคืนพระชนม์ชีพของพระเยซูเจ้า สำหรับคริสตชน วันอาทิตย์จึงเป็นวันแรกของการฉลองทั้งหลาย เป็นวันฉลองของพระเจ้า และคำสั่งสอนของพระศาสนจักรได้เน้นย้ำพระบัญญัติของพระเจ้าชัดเจนว่า “วันอาทิตย์และวันฉลองบังคับอื่นๆ ศักตบุรุษต้องเข้าร่วมมิสซา”

การให้ศักตบุรุษต้องละเว้นจากการทุ่มเททำงานต่าง ๆ ที่ขัดขวางการถวายบูชาแด่พระเจ้า การปฏิบัติเมตตากรรม และการพักผ่อนทางจิตใจและร่างกาย ความจำเป็นทางครอบครัวหรือการทำประโยชน์ต่อสังคม ในวันอาทิตย์และวันฉลองอื่นๆ ที่บังคับ ถือเป็นการทำให้เกิดความชอบธรรมที่ถูกต้อง เพราะช่วยให้ทุกคนมีโอกาสพักผ่อน และใช้เวลาสำหรับบำรุงชีวิตครอบครัว วัฒนธรรม สังคม และศาสนา

2.4 จงเคารพนับถือพ่อแม่ พระบัญญัติประการที่สี่นี้ กล่าวถึงกฎเกณฑ์แห่งความรัก พระเจ้าทรงประสิทธิ์ให้เรานับถือพ่อแม่ของเรา เพราะต่อจากพระองค์ซึ่งเราเป็นหนี้ชีวิต พ่อแม่เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้แห่งพระเจ้าให้แก่เรา เราต้องให้เกียรติและเคารพท่าน

พระราชบัญญัติประการนี้ มุ่งเน้นถึงความสัมพันธ์ของผู้เป็นลูกต่อพ่อแม่อย่างชัดเจน ซึ่งเป็นความสัมพันธ์อย่างสากลที่สุด แต่เหนือสิ่งใด พ่อแม่ถือเป็นผู้รับผิดชอบเบื้องต้นต่อการอบรมดูแลลูกไปสู่ความเชื่อ การสวดภาวนา และคุณธรรมที่งดงามต่าง ๆ นอกจากนี้ พระบัญญัติยังให้ความสำคัญต่อความสัมพันธ์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ ความสัมพันธ์กับเครือญาติ ผู้สูงอายุ และบรรพบุรุษ และที่สวดขยายออกไปยังกลุ่มอื่นในสังคม อาทิ ศิษย์ต่อครู ลูกจ้างต่อนายจ้าง พลเมืองต่อประเทศชาติ ผู้บริหารและผู้ปกครองประเทศ ฯลฯ

2.5 อย่าฆ่าคน พระบัญญัติประการนี้ ถือเป็นกฎบังคับต่อทุกคน ชีวิตมนุษย์นั้น ศักดิ์สิทธิ์ เพราะตั้งแต่แรกเริ่มชีวิตมนุษย์เป็นผลจากการสร้างของพระเป็นเจ้า พระเจ้าเท่านั้นทรงเป็นพระองค์เจ้าแห่งชีวิต ตั้งแต่แรกเริ่มจนวาระสุดท้าย ไม่มีใครสามารถอ้างสิทธิที่จะทำลายการเป็นมนุษย์ที่บริสุทธิ์ให้กับตนเองได้ ไม่ว่าสถานการณ์ใดๆ ก็ตาม

ในบทเทศน์บนภูเขา พระเยซูเจ้าทรงประกาศคำสอนในเรื่องการกระทำอื่นๆ เช่น ทรงห้ามมิให้โกรธเกลียดเกลียดแค้น การแก้แค้น การใช้วาจาที่ไปทำร้ายผู้อื่น ฯลฯ นอกจากนี้พระองค์ทรงเรียกร้องให้เรารักแม้แต่ศัตรู “เมื่อศัตรูตบแก้มข้างหนึ่งของท่าน ให้ยื่นแก้มอีกข้างหนึ่งด้วย”

พระบัญญัติประการที่ห้า ห้ามการทำลายชีวิตมนุษย์โดยเจตนาและจงใจ รวมถึงห้ามการกระทำใดๆ ที่ตั้งใจก่อให้เกิดความตาย หรืออันตรายแก่ชีวิตโดยทางอ้อม เช่น การปฏิบัติของนายทุนขูดรีด และพ่อค้าในทางการค้า ซึ่งก่อให้เกิดความหิวโหยและความตายของเพื่อนมนุษย์ ก็ถือเป็นการทำลายชีวิตโดยทางอ้อม

2.6 อย่าทำอุลามก การทำอุลามก คือ การทำความผิดทางเพศทั้งปวง เช่น การนอกใจ คู่สมรส การสำเร็จความใคร่ด้วยตนเอง การคุมกำเนิดด้วยวิธีวิทยาศาสตร์ การมีเพศสัมพันธ์กับคนเพศเดียวกัน ธรรมเนียมประเพณีของพระศาสนจักร ถือว่าพระบัญญัติประการนี้ เกี่ยวกับความใส่ใจในเรื่องเพศ เกียรติ และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ เพราะจุดมุ่งหมายของเรื่องเพศในอดีต ก็เพื่อการสืบทอดชีวิต

2.7 อย่าลักขโมย พระบัญญัติประการนี้ ห้ามเอาหรือเก็บรักษาสิ่งของของเพื่อนบ้านอย่างอยุติธรรม และก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินของเพื่อนบ้านด้วยวิธีใดๆ ด้วยเหตุที่การลักขโมย คือ การล่วงละเมิดสิทธิความเป็นเจ้าของของคนที่ได้มาด้วยแรงงานหรือความสามารถจากการทำงาน พระเจ้าได้สร้างทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อมนุษย์ ให้มนุษย์ได้ใช้สิ่งนั้นเพื่อนตนเอง ดังนั้นมนุษย์มีสิทธิในสิ่งที่ตนเป็นเจ้าของด้วยการทำงาน

การกระทำผิดพระบัญญัติประการที่เจ็ด หมายรวมถึงพฤติกรรมและวิธีการต่างๆ ที่ปรากฏในสังคมปัจจุบัน เช่น การใช้คนเป็นทาส การแลกเปลี่ยนทาสเสมือนสินค้า การโกงน้ำหนักและคุณภาพสินค้า การกดขี่ค่าตอบแทน การไม่จ่ายค่าจ้างตามกำหนดเวลา การไม่ชำระหนี้ การคิดดอกเบี้ยคนจนที่สูง การรับของโจร การทำลายหรือไม่รักษาสมบัติส่วนรวม เป็นต้น

2.8 อย่าใส่ความนินทา พระบัญญัติประการที่แปด ห้ามบิดเบือนความจริงที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น มนุษย์มีสิทธิที่จะมีชื่อเสียง และได้รับความเคารพจากผู้อื่น การใส่ความนินทาเป็นการทำลายสมาธิและโอกาสของคน มนุษย์ยังมีหน้าที่ที่จะพูดหรือแสดงออกความจริง และคนอื่นมีสิทธิจะรู้ความจริงจากเรา ดังนั้น หากเราไม่มีสัจจะ ก็เท่ากับเราทำลายหน้าที่การประกาศสัจจะของตนเอง

เช่น การโฆษณาต่างๆ ในปัจจุบันที่เป็นเสมือนการโกหกเพื่อหลอกลวง การประจบเป็นขอ การเสแสร้งและการควั่นตัดสิน เป็นต้น

2.9 อย่าปลงใจในความอุลามก พระบัญญัติประการนี้ เกี่ยวข้องกับความโลภและทัศนคติที่ไม่ดี อันได้แก่ ตัณหาทางเนื้อหนัง ตัณหาทางสายตา และความหยิ่งงอแงในชีวิต พระเยซูเจ้าทรงอธิบายว่า ใครที่มองเห็นและคิดไม่ดี นั่นเป็นเพราะเขามองเห็นคนอื่น (เพศตรงข้าม) เป็นเพียงวัตถุและไม่ให้เกียรติเขา

2.10 อย่างมากได้ในทรัพย์ของเขา พระบัญญัติประการนี้ ทำให้พระบัญญัติประการที่เก้าสมบูรณ์ขึ้น โดยเน้นพิเศษในเรื่องของเจตนาของมนุษย์ ห้ามปรารภนาทรัพย์สินของผู้อื่น ซึ่งเป็นรากเหง้าของการลักขโมย การฉ้อโกง ความอิจฉา ความตระหนี่ ความต้องการร้ายและอำนาจ

พระเยซูเจ้าทรงเรียกร้องให้มนุษย์เสียสละทุกสิ่งที่มีอยู่ เพื่อก้าวพ้นจากกิเลส มนุษย์จึงต้องรู้จักเพียงพอ และหากเราไม่ต้องการให้ผู้อื่นผิดพระบัญญัติประการนี้กับเรา เราก็ต้องไม่กระทำผิดพระบัญญัติประการนี้ต่อผู้อื่นด้วย

จากพระบัญญัติทั้ง 10 ประการข้างต้น เป็นแนวประพฤติปฏิบัติที่พระเยซูได้บัญญัติขึ้น เป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตที่มุ่งแบ่งปันความรักและพึงกระทำความดี เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

3. ศาสนาอิสลาม ศาสนาอิสลามมีศาสดาคือ พระมะหะหมัด พระมหาคัมภีร์อัล-กุรอานเป็นคัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์ที่พระองค์อัลเลาะห์ทรงมอบให้มนุษย์ โดยมอบให้พระศาสดามะหะหมัดนำมาเผยแพร่มวลมนุษยชาติต่อไป ซึ่งมีหลักคำสอนอันเป็นแนวทางปฏิบัติ 3 ประการ คือ หลักศรัทธา หลักอิสลาม และหลักการทำความคิดด้วยความสำนึกมัน (ซัดดียา กรรณสูตร. 2547 : 38-1 ถึง 44-1)

3.1 หลักศรัทธา (อัล-อิหม่าม) มี 6 ประการ คือ

3.1.1 ศรัทธาในพระผู้เป็นเจ้า (The God) มุสลิมจะต้องศรัทธาในพระเจ้าของคนเดียว มีนามว่า “อัลเลาะห์” การศรัทธาต้องปราศจากข้อสงสัยใดๆ

3.1.2 ศรัทธาในบรรดา ملاอิกะห์ (เทวทูต) ของอัลเลาะห์ (Angles) คือ ต้องศรัทธาว่าอัลเลาะห์ทรงสร้าง ملاอิกะห์ขึ้นจากรัศมีจำนวนมาก มลาอิกะห์มีพลังมากมาฆมหาศาล บำเพ็ญแต่ความดีไม่กระทำความชั่ว มีหน้าที่ปฏิบัติการกิจตามคำบัญชาของอัลเลาะห์ บรรดา ملاอิกะห์ที่สำคัญ ซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์และสรรพสิ่งทั้งหลายมี 10 ท่าน ได้แก่ ญิบรีล มีกาอิล อิสรอฟีล อัสรีล ริดวาน มาลิก มุนกัร นัจีร กิรอมัง และกาดีบัน

3.1.3 ศรัทธาในบรรดาคัมภีร์ (Book from God) คัมภีร์ในศาสนาอิสลามเรียกว่า “คัมภีร์ อัล-กุรอาน” คำสอนทั้งหมดสรุปได้สองประการคือ สอนถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์

กับพระเจ้า และสอนถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกัน คัมภีร์นี้แบ่งออกเป็น 30 ภาค 114 บท และ 6,000 โองการ

3.1.4 ศรัทธาในบรรดาศาสนทูต (ร่อซูล – Messenger from God) ศาสนทูต หมายถึง บุคคลที่พระเจ้าทรงคัดเลือกให้เป็นผู้นำวะฮีย์ (บทบัญญัติ) ของพระเจ้ามาสั่งสอนแก่มวลมนุษย์ให้ประกอบแต่ความดีละเว้นความชั่ว

3.1.5 ศรัทธาในวันพิพากษาความดีความชั่ว (The Measurement of Good and Evil) มุสลิมต้องศรัทธาว่าโลกนี้เป็นโลกแห่งการทดลอง จะต้องมียุคแตกสลายหรือ “วันสุดท้าย” (ฮาจิเราะห์) หลังจากนั้นก็จะเป็วันฟื้นคืนชีพ เรียกว่า “วันกิยามะห์” คือ วันแห่งการพิพากษา เป็นวันที่ทุกชีวิตจะบังเกิดขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง เป็นวันที่เมื่อเกิดขึ้นแล้วไม่มีวันที่จะถึงกาลอวสาน มนุษย์และสรรพสิ่งทั้งหลายเมื่อเกิดขึ้นแล้วจะคงอยู่ตลอดไปชั่วนิรันดร์

3.1.6 ศรัทธาต่อกฎกำหนดศกาวการณ์ กฎกำหนดศกาวการณ์ คือ กฎระเบียบอันรัดกุมที่พระเจ้ากำหนดไว้ให้แก่มวลมนุษยชาติ แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ กฎที่ตายตัว เป็นกฎที่ดำเนินไปตามพระประสงค์ เช่น การถือกำเนิดชาติพันธุ์ รูปร่างหน้าตา การโคจรของดวงดาว เป็นต้น กฎที่ไม่ตายตัว โดยดำเนินไปตามความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล ตามดุลยพินิจของมนุษย์ที่จะใช้สติปัญญาที่พระเจ้าประทานมาให้เลือกปฏิบัติตามข้อห้ามข้อใช้ต่างๆ

3.2 หลักอิสลาม (อัล-อิสลาม) มี 5 ประการ คือ

3.2.1 การกล่าวปฏิญาณตนว่า “ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลละห์ แท้จริงพระมหะหมัดเป็นศาสนทูตของพระองค์” การกล่าวปฏิญาณตนเป็นหัวใจของการเป็นมุสลิมและต้องเป็นการปฏิญาณที่ออกมาจากจิตใจด้วยความศรัทธาอย่างแท้จริง และการยอมรับการเป็นศาสนทูตของพระศาสดามะหมัดจะนำไปสู่การยอมรับปฏิบัติในสิ่งที่พระองค์ใช้ และละเว้นในสิ่งที่พระองค์ห้าม

3.2.2 การละหมาด (Pray) คือ การแสดงความเคารพต่อพระองค์เจ้าทั้งทางร่างกาย วาจา และจิตใจ เป็นการควบคุมพฤติกรรมของมุสลิมให้ตั้งมั่นในความดี ละเว้นความชั่ว และจิตใจที่บริสุทธิ์ โดยปกติมุสลิมจะละหมาดวันละ 5 เวลา คือ เวลาย่ำรุ่ง เวลากลางวัน เวลาเย็น เวลาพลบค่ำ และเวลากลางคืน

3.2.3 การถือศีลอด (Fasting) หมายถึง การเว้นจากการบริโภคอาหาร เครื่องดื่ม การร่วมประเวณี การรักษาอวัยวะทุกส่วนให้พ้นจากการทำชั่ว หากมุสลิมคนใดถือศีลอดโดยการอดอาหารทั้งวัน แต่ในด้านอารมณ์มิได้ระงับ ยังพูดเพื่อเจ้อ นินทาว่าร้าย อิจฉาริษยา ฯลฯ เขาผู้นั้นจะไม่ได้รับอะไรตอบแทนจากพระเจ้าเนื่องจากความหิวโหย มุสลิมทุกคนที่บรรลุนิติภาวะแล้วต้องถือศีลอด ยกเว้น คนชรา คนป่วยเรื้อรังที่แพทย์วินิจฉัยว่าหากถือศีลอดแล้วจะเป็นอันตรายต่อสุขภาพ

หญิงมีครรภ์และแม่ลูกอ่อนที่ต้องให้นมทารก บุคคลที่ทำงานหนัก บุคคลที่อยู่ในระหว่างการเดินทาง หญิงขณะมีรอบเดือนและหลังคลอด ผลจากการถือศีลอด ทำให้เกิดความสำรวมกาย วาจา ใจ ทำให้รู้จักความหิวโหย ฝึกความอดทน ทำให้รู้ซึ่งถึงสภาพของคนยากไร้เป็นอย่างดี จะได้มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันต่อไป

3.2.4 การบริจาคทานหรือชะกาต (Alms-Giving) หมายถึง การจ่ายทานบังคับจากผู้มีทรัพย์สินครบรอบปี เมื่อถึงจำนวนที่กำหนดไว้แก่คนที่มีสิทธิรับชะกาตตามอัตราที่กำหนด บุคคลผู้มีสิทธิรับการบริจาค มี 8 ประเภท ได้แก่ 1) คนจน 2) คนอนาถา 3) ผู้มีศรัทธาเข้ารับนับถือศาสนาอิสลาม 4) ผู้มีหนี้สินเพื่อไถ่หนี้ 5) ผู้ปฏิบัติการสู้รบอย่างเสียสละเพื่อพระเจ้า 6) ผู้เดินทางหรือผู้พลัดถิ่น 7) พนักงานหรือเจ้าหน้าที่ผู้ได้รับแต่งตั้งให้เก็บ หรือดูแลกองทุนบริจาค (ชะกาต) 8) ทาสที่จะนำทรัพย์สินไปไถ่ตัวหรือผู้สูญเสียอิสรภาพเนื่องจากเงื่อนโซ่ทางการเงิน (จัดติยา กรรณสูตร. 2547 : 41-1 ; อ้างอิงจาก มัณทนา คูประสิทธิ์. 2536)

3.2.5 การประกอบพิธีฮัจญ์ (Pilgrimage to the Holy of Mecca) คือ การเดินทางไปประกอบศาสนกิจ ณ นครเมกกะ ประเทศซาอุดีอาระเบียเฉพาะมุสลิมที่สุขภาพแข็งแรง สติปัญญาสมบูรณ์ มีทรัพย์สินเพียงพอ ไม่เอดื้อรื้อน และเส้นทางต้องมีความปลอดภัยด้วย

3.3 หลักการทำความดีด้วยความสำนึกมัน (อัล-อิฮาน) ในศาสนาอิสลามยังมีการกำหนดหลักคุณธรรมหรือหลักการทำความดีด้วยความสำนึกมันเพื่ดำรงชีวิตที่ดีงาม (อัล-อิฮาน) ไว้หลายประการ เช่น 1) ความสะอาดทั้งทางร่างกายและจิตใจ 2) ความโอบอ้อมอารี 3) ความอดทนในการทำความดีละเว้นความชั่ว 4) ความถ่อมตน 5) ความละเอียดต่อการกระทำบาปทุกชนิด 6) ความซื่อสัตย์ 7) ความยุติธรรม 8) ความตั้งใจจริงในการปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์ต่อตนเองและสังคม โดยหวังการตอบแทนผลบุญจากพระเจ้า (จัดติยา กรรณสูตร. 2547: 42-1 ถึง 44-1 ; อ้างอิงจาก อารยา พิสุทธิพงศ์. 2575: 24-25)

จริยธรรมที่มุสลิมจะต้องนำมาปฏิบัติในสังคมปัจจุบัน ได้แก่ (มูรีด ทิมะเสน. 2542: 10)

การกลับเนื้อกลับตัว มุสลิมจะต้องสำรวจตนเองจากการกระทำความผิดทุกๆ วัน เพื่อกลับเนื้อกลับตัวต่ออัลเลาะห์ โดยไม่กลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก มิฉะนั้น ความผิดข้างต้นจะส่งผลทำให้ต้องถูกสอบสวนในวันกิยามะห์

1. การระมัดระวังต่อการกระทำความผิด พึงระลึกเสมอว่าพระองค์ทรงเห็น ทรงรู้ ทั้งในสถานที่ลับและที่เปิดเผย ฉะนั้น จิตสำนึกแห่งการระวังตนไม่ให้กระทำความผิด จึงเป็นการสร้างพฤติกรรมอันดีงามในตัวของมนุษย์ได้เป็นอย่างดี

2. การทบทวนตนเองตลอดเวลา นั่นคือ การขัดเกลาอบรมจิตใจและมารยาทของตนเอง ให้ดีเพื่อให้พระองค์อัลเลาะห์พึงพอใจ

3. การยืนหยัด มุสลิมทุกคนต้องสู้กับอารมณ์ใฝ่ต่ำของตน อีกทั้งยังต้องต่อสู้กับมารที่คอยกระซิบให้ทำสิ่งชั่วร้าย รวมถึงต้องต่อสู้กับศัตรูของอิสลามไม่ว่าจะด้านสมรภูมิหรือวัฒนธรรมก็ตาม

4. ไม่ฆ่าลูกของตน หรือทำแท้ง การมอบปัจจัยยังชีพเป็นหน้าที่ขององค์พระอัลเลาะห์ ดังนั้น ผู้เป็นพ่อแม่ไม่ต้องกลัวความยากจนเนื่องจากการมีลูก หรือฆ่าลูกของตนเพราะกลัวว่าจะมาแย่งปัจจัยยังชีพของตน

5. พ่อแม่ต้องสอนลูกให้รู้จักพระองค์อัลเลาะห์ ไม่ว่าจะสอนให้เรียกพระนามของพระองค์ หรือสอนการสร้างสรรพสิ่งต่างๆ บนโลกนี้

6. มารยาทที่มีต่อเครือญาติ ต้องให้เกียรติ และเชื่อมสัมพันธ์กับเครือญาติ

7. มารยาทที่มีต่อเพื่อน เช่น ให้สลามเมื่อพบเจอเพื่อน เยี่ยมเยียนเมื่อเพื่อนล้มป่วย

นอกจากนี้ ศาสนาอิสลามยังให้ความสำคัญกับการปฏิบัติต่อพ่อแม่มาก เนื่องจาก “พ่อแม่เป็นผู้ให้กำเนิด เราจึงควรยกย่องให้เกียรติและทดแทนพระคุณพ่อแม่ด้วยการไม่ทำลายชื่อเสียงตนเอง ครอบครัว ประเทศชาติ หรือผิดหลักคำสอนและกฎหมาย แนวทางการปฏิบัติทดแทนคุณพ่อแม่ ได้แก่ การให้เกียรติและทดแทนคุณพ่อแม่ การปฏิบัติต่อพ่อแม่ด้วยความกตัญญู

ศาสนาทุกศาสนา เป็นที่พึ่งทางใจของมนุษย์ มีหลักธรรมคำสั่งสอนที่มุ่งหมายสั่งสอนให้คนที่เป็นสมาชิกในสังคมเป็นคนดี มีคุณธรรมมีเหตุผลและศรัทธาในความถูกต้อง มีพิธีกรรมและเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ที่บ่งบอกถึงความเป็นศาสนานั้นๆ บุคคลไม่ว่าจะอยู่ในฐานะ บทบาทใดจะต้องยึดหลักธรรมในการดำเนินชีวิต เพราะธรรมหรือหลักคำสอนจะช่วยแก้ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ได้ อีกทั้งจะทำให้ทุกคนอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ

ผู้วิจัยจึงได้สรุปประเด็นในการศึกษาด้านการปฏิบัติตามคำสอนทางศาสนาที่คาดว่าจะมีความสัมพันธ์และส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ โดยหลอมรวมหลักคำสอนที่สำคัญไว้ด้วยกัน ดังนี้

1. ความซื่อสัตย์ทั้งทางกาย วาจา ใจ
2. การมีสัมมาคารวะต่อพ่อแม่และผู้อาวุโส
3. ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
4. ความกตัญญูกตเวที
5. การยึดถือเรื่องบาปบุญคุณโทษ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและความฉลาดทางอารมณ์

เจริญ จำสุวรรณ (อังฉรา สุขารมณ. 2548 : 80 ; อ้างอิงจาก เจริญ จำสุวรรณ. 2545) ได้ศึกษาองค์ประกอบทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

ปีที่ 3 ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ จากการพยากรณ์ตัวแปรที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์พบว่า ค่านิยมด้านการปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนาสามารถพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ได้เป็นอันดับแรก สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหานิพนธ์ สุขอ้วน (2548 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาสมมติตามหลักพระพุทธศาสนากับความฉลาดทางอารมณ์ของเยาวชนกรุงเทพมหานครปัจจุบันพบว่า สมมติตามหลักพระพุทธศาสนา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของเยาวชนและของทุกคน กล่าวคือ ศีล พัฒนามนุษย์ทางกายและสังคม ก่อให้เกิดความฉลาดทางอารมณ์ด้านศีล สมาธิ พัฒนาจิตใจและอารมณ์ ก่อให้เกิดความฉลาดทางอารมณ์ด้านสุข ปัญญา พัฒนาทางสติปัญญา ก่อให้เกิดความฉลาดทางอารมณ์ด้านเก่ง สมมติตามหลักพระพุทธศาสนาเมื่อนำไปปฏิบัติ ย่อมเกิดผล 4 ประการคือ พัฒนากาย พัฒนาพฤติกรรม พัฒนาจิต และพัฒนาปัญญา ซึ่งเป็นทั้งการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ และพัฒนาทั้งชาวปัญญา สรุปว่า สมมติตามหลักพระพุทธศาสนาพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์และชาวปัญญาของเยาวชนได้

จากแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยคาดว่า การปฏิบัติตามคำสอนทางศาสนา อันได้แก่ ความซื่อสัตย์ทั้งทางกาย วาจา ใจ การมีสัมมาคารวะต่อพ่อแม่และผู้อาวุโส ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความกตัญญูกตเวที การยึดถือเรื่องบาปบุญคุณโทษ มีความสัมพันธ์และสามารถพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดสงขลา ได้

การสื่อสารในครอบครัว

ครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานของสังคมที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างเสริมพัฒนาการทางอารมณ์ ค่านิยม เจตคติ อุปนิสัย และบุคลิกภาพของวัยรุ่น

จากแนวคิดของ โกลแมน (สวินีย์ วีระพันธุ์. 2546: 34 ; อ้างอิงจาก Goleman. 1998) ที่ว่าการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ พ่อแม่ หรือผู้ปกครองจะต้องสามารถแนะนำพฤติกรรมที่เหมาะสมเมื่อเห็นเด็กแสดงอารมณ์ทางด้านลบออกมา เช่น โกรธ เสียใจ ไม่ให้อภัย เป็นต้น

จากแนวคิดของ ซาปิโร (สวินีย์ วีระพันธุ์. 2546: 34 ; อ้างอิงจาก Shapiro. 1997) เชื่อว่าพ่อแม่ที่ให้คำแนะนำ คำอธิบาย ให้อิสระ ให้กำลังใจ ฝึกความรับผิดชอบให้แก่ลูก จะมีส่วนเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ให้แก่ลูกได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ วีระวัฒน์ ปินนิตมัย (2542) ที่ว่าการสื่อสารที่เปิดเผยตรงไปตรงมานั้น หลีกเลี่ยงการทำร้ายจิตใจ อารมณ์ และมีส่วนช่วยพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ให้สูงขึ้นได้

กรมสุขภาพจิต กล่าวว่า การสื่อสารในครอบครัว มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของเด็ก ซึ่งมีทั้งการสื่อสารด้วยคำพูดและการสื่อสารด้วยท่าทาง เช่น การสบตา ทำให้สนทนากันเข้าใจง่ายขึ้น และช่วยให้ระงับอารมณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างการสนทนากัน สีสหน้า

ทำให้ทราบถึงความรู้สึกของคู่สนทนา และสามารถเลือกใช้คำพูดได้อย่างเหมาะสม ท่าทาง ท่าทางที่แสดงออก เช่น การผงกศีรษะรับฟัง การโน้มตัวเข้าหาทำให้คู่สนทนายินดีที่จะสนทนาด้วย การสัมผัส เช่น การจับมือ การโอบกอด ทำให้รู้สึกอบอุ่น เข้าใจได้เป็นอย่างดี ในระยะใกล้กันจะทำให้การสนทนาดีขึ้นไม่ทำให้ต้องใช้เสียงดัง (กรมสุขภาพจิต. สืบค้นเมื่อ 29 สิงหาคม 2553, จาก <http://www.iqeqdekthai.com>)

และกรมสุขภาพจิตได้แบ่งรูปแบบการสื่อสารในครอบครัว ดังนี้

1. การสื่อสารทางบวก เป็นการสื่อสารที่เปิดเผยต่อกัน จะช่วยให้เกิดความเข้าใจกันและมีผลต่อความผูกพันที่มีต่อกัน การสื่อสารเพื่อแสดงความต้องการในชีวิตประจำวัน เป็นทักษะพื้นฐานที่ครอบครัวควรเรียนรู้และนำไปใช้ดังนี้

1.1 การบอกความรู้สึกของตนเอง ทำให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องว่าอีกฝ่ายเกิดความรู้สึกอย่างไร

1.2 การถามและรับฟังความคิดเห็นของอีกฝ่าย ทำให้ทราบความรู้สึกว่าอีกฝ่ายมีความรู้สึกอย่างไร และการถามเมื่อเกิดความไม่เข้าใจทำให้เกิดการสื่อสาร 2 ทาง ซึ่งเป็นการสื่อสารที่ดี

1.3 การแสดงความชื่นชมและขอบคุณ เป็นทักษะการสื่อสารที่สำคัญที่ช่วยให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีได้

2. การสื่อสารทางลบ การสื่อสารทางลบจะแสดงออกทั้งทางคำพูด และท่าทาง มีลักษณะต่างๆ ดังนี้

2.1 เก็บกดใช้วิธีไม่พูด หลีกเลี่ยงความขัดแย้ง แต่ภายในเต็มไปด้วยความโกรธ น้อยใจ วิตกกังวล

2.2 คลุมเครือ โดยไม่บอกชัดเจนว่าต้องการอะไร ทำให้ต้องคาดเดา และไม่สามารถตอบสนองได้ตรงความต้องการได้

2.3 เจ้ากี้เจ้าการ เป็นลักษณะการไปกำหนดกฎเกณฑ์ให้คนอื่น

2.4 การสั่งสอน ประชด กล่าวหา เปรียบเทียบ ตี บ่น คำว่า

วรรณดี หมู่เย็น (2544 : 25) กล่าวถึงรูปแบบการสื่อสารภายในครอบครัวแบ่งเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

ลักษณะที่ 1 คือ การสื่อสารภายในครอบครัวเชิงบวก คือ พฤติกรรมที่พ่อแม่ แสดงต่อลูก ในสถานการณ์ต่างๆ แล้วก่อให้เกิดความรัก ความเข้าใจกัน ความสัมพันธ์อันดีระหว่างพ่อแม่ และลูก เช่น การให้คำชมเชย การตั้งใจฟังลูกเล่าเรื่องต่าง ๆ การเปิดโอกาสให้ลูกแสดงความคิดเห็น และความรู้สึกต่างๆ การให้กำลังใจลูก การพูดคุยกับลูกด้วยน้ำเสียงที่เต็มไปด้วยอารมณ์ดี อ่อนหวาน เป็นต้น

ลักษณะที่ 2 คือ การสื่อสารภายในครอบครัวเชิงลบ คือ พฤติกรรมที่พ่อแม่ แสดงต่อลูก ในสถานการณ์ต่างๆ กัน แล้วก่อให้เกิดความไม่เข้าใจกัน ความขัดแย้ง และความห่างเหินระหว่าง พ่อแม่และลูก เช่น การดูค่า การติเตียน หรือการกล่าวร้ายในความผิดที่ผ่านมา การเปรียบเทียบกับ บุคคลอื่นที่มีความสามารถมากกว่า เป็นต้น

เนื่องจากวัยรุ่นเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงของพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และ สังคม เป็นวัยที่ค้นหาเอกลักษณ์ของตนเอง ต้องการพัฒนาความเป็นตัวของตัวเอง ดังนั้น การสื่อสาร พหุคูณของพ่อแม่กับวัยรุ่นจึงแตกต่างจากที่เคยปฏิบัติมาเมื่อเขาเป็นเด็ก ซึ่งหากพ่อแม่สื่อสารกับวัยรุ่น ได้อย่างเหมาะสม จะช่วยให้วัยรุ่นสามารถปรับสภาพจิตใจและอารมณ์ให้สามารถผ่านพ้นช่วงวัย แห่งการเปลี่ยนแปลงนี้และเป็นผู้ใหญ่ที่ดีได้ การสื่อสารที่เหมาะสมนั้น ควรให้คำพูดแสดงออกถึง ความรู้สึก ความต้องการของตนได้อย่างชัดเจน เช่น คำพูดที่ทำให้วัยรุ่นเกิดความรู้สึกที่ดีต้องมี เนื้อหาที่ชัดเจน สื่อได้ตรงประเด็นและตรงกับบุคคลเป้าหมาย สร้างความภาคภูมิใจให้เกิดขึ้นต่อ วัยรุ่น แม้จะมีพฤติกรรมหรือสถานการณ์บางอย่างที่ทำให้พ่อแม่ไม่พอใจ พ่อแม่ควรระงับอารมณ์ และใช้วิธีการพูดที่จะช่วยให้เกิดความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

จากการศึกษางานวิจัยที่พบว่า รูปแบบการสื่อสารในครอบครัว เป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อ ความฉลาดทางอารมณ์ มีดังนี้

บัวสร วุฒิสักดิ์ชัยกุล (2546 : 69) ได้ศึกษารูปแบบการสื่อสารของมารดาที่ส่งเสริมความ ฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย พบว่า รูปแบบการสื่อสารทางบวกของมารดา รูปแบบการสื่อสาร ทางลบของมารดา ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย ($R = .559$) อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .001 โดยที่รูปแบบการสื่อสารทางบวกของมารดา มีค่าน้ำหนักสำคัญส่งผลต่อ ความฉลาดทางอารมณ์ .378 รูปแบบการสื่อสารทางลบของมารดา มีค่าน้ำหนักสำคัญส่งผลต่อ ความฉลาดทางอารมณ์ -.154 แสดงให้เห็นว่าการสื่อสารทางบวกและทางลบของมารดา ส่งผลต่อ ความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย โดยการสื่อสารทางบวกของมารดาส่งผลต่อความฉลาดทาง อารมณ์มากกว่าการสื่อสารทางลบของมารดา

วรรณดี หมูเย็น (2544 : 84-85) ได้ศึกษารูปแบบการสื่อสารในครอบครัวที่ส่งเสริม ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนวัยรุ่นที่ได้รับ รูปแบบการสื่อสารในครอบครัวจากบิดาและมารดาที่มีรูปแบบที่ 2 (การสื่อสารเชิงบวกปริมาณมาก แต่เชิงลบปริมาณน้อย) และนักเรียนวัยรุ่นที่ได้รับรูปแบบการสื่อสารในครอบครัวจากบิดาและ มารดาที่มีรูปแบบที่ 1 (การสื่อสารในครอบครัวที่มีทั้งเชิงบวกและเชิงลบปริมาณมาก) มีความ ฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนวัยรุ่นที่ได้รับการสื่อสารรูปแบบที่ 3 (การสื่อสารเชิงบวกปริมาณ น้อย แต่เชิงลบปริมาณมาก) และนักเรียนวัยรุ่นที่ได้รับการสื่อสารรูปแบบที่ 2 (การสื่อสารใน

ครอบครัวยุคใหม่ที่มีทั้งเชิงบวกปริมาณมาก และเชิงลบในปริมาณน้อย) มีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนวัยรุ่นที่ได้รับรูปแบบที่ 4 (การสื่อสารในครอบครัวยุคใหม่ที่มีทั้งเชิงบวกและเชิงลบในปริมาณน้อย) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนที่ได้รับการสื่อสารรูปแบบที่ 2 (การสื่อสารในครอบครัวยุคใหม่ที่มีทั้งเชิงบวกปริมาณ และเชิงลบในปริมาณน้อย) มีความฉลาดทางอารมณ์สูงที่สุด โดยตัวแปรที่สามารถทำนายความฉลาดทางอารมณ์ที่มีอำนาจการทำนายเป็นลำดับที่ 1 คือ การสื่อสารในครอบครัวยุคใหม่เชิงบวกจากมารดา รองลงมาคือ การสื่อสารในครอบครัวยุคใหม่เชิงลบจากมารดา

สวนีย์ วีระพันธุ์ (2546 : 92-93) ได้ทำการพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า การสื่อสารภายในครอบครัวยุคใหม่มีอิทธิพลทางตรงต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ .26 กล่าวคือ พ่อแม่ที่ให้คำชมเชย พุดคุยกับลูกด้วยน้ำเสียงที่เต็มไปด้วยอารมณ์ดี อ่อนหวาน จะทำให้นักเรียนมีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนที่มีพ่อแม่คอยดุคำ ตีเตือน

จากการศึกษาแนวคิดและงานวิจัยดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยคาดว่า การสื่อสารในครอบครัวยุคใหม่มีความสัมพันธ์และสามารถพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดสงขลาได้

การอบรมเลี้ยงดู

การอบรมเลี้ยงดู เป็นกระบวนการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ที่ต้องอาศัยพ่อแม่และบุคคลในครอบครัวยุคใหม่ให้เด็กเรียนรู้อารมณ์ของตนเอง เข้าใจมุมมองของผู้อื่น ในปัจจุบันทฤษฎีที่มีความสำคัญและสามารถอธิบายลักษณะและผลกระทบของความสัมพันธ์นี้ คือ ทฤษฎีความผูกพัน (Attachment Theory) ที่มีพื้นฐานมาจากหลายทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของมนุษย์และครอบครัวยุคใหม่ ซึ่ง จอห์น โบว์บี และ แมรี เอ็นสเวิร์ท (สวนีย์ วีระพันธุ์, 2546 : 32 – 33 ; อ้างอิงจาก Mary Ainsworth. 1913 – 1999 ; John Bowlby. 1907-1990) เป็นผู้ศึกษา ทฤษฎีนี้อธิบายว่า ความผูกพันเป็นสายสัมพันธ์ทางอารมณ์ที่มั่นคงซึ่งมนุษย์แสวงหาและต้องการไปตลอดชีวิต หัวใจสำคัญของทฤษฎีนี้ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูก ซึ่งลักษณะความสัมพันธ์นี้จะถูกถ่ายทอดไปยังความสัมพันธ์ระหว่างเด็กและคนอื่นๆ ในสังคมต่อไป ซึ่งปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการสร้างความผูกพันระหว่างแม่กับลูก คือ ความสามารถของพ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูจะเข้าใจสัญญาณหรือการแสดงออก ท่าทีของเด็กอย่างถูกต้องและตอบสนองความต้องการอย่างเหมาะสมซึ่งเด็กจะแสดงออกต่างกันในช่วงเวลาที่ต่างกัน (กรมสุขภาพจิต. 2548 : 7-9) เช่นเดียวกับแนวคิดของ โกลแมน (สวนีย์ วีระพันธุ์, 2546 : 32 – 33 ; อ้างอิงจาก Goleman. 1995) ที่กล่าวว่า บทบาทสำคัญในการเพิ่มระดับความฉลาดทางอารมณ์

ของเด็กให้สูงขึ้นนั้น พ่อแม่ หรือผู้ปกครองต้องมีความอดทนสูงใจเย็น และไม่ปิดกั้นการแสดง อารมณ์ด้านลบของเด็ก เพื่อให้เด็กได้แสดงออกมา พ่อแม่ หรือผู้ปกครองสามารถแนะนำและกำหนด ขอบเขตพฤติกรรมที่เหมาะสมผลที่ได้จะทำให้เด็กมีความเข้าใจตัวเอง เคารพความรู้สึกของตนเอง มีความเป็นตัวของตัวเองและยอมรับนับถือตนเองสูงสามารถจัดการกับอารมณ์และแก้ปัญหาได้ มีการเรียนรู้ที่ดีสามารถสร้างความสัมพันธ์และผูกมิตรกับคนอื่นได้ดี นอกจากนี้ซาปิโร (สวณีย์ วีระพันธุ์, 2546 : 32 – 33 ; อ้างอิงจาก Shapiro, 1997) เชื่อว่าพ่อแม่ที่ให้ข้อเสนอแนะ คำอธิบายให้อิสระ ให้ กำลังใจ ฝึกความรับผิดชอบให้แก่ลูก จะมีส่วนในการเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ให้แก่ลูกได้ มากกว่าผู้ปกครองที่วางอำนาจ สร้างกฎระเบียบในการเลี้ยงดูที่เข้มงวดแก่เด็กและมากกว่าการเลี้ยง ลูกแบบปล่อยปละละเลย

มีนักจิตวิทยาที่ได้กล่าวถึงการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่มีอิทธิพลต่อลักษณะนิสัย และ บุคลิกของลูก ได้แก่ วิชา นาควัชร (2549 : 31 – 123) ที่ได้กล่าวถึงการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่ ส่งผลต่อลักษณะนิสัยของลูก ดังนี้

1. พ่อแม่เอาใจใส่ลูกมาก รักมาก ตามใจมาก ทำให้เด็กมีลักษณะไม่กล้าตัดสินใจด้วย ตนเอง เนื่องจาก ขาดประสบการณ์ในการลองผิดลองถูกและการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพราะมีพ่อแม่ ช่วยคิดและจัดการทุกอย่างให้ มีความขัดแย้งในตัวเองสูง ความขัดแย้งนี้ทำให้เป็นคนเจ้าอารมณ์ ก้าวร้าว ขาดวินัย ขาดความอดทน ไม่สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
2. พ่อแม่ปล่อยปละละเลยลูก มักไม่มีเวลาให้ลูก ถือเป็นการทำร้ายจิตใจอีกแบบหนึ่ง ทำให้เด็กมีลักษณะขาดวินัยในตนเอง ขาดความอดทน ขาดที่พึ่งทางใจ ขาดแบบอย่างที่ดีทั้งด้าน การใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่น ก้าวร้าว และขาดความมั่นใจในตนเอง
3. พ่อแม่คาดหวังมากเกินไป ส่งผลให้ลูกเครียด กลัวการไม่ได้ดังที่คาดหวัง ยึดหยุ่นไม่ เป็น สุขภาพจิตไม่ดี คิดว่าถ้าตนทำไม่ได้ก็จะเป็นคนไม่ดีในสายตาพ่อแม่ มีความกังวลสูง โกรธ พ่อแม่ที่ทำให้เขาต้องรับผิดชอบสูงเกินอายุ
4. เข้มงวดทางคุณธรรมมากเกินไป คุณธรรมเป็นสิ่งที่ดี แต่หากเข้มงวดเกินไปลูกจะ รู้สึกเครียด และกังวลเกรงว่าจะทำผิด เป็นโรคประสาทได้ง่าย เพราะชีวิตถูกกดเก็บ ไม่สามารถ ระบายอารมณ์และความคิด การกระทำได้ตามอย่างเด็กวันรุ่นทั่วไป เกิดภาวะต่อต้านสังคมและ กฎเกณฑ์ต่างๆ รวมทั้งกฎหมายได้
5. พ่อแม่ทำให้พี่น้องอิจฉากัน ความอิจฉาในกลุ่มพี่น้องมีอยู่แล้วตามธรรมชาติ แต่ผู้ที่ เป็นพ่อแม่ไปเสริมเข้าไป ตัวอย่างเช่น พ่อแม่บางคนชอบให้ท้ายลูกคนเล็กและชอบพูดว่าลูกคนเล็ก เป็นที่รักของพ่อแม่ การกระทำเช่นนี้ส่งผลให้พี่น้องไม่รักกัน ขาดความรักและความอบอุ่น มักมี อารมณ์รุนแรง มักพยายามทำดีกับคนอื่นแต่ไม่จริงใจ มีบุคลิกภาพแปรปรวนได้ง่าย

6. พ่อแม่ไม่เป็นมิตรกัน ทำให้รักลูกได้ไม่เต็มที่ จะส่งผลให้ลูกไม่มีความสุข ว้าเหว่ เหมามองภาพลักษณ์ของครอบครัวไม่ดี เป็นคนหิวความรักอยากให้คนอื่นสนใจมากๆ อาจจะทำตัวดีหรือทำตัวต่อต้านไปเลย

7. พ่อแม่ลงโทษลูกรุนแรงเกินกว่าเหตุทั้งทางวาจาและทางกาย จะทำให้ลูกรู้สึกว่าคุณไม่มีค่า จะแสวงหาความรักและความสนใจจากบุคคลภายนอก หลายคนจะมีบุคลิกเหี้ยมโหดหลายรายจะเป็นหรือทำอย่างที่คุณแม่ว่าประณามเอาไว้

8. พ่อแม่ติดสินบนเด็ก การให้รางวัลบ่อยๆ จะกลายเป็นการติดสินบนเพื่อให้ทำหน้าที่ โดยเฉพาะเรื่องการเรียนรู้เป็นสิ่งที่ไม่ดี ทำให้เด็กเป็นคนเอาแต่ได้ ผิดหวังง่าย ไม่ภูมิใจในผลงานของตนเอง เติบโตต่อไปอาจเป็นคนที่รับสินบนในการทำงานได้

9. พ่อแม่ขู่ขวัญให้เด็กกลัว สิ่งที่น่ามาขู่ขวัญมักเป็นสิ่งที่กลัว ซึ่งการกระทำเช่นนี้จะส่งผลให้เด็กกลายเป็นคนงมฉายา ขาดเหตุผล ขาดความคิดในแนวทางที่เป็นวิทยาศาสตร์ ขาดความมั่นใจในตนเอง

10. พ่อแม่สอนลูกแบบขัดแย้งกันเอง เช่น พ่อสอนให้ลูกทำอย่างหนึ่ง แต่แม่สอนอีกแบบหนึ่ง ทำให้ลูกสับสนไม่รู้จะเชื่อใคร ก่อให้เกิดความรำคาญ มีความวิตกกังวลสูง มักก้าวร้าวบางคนอึดอัดทำอะไรบางอย่างกลายเป็นโรคประสาท บางรายติดยาหรือเหล้า

นักจิตวิทยาได้แบ่งการอบรมเลี้ยงดูออกเป็นหลายรูปแบบ บางประเภทมีลักษณะตรงกันข้ามและบางประเภทมีลักษณะคล้ายกันจนดูเหมือนว่าเป็นการอบรมประเภทเดียวกัน ดังนั้นการอบรมเลี้ยงดูที่นักจิตวิทยาหลายท่านได้แบ่งไว้ มีลักษณะดังนี้

เฮิร์ลสอก (คาวานา กิตติสาโร. 2546 : 23 ; อ้างอิงจาก Hurlock. 1984 : 402 - 403) ได้แบ่งรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเป็น 3 แบบดังนี้

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกดขี่ (Autocratic Rearing) หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูลูกที่รู้สึกว่าคุณมารดา ก้าวร้าวเรื่องส่วนตัวของคุณทำให้ตนเองรู้สึกผิดเมื่อแสดงพฤติกรรมไม่เหมาะสม ถูกบังคับให้ทำตามความต้องการของคุณแม่ และคุณแม่มักจะใช้คำพูดที่ทำให้ตนเองรู้สึกอับอาย

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (Democratic Rearing) หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูที่ลูกรู้สึกว่า พ่อแม่ปฏิบัติต่อตนอย่างยุติธรรม พ่อแม่มีความอดทน ไม่ตามใจและเข้มงวดจนเกินไปยอมรับความสามารถและความคิดเห็นของลูก ให้ความร่วมมือแก่ลูกตามโอกาสอันควร

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย (Laissez-Faire Rearing) หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูลูกที่รู้สึกว่าตนเองได้รับการเอาอกเอาใจ ตามใจ และไม่ได้รับคำแนะนำช่วยเหลือ เอาใจใส่จากพ่อแม่เท่าที่ควร

จากการศึกษารูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่ส่งผลต่อการพัฒนาการทางอารมณ์ของเด็ก โดย ซาปีโร (อังตรา สุขารมณ และคณะ. 2543 : 55-56 ; อ้างอิงจาก Shapiro. 1997) พบว่า

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจ พ่อแม่ประเภทนี้จะมีการตั้งกฎเกณฑ์ ขอบบังคับที่เข้มงวด และเผด็จการ มีแต่คำสั่ง และใช้คำว่า “อย่า” กับลูก มีความคาดหวังในตัวลูกสูง เด็กที่อยู่ในครอบครัวลักษณะนี้จะมีอารมณ์กดดันสูง ไม่ไว้วางใจใคร บางคนอาจมองโลกในแง่ร้าย มีแต่การตำหนิและวิพากษ์วิจารณ์และไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบตามใจ ทะนุถนอมจนเกินเหตุ ไม่มีการตั้งกฎเกณฑ์ระเบียบใดๆ ทั้งสิ้น ไม่มีการดุ หรือลงโทษเมื่อลูกทำความผิด เด็กจะถูกตามใจจนแทบจะเสียเด็ก พ่อแม่จะทุ่มเททุกสิ่งทุกอย่างให้ตามที่เด็กปรารถนา จนทำให้เด็กกลายเป็นคนเอาแต่ใจตนเอง มีอารมณ์ก้าวร้าว และมองตัวเองเป็นศูนย์กลางแห่งความสนใจ เด็กที่มาจากครอบครัวประเภทนี้จะมีลักษณะอารมณ์อ่อนไหวง่าย ขาดความมั่นคงทางอารมณ์ ในสังคมเด็กประเภทนี้รู้จักแต่การรับทำให้มีปัญหาในการปรับตัว

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล พ่อแม่ประเภทนี้จะรู้จักความ “พอดี” รู้จักการยืดหยุ่น ไม่เข้มงวดจนเด็กขาดศักยภาพในตนเอง หรือปล่อยจนเสียเด็ก พ่อแม่จะให้คำแนะนำเมื่อลูกมีปัญหา แต่ไม่ควบคุมหรือออกคำสั่ง เมื่อลูกทำผิดจะมีการชี้แจงเหตุผลและผล เด็กที่มาจากครอบครัวประเภทนี้จะเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี รู้จักใช้ความคิดอย่างมีเหตุผลเป็นเด็กที่มีความมั่นคงทางอารมณ์ มีอารมณ์หนักแน่น ควบคุมอารมณ์และปรับตัวได้ดี

ไซมอนด์ (สงวน สุทธิเลิศอรุณ. 2543 : 33 - 35 ; อ้างอิงจาก Symond. 1970 : 221 - 228) ได้สรุปการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่มีผลต่อบุคลิกภาพของเด็กไว้หลายประการ ดังนี้

1. พ่อแม่ที่ปล่อยปละละเลยลูก ลูกจะมีลักษณะก้าวร้าว เจ้าคิดเจ้าแค้น ขอบชุดปลด ลักเล็ก ขโมยน้อย หนีโรงเรียน

2. พ่อแม่ที่ประคบประหงมลูกเกินไป ลูกจะมีลักษณะเป็นคนไม่ให้ความร่วมมือ ฟุ้งตนเอง ไม่ได้ ฟุ้งผู้อื่นอยู่เสมอ

3. พ่อแม่ที่อำนาจเหนือลูก ลูกจะเป็นคนเจ้าระเบียบ สุภาพเรียบร้อย อยู่ในโอวาท สามารถปรับตัวเข้ากับผู้ใหญ่ได้ดี วานอนสอนง่าย สงบเสงี่ยม การตัดสินใจจะขึ้นอยู่กับผู้มีอำนาจ ขาดความคิดริเริ่ม

4. พ่อแม่ที่ขอมงานต่อลูก ลูกจะขาดความรับผิดชอบ เห็นแก่ตัว ไม่อยู่ในโอวาท คือดึงเอาแต่ใจตัวเอง

วิทยากร เขียงกุล (2552 : 42 - 43) กล่าวถึงวิธีการอบรมเลี้ยงดูลูก 4 แบบ ที่จะส่งผลต่อการพัฒนาการทางจิตใจ และอารมณ์ของเด็กแตกต่างกันออกไป ดังนี้

1. แบบใช้สิทธิความเป็นพ่อแม่อย่างชอบธรรม (Authoritative) คือวิธีการเลี้ยงลูกที่อบอุ่น ยอมรับวิธีการให้เด็กเป็นศูนย์กลาง ควบคู่ไปกับการควบคุมแบบทางสายกลาง ฝึกให้เด็กหัดรับผิดชอบตัวเองในระดับต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับวัยของเขา วิธีการเลี้ยงลูกแบบนี้จะทำให้เด็กพัฒนาเป็นคนที่มีความมั่นใจและมีความเป็นอิสระ รู้ว่าวิธีการจัดการปัญหาความขัดแย้งที่ดีที่สุดคือ รู้จักคำนึงถึงมุมมองของอีกฝ่ายหนึ่งและพยายามเจรจากันฉันท์มิตร การที่เด็กได้รับการฝึกฝนให้มีความช่วยเหลือเหล่านี้จะช่วยให้เขามีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนๆ และร่วมกันแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะมีผลต่อไปในการพัฒนาเครือข่าย การสนับสนุนทางสังคมที่ดี ความสามารถที่จะสร้างสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนได้เป็นเรื่องสำคัญต่อการพัฒนาการทางจิตใจ การเลี้ยงลูกแบบนี้จะมีส่วนช่วยให้เด็กพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรมได้อย่างดีด้วย วิธีนี้เป็นวิธีเลี้ยงลูกที่ดีที่สุด

2. วิธีการเลี้ยงลูกแบบใช้อำนาจ (Authoritarian) พ่อแม่จะเลี้ยงลูกอย่างอบอุ่นและยอมรับเหมือนกัน แต่มีการควบคุมอย่างเข้มงวดมากกว่าแบบแรก พ่อแม่แบบนี้จะสอนให้ลูกมองว่าวิธีที่ดีที่สุดในการจัดการปัญหาความแตกต่างกับคนอื่นและการแก้ไขปัญหาต่างๆ คือ การเชื่อฟังอย่างไม่มีเงื่อนไข เด็กที่ได้รับการเลี้ยงลูกแบบนี้จะพัฒนาเป็นผู้ใหญ่ที่ขี้อาย ลังเล ไม่ค่อยกล้าเป็นฝ่ายริเริ่มอะไรใหม่

3. วิธีการเลี้ยงลูกแบบตามใจมาก (Permissive) พ่อแม่จะเลี้ยงลูกอย่างอบอุ่นและยอมรับแต่ตามใจลูกมากเกินไปจนไม่สร้างวินัยให้พ่อแม่เลย เด็กที่ได้รับการเลี้ยงลูกแบบนี้จะเป็นคนที่ขาดความสามารถในการทำงานให้สำเร็จตามแผน และเป็นคนที่ควบคุมอารมณ์ความรู้สึกของตนเองได้น้อย

4. วิธีการเลี้ยงลูกแบบปล่อยปละละเลย (Neglect) เป็นวิธีการเลี้ยงลูกที่มีคุณภาพต่ำสุด เด็กที่ได้รับความอบอุ่นหรือการยอมรับจากพ่อกน้อย ถูกตำหนิเรื่องวินัยอย่างเคร่งครัดสม่ำเสมอ ไม่ได้รับการดูแลในเรื่องการฝึกวินัย จะเข้ากับเพื่อนและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนได้ยาก เพราะเด็กไม่ได้เรียนรู้เรื่องการมีความสัมพันธ์ที่ดีจากพ่อแม่ พวกเขาจะเป็นเด็กที่มีปัญหาในการปรับตัวเมื่อต้องเผชิญกับความเครียดหรือปัญหา และมีโอกาสที่จะมีพฤติกรรมไปในทางมีปัญหาดังกล่าวต่อตัวเองและสังคมมากที่สุด

อุบลรัตน์ เพ็งสถิต (2542 : 127 – 128) กล่าวถึง ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัวที่มีผลต่อพัฒนาการทางด้านอารมณ์และจิตใจ การอบรมเลี้ยงดูของแต่ละครอบครัวย่อมต้องมีความแตกต่างกัน ซึ่งจะส่งผลต่ออารมณ์และจิตใจของเด็กโดยตรง ตัวอย่างเช่น

1. บรรยากาศในการอบรมเลี้ยงดู ไม่ว่าจะเป็นแบบอัตตาธิปไตย แบบประชาธิปไตย หรือแบบปล่อยตามสบาย จะมีผลต่ออารมณ์และจิตใจไม่เหมือนกัน

2. ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครอบครัว เช่น ความสัมพันธ์ผูกพันกับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง

3. วิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กของแต่ละครอบครัว เช่น การลงโทษเด็กโดยการใช้อารมณ์หรือการเข้มงวดกับลูก บางครอบครัวปล่อยตามสบายไม่ให้ความสนใจเด็ก

4. ความสม่ำเสมอและคงที่ในการอบรม พ่อแม่จะต้องมีความสม่ำเสมอหรือมีความคงที่ในการอบรม เช่น ทุกครั้งที่เด็กทำผิดจำเป็นต้องลงโทษทุกครั้ง

5. สภาพเศรษฐกิจของครอบครัว ครอบครัวที่มีฐานะเศรษฐกิจดีหรือมีฐานะยากจน ย่อมทำให้การอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่ออารมณ์และจิตใจของเด็กได้

6. การโยกย้ายของครอบครัว ครอบครัวที่ต้องโยกย้ายตลอดเวลา เช่น การย้ายถิ่นเพื่อไปทำงานก่อสร้าง จะทำให้เด็กที่ติดตามพ่อแม่มีปัญหาการปรับตัวในหลายด้าน คือ ด้านการเรียน การคบเพื่อน การเข้าสังคม ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อสภาพอารมณ์และจิตใจของเด็กได้

จากที่กล่าวมาข้างต้น การอบรมเลี้ยงดูมีผลต่อพฤติกรรมและอารมณ์ของเด็ก เนื่องจากเด็กจะรับรู้และเรียนรู้สัญญาณด้านอารมณ์ ความรู้สึก และวิธีการตอบสนองของพ่อแม่ และไวต่อการตอบสนองที่ไม่ดี เด็กที่ถูกพันใจใกล้ชิดและมีความสัมพันธ์ที่ดีกับพ่อแม่ ก็จะมีคามมั่นคงทางอารมณ์และมีทักษะในการควบคุมอารมณ์ของตนเอง

จากการศึกษางานวิจัยที่ พบว่า การอบรมเลี้ยงดูเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพล และส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ มีดังนี้

กนิษฐา หมั่นกิจการ (2550 : 88 - 91) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความฉลาดทางอารมณ์และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพ มหานครเขต 1 พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบมีเหตุผล การอบรมเลี้ยงดูแบบเผด็จการ การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยตามใจ มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ มีค่าเท่ากับ .457, .344, .321, .264 และ .177 อย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 การอบรมเลี้ยงดูแบบมีเหตุผล (Beta = .178) ส่งผลทางบวกต่อความฉลาดทางอารมณ์ร้อยละ 15.74 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบเผด็จการ และการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยตามใจ ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

จันทร์ภา พูลสนอง (2546 : 88) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ทางบวกของนักเรียนหญิง (Beta = .572) นักเรียนชาย (Beta = .267) และนักเรียนทั้งหมด (Beta = .395) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกดขี่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ต่อนักเรียนทั้งหมด มีค่า .182 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่เมื่อวิเคราะห์จากนักเรียนชายและนักเรียนหญิงพบว่าไม่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยส่งผล

ทางลบต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชาย ($Beta = -.339$) นักเรียนหญิง ($Beta = -.725$) และนักเรียนทั้งหมด ($Beta = -.563$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จารุวรรณ สกุลกู (2543 : 76) ได้ศึกษาอิทธิพลของประสบการณ์ในมหาวิทยาลัยต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความฉลาดทางอารมณ์ของนิสิต การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวด การอบรมเลี้ยงดูแบบตามใจ และการอบรมเลี้ยงดูแบบละเลย มีความสัมพันธ์ทางลบกับความฉลาดทางอารมณ์ของนิสิต และการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีอิทธิพลต่อความฉลาดทางอารมณ์ ($Beta = .4982$) ของนิสิต

ทองเลื่อน รักษาภักดี (2549 : 101 - 102) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ 3 พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความฉลาดทางอารมณ์ ($r = .219$) การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย มีความสัมพันธ์ทางลบกับความฉลาดทางอารมณ์ ($r = -.232$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อนำตัวแปรทั้ง 2 มาพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ พบว่า ตัวแปรการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย ($Beta = -.543$) สามารถพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ทศนีย์ ดวงดี (2544 : 41) ได้ศึกษาลักษณะการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนโรงเรียนสาธิตสถาบันราชภัฏเชียงใหม่ พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ ($r = .261$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพ่อแม่ที่ให้การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยน้อยความฉลาดทางอารมณ์จะไม่ดี การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยมีความสัมพันธ์ทางลบกับความฉลาดทางอารมณ์ ($r = -.259$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพบว่าพ่อแม่ที่ให้การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยมาก ความฉลาดทางอารมณ์จะมีน้อยอยู่ในระดับไม่ดี การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันมีความสัมพันธ์แบบผกผันกับความฉลาดทางอารมณ์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ธิดา ฐิติพานิชยางกูร (2550 : 86) ได้ศึกษาปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์และความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 พบว่า ค่าทำนายความสำคัญของตัวแปรการอบรมเลี้ยงดูแบบมีเหตุผล ($Beta = .130$) ส่งผลต่อความมั่นคงทางอารมณ์โดยส่งผลทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีค่าเปอร์เซ็นต์ส่งผลเท่ากับร้อยละ 20.561

นพมาศ กองกิม (2546 : 61-62) การเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาและสังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี พบว่า รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา คือ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจ และการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล มีค่าน้ำหนักความสำคัญเท่ากับ -.768 และ .570 ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และ .05 รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา คือ การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม และการอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจ มีค่าน้ำหนักความสำคัญเท่ากับ 1.420 , -.442 และ -.398 ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01, .05 และ .05 ตามลำดับ รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในกลุ่มรวม คือ การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล การอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจ และการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม และ มีค่าน้ำหนักความสำคัญเท่ากับ 1.220 , -.504 และ -.332 ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01, .01 และ .05 ตามลำดับ

ปรีชา โยธี (2551 : 67) ได้ศึกษาปัจจัยด้านครอบครัว โรงเรียน และ จิตลักษณะที่เกี่ยวข้องกับ ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียนคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตกรุงเทพ พบว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่แบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผลมาก ($M = 150.36$) มีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่แบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผลน้อย ($M = 137.06$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ปิยะฉัตร หล้าวงศ์ (2547 : 101-104) ศึกษาปัจจัยหลักที่มีผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 อำเภอเมืองจังหวัดมหาสารคาม พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวด การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความฉลาดทางอารมณ์ ($r = .323$, $r = .303$, $r = .305$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ ($\text{Beta} = .157$, $\text{Beta} = .136$, $\text{Beta} = -.182$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 , .05 และ .001

พัชรินทร์ ไชยวงศ์ (2545 : 49) ได้ศึกษาการอบรมเลี้ยงดูกับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสันป่าตองวิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ผู้ปกครองที่อบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย และแบบเข้มงวดกวดขัน มีแนวโน้มทำให้ระดับความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กต่ำลง การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีความสัมพันธ์ทางบวก

กับความฉลาดทางอารมณ์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ผู้ปกครองที่ใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มีแนวโน้มทำให้ระดับความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กพัฒนาสูงตามไปด้วย

เพียงพนอ เปลี่ยนดวง (อัจฉรา สุขารมณ์ และคณะ. 2548: 349 ; อ้างอิงจาก เพียงพนอ เปลี่ยนดวง. 2544) ได้ศึกษาภาวะทางอารมณ์ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพฯ พบว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบผสมผสานระหว่างการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยและแบบให้ความคุ้มครองมีค่าเฉลี่ยของระดับความฉลาดทางอารมณ์สูงสุด ในขณะที่นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบทอดทิ้งมีความฉลาดทางอารมณ์ต่ำสุด

มนตรี หาทรัพย์ (2547 : 82) ได้ศึกษารูปแบบของปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า ตัวแปรการอบรมเลี้ยงดูมีอิทธิพลทางอ้อมต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ริน พนมชน (2547: 106 - 107) ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์และรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูตามการรับรู้ของวัยรุ่นตอนต้น พบว่า วัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมากมีความฉลาดทางอารมณ์ในทุกๆ ด้านสูง วัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจควบคุมมากมีความฉลาดทางอารมณ์ในทุกๆ ด้านต่ำ วัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยมากมีความฉลาดทางอารมณ์ในทุกๆ ด้านต่ำ

รุจิรา ลาวัลย์วัฒนวงศ์ (2545 : 123-124) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ของวัยรุ่นในสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวแปรการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ($r = .342$) ส่วนตัวแปรการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย และการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวด กวดขันมีความสัมพันธ์ทางลบกับความฉลาดทางอารมณ์ ($r = -.249$, $r = -.343$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และปัจจัยที่สามารถพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย ($Beta = -.111$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สวนีย์ วีระพันธุ์ (2546 : 93) ได้ทำการพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ตัวแปรการอบรมเลี้ยงดูมีอิทธิพลต่อความฉลาดทางอารมณ์ทางตรงโดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ .08 แสดงว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรักจะทำให้นักเรียนมีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบอื่น ๆ และการอบรมเลี้ยงดูเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลทางอ้อมโดยผ่านตัวแปรบุคลิกภาพ มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ .33 แสดงว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรักเป็นสาเหตุทำให้นักเรียน มีบุคลิกภาพที่ส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์

สุดา สินทรโก (2546 : 81 - 82) ได้ศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จังหวัดหนองบัวลำภูที่มีรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกัน พบว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มีความฉลาดทางอารมณ์ด้านการประเมินค่าและการแสดงออกทางอารมณ์ ด้านการควบคุมอารมณ์ และด้านการใช้ประโยชน์ทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน และแบบปล่อยปละละเลย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สุบรรณ โนมะยา (2548 : 68 - 69) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2546 อำเภอหนองฮี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 พบว่า การเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย การเลี้ยงดูแบบเข้มงวด มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ ($r = .349, r = .217, r = .145$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยตัวแปรการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย สามารถพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ได้ ร้อยละ 29 และ 32 ตามลำดับ

สุภารัตน์ แซ่ตั้ง (2547 : 90) ศึกษาปัจจัยด้านครอบครัว โรงเรียนและลักษณะทางพุทธของพ่อแม่ที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์แนวพุทธของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนจากพ่อแม่ และแบบพุทธ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความฉลาดทางอารมณ์แนวพุทธโดยรวมและรายด้านทุกด้าน ได้แก่ ด้านอารมณ์ความรู้สึก ด้านความคิด และด้านการกระทำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่แบบรักสนับสนุนจากพ่อแม่มีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนน้อย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อนันต์ นวลใหม่ (2549 : 103) ได้ศึกษาปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์และความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดอ่างทอง ผลการศึกษาพบว่า วิธีการอบรมเลี้ยงดูที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ วิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ($Beta = .100$) วิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย ($Beta = .050$) โดยมีเปอร์เซ็นต์ส่งผล เท่ากับ 40.16 และ 20.08 ตามลำดับ ส่วนวิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันไม่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน

อ้อมจิต เป้นศรี (2544 : 87) ได้ศึกษาปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนิสิตชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยนเรศวร พบว่า ตัวแปรการอบรมเลี้ยงดูส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบเท่ากับ -.1133 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐานเท่ากับ -.1036 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัย ดังกล่าวข้างต้น พบว่าการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่มีอิทธิพลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของลูก เป็นการดูแลลูกที่ให้ความอบอุ่น ให้คำแนะนำ มีความอดทน ไม่ปิดกั้นอารมณ์ด้านลบของลูก และสามารถแนะนำกำหนดขอบเขตพฤติกรรมที่เหมาะสมให้แก่ลูกผู้วิจัยจึงนำมาใช้เป็นตัวแปรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดสงขลา

อิทธิพลของกลุ่มเพื่อน

ความสัมพันธ์ระหว่างวัยรุ่นตอนต้นกับกลุ่มเพื่อน อาจเปลี่ยนจากการคบเพื่อนที่มีอะไรทั่วไปคล้ายกัน กลายเป็นการเลือกคบเพื่อนที่มีค่านิยมและความสนใจส่วนตัวคล้ายกันเพิ่มขึ้น หลายคนชอบคบกันเป็นกลุ่มเพื่อนสนิทเพศเดียวกัน 3-6 คน ซึ่งทำให้พวกเขาารู้สึกเป็นกลุ่มก้อนมั่นคงขึ้น และจะคล้อยตามกลุ่มเพื่อนมากขึ้น บางคนเริ่มสนใจคบหาเพื่อนต่างเพศ

วิทยากร เชียงกูล (2552 : 101 - 104) กล่าวถึงปัญหาความสัมพันธ์กับเพื่อนและอิทธิพลของเพื่อนต่อวัยรุ่นว่า เด็กวัยรุ่นต้องการเพื่อนรุ่นเดียวกันมาก อยากใช้เวลาอยู่กับเพื่อนตามลำพัง โดยที่ไม่มีพ่อแม่ควบคุมดูแล เพราะการใช้ชีวิตกับกลุ่มเพื่อนทำให้พวกเขารู้สึกเชื่อมโยงและขณะเดียวกันก็รู้สึกเป็นอิสระจากพ่อแม่ได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งเป็นความรู้สึกที่เขาต้องการ เพราะเขาต้องการพัฒนาเอกลักษณ์หรือความเป็นตัวของตัวเอง ซึ่งเป็นธรรมชาติของวัยรุ่น กลุ่มเพื่อนสนิทจึงมีอิทธิพลต่อวัยรุ่นทั้งทางบวกและทางลบ ดังนี้

อิทธิพลของเพื่อนในทางบวก คือ เป็นกลุ่มเพื่อนที่มีพัฒนาการสุขภาพจิตที่ดีหรือค่อนข้างดี วัยรุ่นจะเลือกคบคนที่เข้ากันได้และมีอะไรคล้าย ๆ กับเขา วัยรุ่นจะสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อน และรู้จักเลือกเพื่อนที่ดี การมีกลุ่มเพื่อนสนิทที่ดีจะช่วยให้วัยรุ่นมีพลังมากขึ้น มีแรงจูงใจในการฝ่าฟันความสำเร็จและมีพฤติกรรมที่สร้างสรรค์ได้มากขึ้น เพื่อนสนิทที่ดีจะเป็นตัวอย่างที่ดีและชักชวนให้คนในกลุ่มมีพฤติกรรมทางสังคมที่เหมาะสม

อิทธิพลของเพื่อนในทางลบ คือ กลุ่มเพื่อนที่มีอิทธิพลทำให้วัยรุ่นกล้าตัดสินใจและทำพฤติกรรมที่เสี่ยงอันตราย เพื่อต้องการการยอมรับ การเห็นด้วยและความรักจากเพื่อน การเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มเพื่อนมีความรุนแรงมากกว่าค่านิยมทางจริยธรรมที่ตนเคยมี วัยรุ่นที่เริ่มได้รับอิทธิพลจากกลุ่มเพื่อนที่มีปัญหา ความเป็นไปได้ที่เขาจะทำพฤติกรรมที่ผิดกฎหมาย ใช้จ่ายเสเพลติดมีปัญหาเรื่องการเรียน ต่อต้านผู้ใหญ่ เข้าร่วมแก๊งอันตราย ฯลฯ ตามแต่กลุ่มเพื่อนจะพาไป

จากการศึกษางานวิจัยที่พบว่า การสนับสนุนทางอารมณ์จากเพื่อน เป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ มีดังนี้

จริยศักดิ์ พิรศักดิ์โสภณ (2547 : 95) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางสังคม ด้านอารมณ์จากครอบครัวและจากเพื่อนกับความฉลาดทางอารมณ์ของวัยรุ่นตอนต้น ผลการศึกษาพบว่า การสนับสนุนทางอารมณ์จากเพื่อนส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน โดยนักเรียนที่ได้รับการสนับสนุนทางอารมณ์จากเพื่อนอย่างเหมาะสม มีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสนับสนุนทางอารมณ์จากเพื่อนน้อย

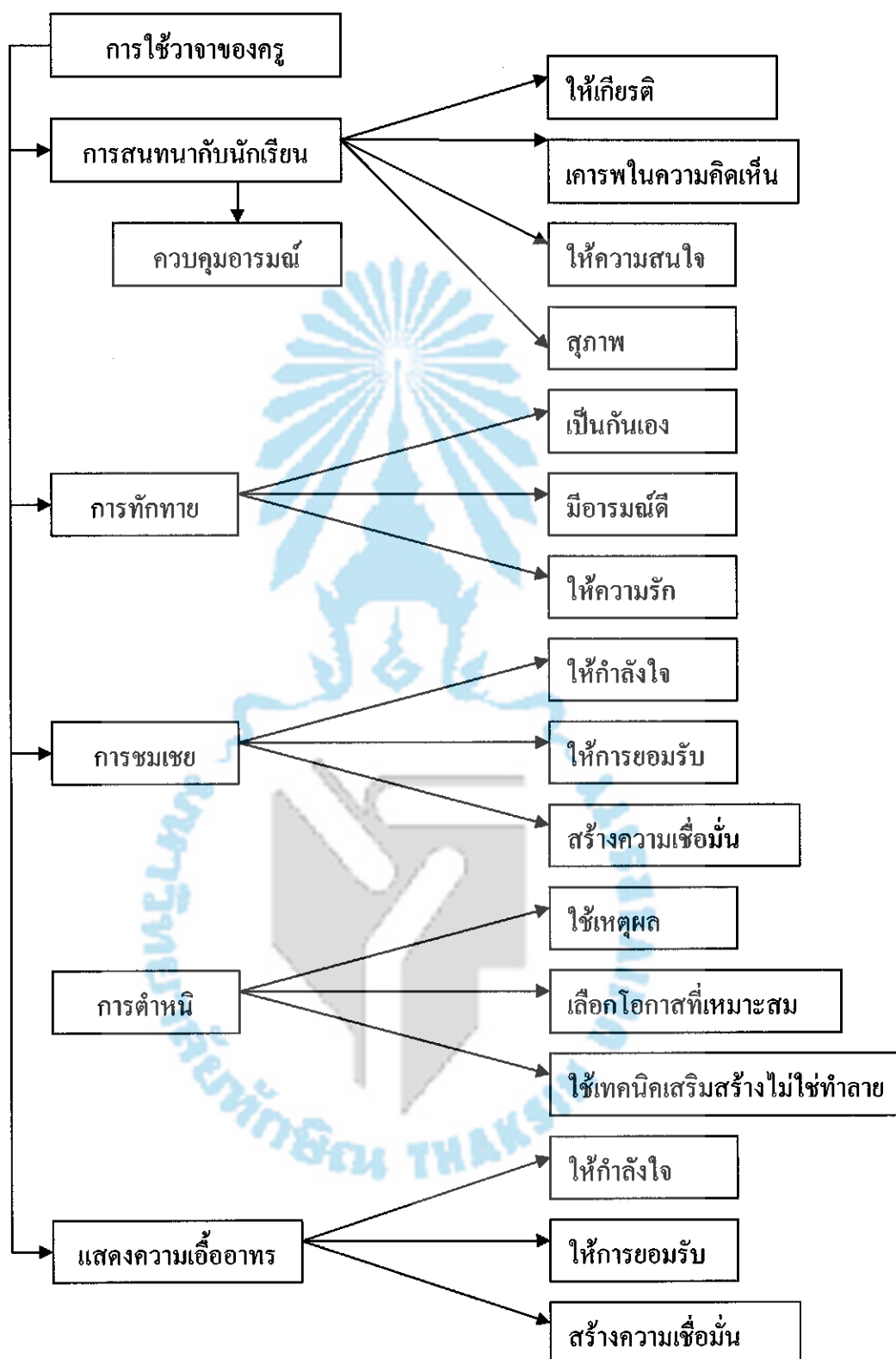
สายฝน จันทะพรหม (2546 : 87) ได้ศึกษาอิทธิพลของครอบครัวและกลุ่มเพื่อนที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของวัยรุ่นตอนปลาย ศึกษาเปรียบเทียบเฉพาะกรณี นักศึกษาชาย-หญิง ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ศูนย์รังสิต) พบว่า กลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของกลุ่มตัวอย่าง ในด้านลักษณะการเลือกคบเพื่อน ด้านกระบวนการคิด ด้านการตัดสินใจและสภาวะอารมณ์ ด้านกิจกรรมและความสนใจ ด้านการเลียนแบบพฤติกรรม

จากการศึกษางานวิจัยดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยคาดว่า การสนับสนุนทางอารมณ์จากเพื่อนมีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ และสามารถพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดสงขลาได้ โดยนักเรียนที่ได้รับการสนับสนุนทางอารมณ์จากเพื่อนอย่างเหมาะสม มีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสนับสนุนทางอารมณ์จากเพื่อนอย่างไม่เหมาะสม

ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของครู

ในเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน จันทนา ภาคบกข (2540 : 21) ได้กล่าวว่า ความสัมพันธ์ที่ได้รับจากบุคคลรอบข้างมีอิทธิพลต่อคนเราอย่างยิ่ง เด็กที่ได้รับความอบอุ่นจากพ่อแม่สม่ำเสมอ จะมีความมั่นใจในตนเอง มีความมั่นคงด้านจิตใจสูงกว่าเด็กที่ขาดความรัก ในโรงเรียน ความสัมพันธ์ที่เด็กได้รับจากครูสามารถจะส่งเสริมศักยภาพต่างๆ ที่มีอยู่ให้เพิ่มพูนมากขึ้น หรืออาจทำให้เสื่อมคลายหรือชะงักงันได้ เนื่องจาก ครูและนักเรียนจะพบปะกันตั้งแต่วัยเยาว์แรกที่เข้าโรงเรียน จนกระทั่งเด็กเรียน ทำกิจกรรมร่วมกันย่อมมีการถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกต่อกัน มีการใช้วาจา การแสดงกิริยาท่าทางต่อกัน บุคลิกภาพของครูและพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ครูแสดงออกมาย่อมมีผลต่อนักเรียนย่อมไม่ทางตรงก็ทางอ้อม (พรณี บุญประกอบ และมนัส บุญประกอบ. 2544 : 1 - 5) ดังนี้

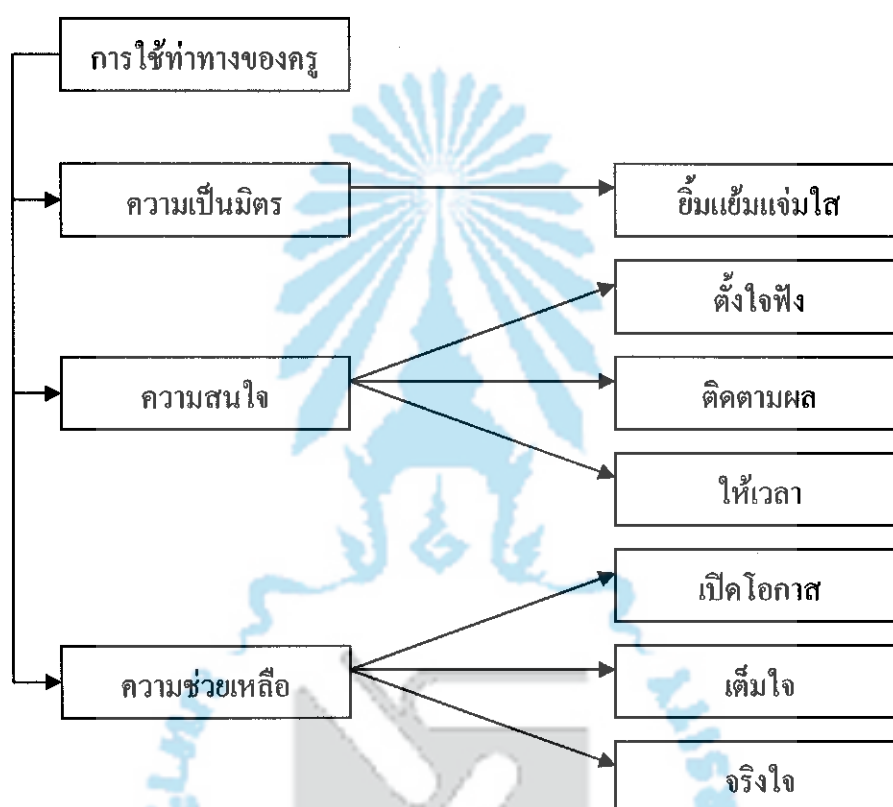
1. การใช้วาจาของครู คำพูดของครู มีทั้งเป็นการเสริมให้กำลังใจ หรือทำลายโอกาส ขัดขวางความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของนักเรียน สามารถสร้างความสุขและความทุกข์ให้กับนักเรียนได้ ครูจะใช้วาจาได้ดีเพียงไร ก็ขึ้นอยู่กับครูผู้นั้นจะสามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองและเข้าใจอารมณ์ความรู้สึกของนักเรียนได้ดีเพียงไร ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การใช้วาจาของครู

ที่มา : พรรณี บุญประกอบ และมนัส บุญประกอบ (2544: 4)

2. การใช้ท่าทางของครู ครูสามารถส่งผ่านอารมณ์และความรู้สึกไปสู่นักเรียนได้โดยใช้ แววตา สีหน้า ท่าทาง การกระทำอื่นๆ ที่ไม่ใช่วาจา ซึ่งครูควรพิจารณาเลือกใช้และแสดงออกให้นักเรียนได้ทราบ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 การใช้ท่าทางของครู

ที่มา : พรรณี บุญประกอบ และคณะ (2544 : 5)

3. การเสริมแรง ครูจะต้องเลือกสิ่งที่จะมาเสริมแรงให้เหมาะสมกับวัยของนักเรียน ในเด็กเล็กสิ่งเสริมแรงอาจจะเป็นการสัมผัสทางกาย เด็กประถมสิ่งเสริมแรงอาจเป็นรางวัลที่เป็นวัตถุ สิ่งของที่เด็กชอบ เช่น ขนม ของใช้ เด็กมัธยมสิ่งเสริมแรงจะเน้นไปทางด้านการยกย่องชมเชย การประกาศเกียรติคุณ การเน้นประโยชน์เพื่อส่วนรวม เป็นต้น

กรมวิชาการ (วิชา ฐิติพานิชยางกูร. 2550 : 14 ; อ้างอิงจาก กรมวิชาการ. 2539) กล่าวว่า ครูเป็นบุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของเด็กครูจึงควรมีความรู้สึกรักเด็กที่ดี ลักษณะบุคลิกภาพของครูควรมีลักษณะดังนี้

1. มีความเป็นกันเอง มีใจโอบอ้อมอารี ให้ความรักเมตตาครูณาต่อเด็ก ทำให้เด็กกล้าที่จะซักถามสิ่งที่ไม่เข้าใจในบทเรียนและปัญหาอื่นๆ ได้

2. ส่งเสริมให้เด็กได้แสดงความสามารถของแต่ละคนให้มากที่สุด ครูควรเป็นผู้ที่มองเห็นคุณค่าในตัวเด็ก ยอมรับความสามารถของเด็ก
3. ครูควรสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้น่าเรียน
4. ครูควรมีวิธีการพูดที่เหมาะสม เช่น ต้องพูดสุภาพ แต่มีความหนักแน่น เพื่อให้เด็กได้ปฏิบัติตาม

พฤติกรรมของครูที่เป็นอุปสรรคต่อการเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ ประกอบด้วย การวิพากษ์วิจารณ์ตัวนักเรียนในทางลบ การดูถูกต้อเหยียดนักเรียนด้วยอารมณ์ การพูดจาตู่ต้อนนักเรียน การเข้มงวดกับนักเรียน ไม่ยืดหยุ่น การใช้อารมณ์กับนักเรียนโดยไม่ฟังเหตุผล การไม่บอกรายละเอียดหรือคำแนะนำที่ชัดเจน การทำให้นักเรียนได้อาย การลงโทษนักเรียนที่ไม่เหมาะสม (พรรณี บุญประกอบ และคณะ. 2544 : 6)

จากการศึกษางานวิจัยที่พบว่า ประสพการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของครู เป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ มีดังนี้

รุจิรา ลาวัณย์วัฒนวงศ์ (2545 : 116 - 118) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ของวัยรุ่นในสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวแปรประสพการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของครู ($r = .340$) และส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ ($Beta = .126$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จันทร์ภา พูลสนอง (2546 : 88) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยด้านพฤติกรรมการสอนของครูส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ทางบวกของนักเรียนหญิง นักเรียนชาย และนักเรียนทั้งหมด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากการศึกษางานวิจัยดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยคาดว่าประสพการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของครูมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความฉลาดทางอารมณ์ และสามารถพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดสงขลา ได้

อิทธิพลของสื่อ

สื่อมีส่วนสำคัญในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร อันเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้าง การรับรู้ การส่งสารเพื่อประโยชน์ในด้านต่างๆ ด้วยเครื่องมือและเทคโนโลยีที่ทันสมัย รวมทั้งการเชื่อมโยงเครือข่ายต่างๆ ทำให้สารที่ส่งสร้างความดึงดูดใจ และมีอิทธิพลแก่ผู้รับเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะสื่อที่มีทั้งภาพและเสียง เสริมเติมด้วยสีสัน และความเร้าใจจากจังหวะท่วงท่า ความหนักเบาของเสียง

ล้วนแต่มีอิทธิพลต่อมโนทัศน์ของผู้รับ เนื้อหาของสาร ความเชื่อที่อยู่เบื้องหลังสารที่ต้องการถ่ายทอดให้แก่ผู้รับสาร มีผลทำให้ผู้รับสารเกิดอารมณ์คล้อยตาม มีความรู้สึกร่วมได้เป็นอย่างดีตามวัตถุประสงค์ของผู้ส่งสาร ดังนั้น สื่อจึงมีผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ได้ทั้งเชิงบวกและเชิงลบ โดยเฉพาะต่อเด็กและเยาวชนซึ่งยังไม่มีวุฒิภาวะในการเลือกรับ กล่าวคือ ผู้ส่งสารในสื่อมวลชน มีความสำคัญมากในการเสนอเนื้อหาความรู้ แนวคิด ในขณะที่เดียวกันความสามารถในการรับรู้ ความเข้าใจ และการตีความสารโดยผู้รับก็มีความสำคัญมากเช่นกัน การเลือกรับสารนั้นก็แตกต่างกันไปตามประสบการณ์ ความต้องการ ความเชื่อ และทัศนคติของบุคคล

จากการศึกษาผลหรืออิทธิพลของสื่อที่มีต่อบุคคลและสังคม มีทฤษฎีที่เกี่ยวข้องหลายทฤษฎีด้วยกัน เช่น ทฤษฎีเกี่ยวกับการเปิดรับสื่อ (Media Exposure) ทฤษฎีเกี่ยวกับผลหรืออิทธิพลของสื่อ (Effects of Mass Communication) ซึ่งกล่าวถึงผลโดยตรงของสื่อ ได้แก่ ทฤษฎีเข็มฉีดยา (Hypodermic Needle Model) ที่มองว่าเนื้อหาของสื่อมีผลโดยตรงกับผู้รับสาร เมื่อสื่อนำเสนอเนื้อหาเช่นไรก็จะมีผลต่อความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมของผู้รับโดยตรง (กิตติมา สุรสนธิ. 2549 : 21)

ในปี ค.ศ.1996 ประเทศสหรัฐอเมริกามีการศึกษาเรื่อง “The Largest Study of Media Content Even Undertaken” มีข้อค้นพบที่น่าสนใจ ได้แก่ ในละคร ภาพยนตร์ ที่แสดงความรุนแรง ผู้กระทำผิดถึง ร้อยละ 73 ไม่ได้ถูกลงโทษ มีฉากการต่อสู้ที่ใช้ปืนเป็นอาวุธมากถึงหนึ่งในสี่ และมีรายงานว่าหนุ่มวัย 15 ปี ได้ก่อคดีฆ่าอำพรางสตรีหลายคน ได้สารภาพว่าเลียนแบบ และได้แรงบันดาลใจจากภาพยนตร์เรื่อง Kojak and Police Woman ภาพยนตร์เรื่อง Burning Bed มีเนื้อหาเกี่ยวกับสตรีที่วางเพลิงฆ่าสามีตนเอง บรรดาสามีเมื่อดูภาพยนตร์แล้ว กลับมาทำร้ายภรรยาตนเองด้วยวิธีต่างๆ เช่น บางรายเอาไฟฟ้า บางรายตีด้วยเข็มขัด จากรายงานที่ได้กล่าวมาข้างต้น คงปฏิเสธไม่ได้ว่า สื่อมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมความรุนแรงต่างๆ ไม่น้อย (สุภาณี นิตยเสมอ. 2551 : 1) โดยเฉพาะในสื่อสมัยใหม่ เช่น สื่ออินเทอร์เน็ต พบว่า เป็นสื่อที่มีอิทธิพลโดยตรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อวัยรุ่น

การแบ่งประเภทตามลักษณะของสื่อมี 3 ประเภท คือ

1. สื่อสิ่งพิมพ์ (Printed Materials) เป็นสื่อที่เป็นผลิตผลของการพิมพ์ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร หนังสือเล่ม สิ่งพิมพ์เฉพาะกิจ
2. ภาพยนตร์ (Motion-picture) แบ่งออกเป็น แยกตามลักษณะของสี แยกตามลักษณะของเสียง แยกตามวัตถุประสงค์ของการสร้าง แยกตามขนาดของฟิล์ม
3. วิทยุกระจายเสียง (Radio) คือ การแพร่กระจายคลื่นวิทยุจากเครื่องส่ง ผ่านบรรยากาศไปยังเครื่องรับวิทยุ การส่งคลื่นวิทยุกระจายเสียงมี 2 ระบบ คือ คลื่น AM (Amplitude Modulation) คลื่น FM (Frequency Modulation)

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น พบว่า ในปัจจุบันก็มีสื่อต่างๆ อีกมากมาย และวัยรุ่นก็เลือกรับสื่อที่ตนเองสนใจ ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาเฉพาะสื่อที่เป็นที่นิยมของวัยรุ่นในปัจจุบัน เช่น สื่อภาพยนตร์ สื่ออินเทอร์เน็ต รวมถึงเกมออนไลน์

การรับชมภาพยนตร์ผ่านสื่อโทรทัศน์ โทรทัศน์เป็นสื่อที่มีอิทธิพลสูงเมื่อเปรียบเทียบกับสื่อประเภทอื่น เนื่องจากโทรทัศน์เป็นสื่อสารสนเทศในบ้านชนิดแรกที่ได้เด็กได้รับ มีการใช้เครื่องรับโทรทัศน์อย่างแพร่หลายครอบคลุมทุกครัวเรือน โทรทัศน์สามารถเข้าถึงคนได้ง่าย ทุกเพศ ทุกวัย ทุกสถานะทางการศึกษาและสถานะทางสังคม ดังนั้น ในแต่ละวัน มนุษย์ส่วนใหญ่ โดยเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชน จึงนิยมบริโภคสื่อโทรทัศน์

ในประเทศสหรัฐอเมริกาภาพยนตร์มีผลต่อทัศนคติและพฤติกรรมของผู้ชมภาพยนตร์ส่วนใหญ่เป็นเด็ก โดยเฉพาะภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับอาชญากรรม (Crime) เพศ (Sex) ความรัก (Love) ลึกลับ (Mystery) และสงคราม (War) กล่าวคือ สื่อภาพยนตร์จะมีผลต่อการปลูกฝังอารมณ์ที่ไม่พึงประสงค์ต่าง ๆ ในวัยเด็ก ทำให้เด็กมีความรู้สึกลึกซึ้งที่ผิดแผกไปจากกฎระเบียบของสังคม (Motility) (กิตติมา สุรสนธิ. 2549 : 38)

ปีเตอร์ (กิตติมา สุรสนธิ. 2549 : 38 - 39 ; อ้างอิงจาก Charles C. Peter) ได้ทำการวิจัยเชิงทดลองกับเด็กอายุ 14 ปีขึ้นไป โดยฉายภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาหลายประเภท อาทิ ภาพยนตร์อาชญากรรม และเพศชายให้แก่เด็กในช่วงอายุนี้ ผลพบว่า ไม่ว่าจะเป็นเด็กที่มาจากครอบครัวชนชั้นกรรมกรไปจนถึงเด็กที่มาจากครอบครัวคนรวย ก็พบว่าประเภทของภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาในทางที่ไม่เหมาะสมมักจะก่อให้เกิดผลในเชิงลบกับผู้ชมในกลุ่มทั้งสองนี้ไม่แตกต่างกัน

ฮาวอร์ท (กิตติมา สุรสนธิ. 2549 : 39 ; อ้างอิงจาก Frank R. Shul Hawort) ได้ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มผู้ชมภาพยนตร์ที่ชมภาพยนตร์ โดยเก็บข้อมูลจากเด็กจำนวน 1,400 คน พบว่าเด็กที่ชมภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาประเภทหนังรัก หนังฆาตกรรม และเพศ จะมีปริมาณถึง 3 ใน 4 ของภาพยนตร์ทั้งหมด และได้มีการสรุปผลของสื่อภาพยนตร์ว่า ภาพยนตร์เป็นสิ่งที่ไม่เพียงแต่จะมีผลต่อผู้ใหญ่เท่านั้น แต่ยังมีผลต่อเด็กด้วย และจากการศึกษาข้อมูลปรากฏว่า ภาพยนตร์มีอิทธิพลต่อความคิดและพฤติกรรมของเด็ก โดยเฉพาะกับเด็กเล็ก ซึ่งในการศึกษายังพบอีกว่า ภาพยนตร์จะมีผลต่อเด็กในระดับอายุที่แตกต่างกันอีกด้วย

ไดซินเจอร์ และรัคคัมมิก (กิตติมา สุรสนธิ. 2549 : 41 ; อ้างอิงจาก W.S. Dysinger และ Christiam A. Ruckmick) ได้ศึกษาผลของสื่อโดยดูว่าสื่อภาพยนตร์มีผลต่ออารมณ์ของเด็กหรือไม่ โดยใช้วิธีการที่เรียกว่า Libratory Technique และการเก็บข้อมูลจากกรณีศึกษาจากเด็ก 150 ตัวอย่างที่มีระดับสติปัญญาปานกลาง ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ภาพยนตร์ประเภทโรแมนติคและภาพยนตร์ประเภทเร้าอารมณ์ทางเพศ จะมีผลอย่างมากต่ออารมณ์ของเด็กที่มีอายุตั้งแต่ประมาณ 16 ปี ทั้งเพศ

ชายและหญิง และมีข้อสรุปที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่พบว่าผู้ใหญ่จะเรียนรู้เนื้อหาจากภาพยนตร์ประเภท Fantasy มากที่สุดในขณะที่เด็กจะเรียนรู้อารมณ์ต่างๆ จากภาพยนตร์เร้าอารมณ์มากที่สุด องค์ความรู้เกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อต่อพฤติกรรมของเด็กและวัยรุ่นยืนยันชัดเจนแล้วว่าสื่อ เช่น โทรทัศน์ ภาพยนตร์ มิวสิควิดีโอ ที่มีความรุนแรงทำให้เด็กและวัยรุ่นมีความคิด อารมณ์ และพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรง (วิทยากร เชียงกูล. 2552 : 120) เนื่องจากวัยรุ่นเป็นวัยแห่งการค้นหาเอกลักษณ์ของตัวเอง และปรารถนาที่จะเป็นเหมือนใครสักคนในสังคม วัยรุ่นจะเลือกเอาลักษณะบางอย่างของผู้อื่นมาใช้เป็นลักษณะของตนเอง แต่การเลียนแบบพฤติกรรมนั้นมิได้จำกัดเฉพาะพฤติกรรมที่ดี วัยรุ่นนั้นอาจรับเอาลักษณะก้าวร้าวหรือรุนแรงได้ หรืออาจจดจำพฤติกรรมที่ไม่ดีมาจากภาพยนตร์ ละคร หรือเกมต่อสู้ต่างๆ ได้ (วิทยากร เชียงกูล. 2552 : 14)

การสื่อสารผ่านระบบอินเทอร์เน็ต อินเทอร์เน็ตเป็นสื่อที่มีเว็บไซต์และบล็อกเป็นแหล่งเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร เช่นเดียวกับสื่อมวลชนกระแสหลัก คือ สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ และ โทรทัศน์ โดยหลักการแล้ว กระบวนการสื่อสารของสื่อสารมวลชนออนไลน์ เป็นเช่นเดียวกับการสื่อสารผ่านสื่ออื่นๆ คือ มีผู้ส่งสาร ผู้รับสาร สาร และช่องทางการสื่อสาร แต่การสื่อสารแต่ละประเภทมีองค์ประกอบเฉพาะของตน มีรายละเอียดปลีกย่อยแตกต่างกัน ปัจจุบันมีการใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ตอย่างกว้างขวาง ทั้งด้านความบันเทิง การศึกษา การค้นคว้า อินเทอร์เน็ตเป็นแหล่งเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้แบบไม่มีขีดจำกัดทั้งด้านเวลาและสถานที่ ดังนั้น จึงเป็นเครื่องมือสื่อสารที่สมบูรณ์แบบที่สุดเท่าที่เคยมีมา สื่ออินเทอร์เน็ต จึงเป็นสื่อที่มีอิทธิพลอย่างมากกับเด็ก วัยรุ่น ซึ่งสื่ออินเทอร์เน็ตเปรียบเสมือนแหล่งข้อมูลข่าวสารขนาดใหญ่ที่สามารถเข้าถึงข้อมูลต่างๆ ที่อาจเป็นอันตรายต่อเยาวชนได้โดยง่าย และในปัจจุบันเป็นที่กล่าวกันว่าสื่ออินเทอร์เน็ตเป็นสื่อที่อาจก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมทั้งในระดับเล็กน้อยและระดับใหญ่โตได้ (กิตติมา สุรสนธิ. 2549 : 57-66)

ปัจจุบันมีเรื่องของการเสพติดอินเทอร์เน็ต จากการศึกษาของ ดร.คิมเบอร์รี่ ยัง (Kimberly Young) นักจิตวิทยา กล่าวถึง การเสพติดอินเทอร์เน็ตว่าเป็นการหมกมุ่นอยู่กับอินเทอร์เน็ตจนเป็นผลทำให้การทำกิจวัตรประจำวันเสียไป มีผลต่อจิตใจ อารมณ์ และสังคม นักจิตวิทยาท่านนี้ได้แบ่งปัญหาการเสพติดอินเทอร์เน็ตออกเป็น 5 ประเภท คือ (กรมสุขภาพจิต. 2547 : 8)

1. การเสพติดเว็บไซต์กามารมณ์ (Cybersexual addiction) คือ การเข้าชมเว็บไซต์ประเภทโป๊เปลือย ขายบริการ คาวบอยโหลคภาพลามก พุดคุยเชิงกามารมณ์ผ่านอินเทอร์เน็ต โดยทำบ่อยๆ เป็นประจำ ซ้ำซาก และพร่ำเพรื่อ

2. การเสพติดความสัมพันธ์ทางอินเทอร์เน็ต (Cyber-relationship addiction) คือ การสนทนาทางอินเทอร์เน็ตตลอดเวลา ให้ความสำคัญกับเพื่อนทางอินเทอร์เน็ตมากกว่าคนในครอบครัวหรือเพื่อนในชีวิตจริง

3. การเสพข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต (Informative overload) คือ จะค้นหาข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตอย่างไม่รู้จักพอ

4. การเสพติดเน็ตเฉพาะประเภท (Net compulsion) เช่น หงุดหงิดอยู่กับการพนันในอินเทอร์เน็ต การซื้อปิ้งหรือซื้อขายทางอินเทอร์เน็ต จนละเลยหน้าที่ของตน

5. การเสพติดคอมพิวเตอร์ (Computer addiction) คือ การเล่นเกมคอมพิวเตอร์อย่างหมกมุ่น หามรุ่งหามค่ำ

การเล่นเกมคอมพิวเตอร์นั้น มีผลกระทบต่ออารมณ์ คือ กระตุ้นให้เกิดความก้าวร้าวรุนแรง เนื่องจากผู้เล่นเกมซึ่งส่วนใหญ่เป็นเกมที่ใช้ความรุนแรงมีบทบาทเป็นผู้กระทำความรุนแรงด้วยตนเอง และได้รับรางวัลเป็นแรงเสริมจากการกระทำนั้นด้วย ในขณะที่สื่ออื่นนั้นผู้รับสื่อเป็นเพียงผู้รับการกระทำของผู้อื่นเท่านั้น การเล่นเกมคอมพิวเตอร์ที่มีความรุนแรงทำให้เด็กและวัยรุ่นมีอารมณ์ ความคิด และพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรงอย่างชัดเจนทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ทั้งยังพบว่าการเล่นเกมที่มีความรุนแรง ทำให้เด็กและวัยรุ่นมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นและพฤติกรรมช่วยเหลือผู้อื่นลดลง

บางรายงานสรุปว่าการเล่นเกมคอมพิวเตอร์ที่มีความรุนแรงทำให้เด็กเล็ก เด็กวัยรุ่น และวัยรุ่น มีพฤติกรรมก้าวร้าวมากที่สุด โดยอธิบายว่าเด็กวัยนี้ยังไม่สามารถแยกแยะสถานการณ์จริงและจินตนาการหรือสิ่งที่เกิดขึ้นในเกมได้ดีนัก โดยเฉพาะวัยรุ่นตอนต้น เนื่องจากพัฒนาการทางจิตสังคม การเปลี่ยนแปลงของระบบต่อมไร้ท่อ และการพัฒนาของสมองในระยะวัยรุ่นตอนต้น ทำให้วัยรุ่นมีโอกาสเกิดพฤติกรรมก้าวร้าวได้ง่ายอยู่แล้ว เด็กวัยรุ่นที่มักกระทำความผิดส่วนใหญ่จึงเป็นผู้เล่นเกมคอมพิวเตอร์ที่มีความรุนแรงอย่างหมกมุ่นและกระทำความผิดในลักษณะเดียวกับเกมที่เล่น (วิทยากร เชียงกูล, 2552: 119 - 120)

องค์ความรู้ที่มีอยู่ในปัจจุบันยืนยันได้ว่า การเล่นเกมคอมพิวเตอร์ที่มีความรุนแรงทำให้เด็กและวัยรุ่นมีอารมณ์ ความคิด และพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรงอย่างชัดเจนทั้งในระยะสั้นและระยะยาว และยังพบว่าการเล่นเกมที่มีความรุนแรงทำให้เด็กและวัยรุ่นมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นและพฤติกรรมช่วยเหลือผู้อื่นลดลง ตัวอย่างจากข่าววัยรุ่นไทย ลวงโซเฟียร์แท็กซี่ไปฆ่าชิงทรัพย์แล้วสารภาพว่าได้เลียนแบบพฤติกรรมมาจากเกม Grand Theft Auto (GTA) ซึ่งผู้เล่นจะต้องก่ออาชญากรรม จึงคิดว่าเป็นเรื่องง่ายที่จะจี๊แท็กซี่เหมือนที่ทำได้ในเกม ซึ่งจากคำบอกเล่าจากพ่อแม่ว่า โดยปกติแล้วลูกชายเป็นเด็กสุภาพและขยันหมั่นเพียร จากเหตุดังกล่าวถือเป็นชนวนให้เจ้าหน้าที่รัฐเกิดความตื่นตัว

ในการแก้ปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นจากเกมและเรียกร้องให้ผู้ปกครองให้ความสนใจต่อเกมที่ลูกหลานเล่นกันมากขึ้น (numia. สืบค้นเมื่อ 19 ธันวาคม 2553, จาก <http://www.2nurania.com>)

จากแนวคิดทฤษฎีข้างต้น พอสรุปได้ว่า สื่อมีอิทธิพลและอารมณ์ของวัยรุ่น สาเหตุหนึ่งมาจากวุฒิภาวะและการพัฒนาการของวัยรุ่น อีกส่วนหนึ่งก็คือ เนื้อหาที่สอดแทรกมากับสื่อเหล่านั้น เช่น ภาพยนตร์ที่มีความรุนแรง ไม่เหมาะสมกับเด็กวัยที่ยังไม่สามารถแยกแยะได้อย่างเช่นวัยรุ่นตอนต้น การดูสิ่งลามกอนาจารจากสื่ออินเทอร์เน็ต การพูดคุยกับเพื่อนในอินเทอร์เน็ตจนขาดการสื่อสารกับครอบครัวและเพื่อนในชีวิตจริง การเล่นเกมออนไลน์ที่มีความก้าวร้าวรุนแรง สิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่มีอิทธิพลกับอารมณ์และจิตใจ วัยรุ่นตอนต้นทั้งสิ้น ผู้วิจัยจึงคาดว่าสื่อมีอิทธิพลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของวัยรุ่นตอนต้น

จากการศึกษางานวิจัยที่พบว่า สื่อเป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ มีดังนี้

รุจิรา ลาวัณย์วัฒนวงศ์ (2545 : 116 - 118) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ของวัยรุ่นในสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวแปรความเหมาะสมของเนื้อหาของสื่อ ($r = .379$) และส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ ($Beta = .192$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ไพเราะ เลิศวิราม (อัจฉรา สุขารมณ และคณะ. 2548 : 359-2544 ; อ้างอิงจาก ไพเราะ เลิศวิราม. 2544) ได้ศึกษาวุฒิภาวะทางอารมณ์ของนักเรียนระดับอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการรับข่าวสารจากสื่อโทรทัศน์มากที่สุดโดยโทรทัศน์เป็นสื่อที่มีผลต่อความรู้สึกและอารมณ์มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 80.7 โดยผู้ที่ได้รับข่าวสารต้นตออาชญากรรมต่ำ จะมีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่าผู้ที่ได้รับข่าวสารอาชญากรรมสูง

จากการศึกษางานวิจัยดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยคาดว่าสื่อมีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ และสามารถพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดสงขลา ได้

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรพยากรณ์ทั้งหมด รวมทั้งที่ส่งผลและไม่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ สรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 จำนวนเรื่องและร้อยละของงานวิจัย (พ.ศ.2544 – 2551) ที่ศึกษาปัจจัยที่ส่งผล
ต่อความฉลาดทางอารมณ์

ตัวแปรอิสระ	รวม จำนวน เรื่อง	ผลการวิจัยตัวแปรที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์			
		พบผลการวิจัยส่งผล		พบผลการวิจัยไม่ส่งผล	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
แรงจูงใจ (แรงจูงใจใฝ่ สัมฤทธิ์และใฝ่สัมพันธ์)	6	5	83.33	1	16.67
ความวิตกกังวล	3	3	100.00	-	-
การปฏิบัติตามหลักธรรม	2	2	100.00	-	-
การสื่อสารในครอบครัว	3	3	100.00	-	-
การอบรมเลี้ยงดู	11	9	81.81	2	18.19
อิทธิพลจากกลุ่มเพื่อน	4	3	83.33	-	-
ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับ	3	3	100.00	-	-
พฤติกรรมของครู					
อิทธิพลของสื่อ	3	3	100.00	-	-

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัย เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพยากรณ์กับความฉลาดทางอารมณ์ สร้างสมการพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดสงขลา จากการทบทวนเอกสารเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ อันได้แก่ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของวัยรุ่น พัฒนาการทางจิตใจของวัยรุ่น ความหมาย ของอารมณ์และลักษณะอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่น ความเป็นมาและความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ แนวคิดที่เกี่ยวกับองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ความสำคัญและประโยชน์ของความฉลาดทางอารมณ์ รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้ผู้วิจัยสามารถสรุปตัวแปรที่คาดว่าจะมีความสัมพันธ์ และสามารถพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดสงขลา ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความวิตกกังวล การปฏิบัติตามหลักธรรม การสื่อสารในครอบครัว การอบรมเลี้ยงดู อิทธิพลของกลุ่มเพื่อน ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของครู อิทธิพลของสื่อ

ภาพที่ 3 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework) เพื่อศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดสงขลา

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสมการพยากรณ์จากตัวแปรที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย
2. เครื่องมือและวิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. วิธีการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดสงขลา ปีการศึกษา 2554 จำนวน 30,993 คน
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 395 คน โดยมีวิธีการสุ่ม ดังนี้
 - 2.1 สํารวจประชากรที่ต้องการศึกษาทั้งหมด โดยหาจำนวนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดสงขลา ปีการศึกษา 2554
 - 2.2 กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ ศิริชัย กาญจนวาสี, ทวีวัฒน์ ปิตยานนท์ และศิริกร ศรีสุโข (2540 : 124) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และยอมให้ความคลาดเคลื่อนเกิดขึ้นได้ไม่เกิน $\pm 5\%$
 - 2.3 สุ่มกลุ่มตัวอย่างใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 สุ่มด้วยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้เขตการปกครองเป็นหน่วยการสุ่ม (Sampling Unit) การปกครองในจังหวัดสงขลาแบ่งออกเป็น 16 อำเภอ สุ่มมา 2 อำเภอ ได้แก่ อำเภอหาดใหญ่ และอำเภอรัตนภูมิ มีโรงเรียนจำนวน 9 โรงเรียน

ขั้นที่ 2 สุ่มด้วยวิธีการสุ่มกลุ่ม เพื่อเลือกโรงเรียนโดยสุ่มมา 2 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนมัธยมสิริวัณวรี 2 สงขลา และโรงเรียนหาดใหญ่รัฐประชาสรรค์ มีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 2,925 คน

ขั้นที่ 3 กลุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Sampling) โดยจำแนกนักเรียนออกเป็น 3 ชั้นปี คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 จากนั้นจึงสุ่มตัวอย่างออกมาจากชั้นปีให้ได้ตามสัดส่วน 395 : 2925 ได้จำนวนตัวอย่างตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

โรงเรียน	ระดับชั้น	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
มัธยมสิริวัณวรี 2 สงขลา	มัธยมศึกษาปีที่ 1	345	47
	มัธยมศึกษาปีที่ 2	320	43
	มัธยมศึกษาปีที่ 3	339	46
หาดใหญ่รัฐประชาสรรค์	มัธยมศึกษาปีที่ 1	640	86
	มัธยมศึกษาปีที่ 2	656	89
	มัธยมศึกษาปีที่ 3	625	84
	รวม	2,925	395

เครื่องมือและวิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

ฉบับที่ 1 แบบสอบถามปัจจัยด้านต่างๆ ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อคำถามวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

ตอนที่ 2 ข้อคำถามวัดความวิตกกังวล

ตอนที่ 3 ข้อคำถามการปฏิบัติตามหลักธรรม

ตอนที่ 4 ข้อคำถามการสื่อสารในครอบครัว

ตอนที่ 5 ข้อคำถามการอบรมเลี้ยงดู

ตอนที่ 6 ข้อคำถามวัดอิทธิพลของกลุ่มเพื่อน

ตอนที่ 7 ข้อคำถามประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของครู

ตอนที่ 8 ข้อคำถามวัดอิทธิพลของสื่อ

ฉบับที่ 2 แบบสอบถามวัดความฉลาดทางอารมณ์

วิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการสร้างข้อคำถามเองเพื่อวัดตัวแปร 3 ตัวแปร คือ ข้อคำถามวัดความฉลาดทางอารมณ์ ข้อคำถามวัดการปฏิบัติตามหลักธรรม ข้อคำถามวัดอิทธิพลของสื่อ ซึ่งมีขั้นตอนในการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างข้อคำถามวัดความฉลาดทางอารมณ์ ข้อคำถามวัดการปฏิบัติตามหลักธรรม ข้อคำถามวัดอิทธิพลของสื่อ
2. ศึกษาเอกสาร ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์ การปฏิบัติตามหลักธรรม และอิทธิพลของสื่อ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างข้อคำถาม
3. เขียนนิยามปฏิบัติการจากแนวทางการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์
4. เขียนข้อคำถามให้สอดคล้องกับนิยามปฏิบัติการ แบบสอบถามวัดความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 49 ข้อ ข้อคำถามวัดการปฏิบัติตามหลักธรรม จำนวน 36 ข้อ ข้อคำถามวัดอิทธิพลของสื่อ จำนวน 15 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ เป็นประจำ บ่อยๆ เป็นบางครั้ง นานๆ ครั้ง เกือบจะไม่เคย ข้อคำถามประกอบด้วยข้อความทางบวก และข้อความทางลบ
5. นำข้อคำถามที่สร้างเสร็จแล้วไปตรวจสอบคุณภาพขั้นต้น โดยหาความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญทางการวัดผลการศึกษา จำนวน 2 คน และผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยา จำนวน 3 คน เป็นผู้พิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามกับนิยาม แล้วคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (IOC: Item-objective Congruence Index) โดยเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 ซึ่งแสดงว่าข้อคำถามนั้น มีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง และสามารถนำไปใช้ได้ (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2539 : 249 ; อ้างอิงจาก Rovinelli and Hambleton. 1978 : 34 - 37)
6. นำข้อคำถามที่คัดเลือกจากข้อ 5 ไปทดลองครั้งที่ 1 (Try Out) กับนักเรียนระดับ ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 60 คน แล้วนำผลการตอบที่ได้ มาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ (Item Analysis) โดยใช้เทคนิค 25% ของกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ แล้วทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยด้วยการทดสอบที (t-test) และคัดเลือกข้อคำถามที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ขึ้นไป
7. นำข้อคำถามที่คัดเลือกไว้ในข้อ 6 ไปทดลองครั้งที่ 2 กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 60 คน แล้วนำผลการตอบแบบสอบถามที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ผลดังนี้

แบบสอบถามวัดความฉลาดทางอารมณ์ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ เป็นประจำ บ่อยๆ เป็นบางครั้ง นานๆ ครั้ง เกือบจะไม่เคย ได้ข้อคำถามที่มีอำนาจจำแนกจำนวน 37 ข้อ เป็นข้อความทางบวก จำนวน 15 ข้อ ได้แก่ ข้อ 2, 7, 8, 9, 14, 19, 20, 23, 25, 29, 30, 31, 32, 33, 34 เป็นข้อความทางลบ จำนวน 22 ข้อ ได้แก่ ข้อ 1, 3, 4, 5, 6, 10, 11, 12, 13, 15, 16, 17, 18, 21, 22, 24, 26, 27, 28, 35, 36, 37 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .96

ข้อคำถามวัดการปฏิบัติตามหลักธรรม มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ เป็นประจำ บ่อยๆ เป็นบางครั้ง นานๆ ครั้ง เกือบจะไม่เคย ได้ข้อคำถามที่มีอำนาจจำแนกจำนวน 35 ข้อ เป็นข้อความทางบวก จำนวน 16 ข้อ ได้แก่ ข้อ 1, 7, 10, 12, 13, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 24, 25, 27, 30 เป็นข้อความทางลบ จำนวน 19 ข้อ ได้แก่ ข้อ 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 11, 14, 15, 23, 26, 28, 29, 31, 32, 33, 34, 35 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .96

ข้อคำถามวัดอิทธิพลของสื่อ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ เป็นประจำ บ่อยๆ เป็นบางครั้ง นานๆ ครั้ง เกือบจะไม่เคย ได้ข้อคำถามที่มีอำนาจจำแนกจำนวน 14 ข้อ เป็นข้อความทางบวก จำนวน 2 ข้อ ได้แก่ ข้อ 12, 13 เป็นข้อความทางลบ จำนวน 12 ข้อ ได้แก่ ข้อ 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 14 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .94

8. นำแบบสอบถามที่ได้จากข้อ 7 มาทำการพิมพ์เป็นรูปเล่ม เพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลในการทำวิจัยต่อไป

ส่วนข้อคำถามที่วัดตัวแปรอื่นอีก 5 ตัวแปร ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามจากงานวิจัยอื่นมาใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน 6 ฉบับ นำมาปรับปรุงการใช้ภาษาให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 60 คน แล้วนำผลการตอบแบบสอบถามที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ผลการวิเคราะห์ดังนี้

1. ข้อคำถามวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ผู้วิจัยพัฒนามาจากแบบสอบถามของ กนิษฐา หมั่นกิจการ (2550 : 115) มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ เป็นประจำ บ่อยๆ เป็นบางครั้ง นานๆ ครั้ง เกือบจะไม่เคย ข้อคำถามมีจำนวน 20 ข้อ เป็นข้อความทางบวก จำนวน 12 ข้อ ได้แก่ ข้อ 2, 3, 4, 6, 9, 10, 15, 16, 17, 18, 19, 20 ข้อความทางลบ จำนวน 8 ข้อ ได้แก่ ข้อ 1, 5, 7, 8, 11, 12, 13, 14 มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .93

2. ข้อคำถามวัดความวิตกกังวล ผู้วิจัยพัฒนามาจากแบบสอบถามของ มนตรี หาทรัพย์ (2547 : 113 - 114) มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ เป็นประจำ บ่อยๆ เป็นบางครั้ง นานๆ ครั้ง เกือบจะไม่เคย ข้อคำถามมีจำนวน 20 ข้อ เป็นข้อความทางบวก จำนวน 10 ข้อ ได้แก่

ข้อ 1, 6, 7, 10, 12, 13, 14, 16, 18, 19 ข้อความทางลบ จำนวน 8 ข้อ ได้แก่ ข้อ 2, 3, 4, 5, 8, 9, 11, 15, 17, 20 มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .82

3. ข้อคำถามการสื่อสารในครอบครัว ผู้วิจัยพัฒนามาจากแบบสอบถามของ สวณีย์ วีระพันธุ์ (2545 : 116-117) มาปรับปรุงด้านภาษา มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ เป็นประจำ บ่อยๆ เป็นบางครั้ง นานๆ ครั้ง เกือบจะไม่เคย ข้อคำถามมีจำนวน 20 ข้อ เป็นข้อความทางบวก จำนวน 11 ข้อ ได้แก่ 2, 3, 4, 5, 6, 9, 10, 11, 12, 14, 19 ข้อความทางลบ จำนวน 9 ข้อ ได้แก่ 1, 7, 8, 13, 15, 16, 17, 18, 20 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .94

4. ข้อคำถามการอบรมเลี้ยงดู ผู้วิจัยพัฒนามาจากแบบสอบถามของ สวณีย์ วีระพันธุ์ (2545 : 113-115) มาปรับปรุงด้านภาษา มีจำนวน 30 ข้อ มาปรับปรุงด้านภาษา มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ เป็นประจำ บ่อยๆ เป็นบางครั้ง นานๆ ครั้ง เกือบจะไม่เคย ข้อคำถามมีจำนวน 30 ข้อ เป็นข้อความทางบวก จำนวน 17 ข้อ ได้แก่ 1, 2, 3, 5, 10, 11, 12, 13, 16, 18, 19, 20, 25, 26, 27, 29, 30 ข้อความทางลบ จำนวน 13 ข้อ ได้แก่ 4, 6, 7, 8, 9, 14, 15, 17, 21, 22, 23, 24, 28 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .87

5. ข้อคำถามอิทธิพลของกลุ่มเพื่อน ผู้วิจัยพัฒนามาจากแบบสอบถามของ จริญญาศักดิ์ พิรศักดิ์โสภณ (2547 : 135-139) มาปรับปรุงด้านภาษา มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ เป็นประจำ บ่อยๆ เป็นบางครั้ง นานๆ ครั้ง เกือบจะไม่เคยเลย ข้อคำถามมีจำนวน 24 ข้อ เป็นข้อความทางบวก จำนวน 10 ข้อ ได้แก่ 4, 5, 6, 14, 17, 18, 21, 22, 23, 24 เป็นข้อความทางลบ จำนวน 14 ข้อ ได้แก่ 1, 2, 3, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 15, 16, 19, 20 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .95

6. ข้อคำถามประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของครู ผู้วิจัยพัฒนามาจากแบบสอบถามของ ทองเลื่อน รักษาภักดี (2549 : 130) มาปรับปรุงด้านภาษา มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ เป็นประจำ บ่อยๆ เป็นบางครั้ง นานๆ ครั้ง เกือบจะไม่เคยเลย ข้อคำถามมีจำนวน 10 ข้อ เป็นข้อความทางบวก จำนวน 5 ข้อ ได้แก่ ข้อ 1, 3, 4, 9, 10 ข้อความทางลบ 5 ข้อ ได้แก่ ข้อ 2, 5, 6, 7, 8 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .90

ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ฉบับที่ 1 แบบสอบถามด้านปัจจัยต่างๆ ที่คาดว่าจะมีอิทธิพลต่อความฉลาดทางอารมณ์
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดสงขลา

ตอนที่ 1 ข้อคำถามวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

คำชี้แจง ขอให้ให้นักเรียนอ่านข้อความแล้วทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องว่างที่ตรงกับสิ่งที่นักเรียนปฏิบัติมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	เป็นประจำ	บ่อยๆ	เป็นบางครั้ง	นานๆ ครั้ง	เกือบจะไม่เคย
0	ฉันรู้สึกท้อแท้เมื่อตอบคำถามครูไม่ได้					
00	ฉันทำแบบฝึกหัดหรือการบ้านทุกวิชา					

เกณฑ์การตรวจให้คะแนน

คำตอบ	ข้อความทางบวก	ข้อความทางลบ
เป็นประจำ	ให้ค่าคะแนน 5	1
บ่อยๆ	ให้ค่าคะแนน 4	2
เป็นบางครั้ง	ให้ค่าคะแนน 3	3
นานๆ ครั้ง	ให้ค่าคะแนน 2	4
เกือบจะไม่เคยเลย	ให้ค่าคะแนน 1	5

ตอนที่ 2 ข้อคำถามวัดความวิตกกังวล

คำชี้แจง ขอให้ให้นักเรียนอ่านข้อความแล้วทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องว่างที่ตรงกับความรู้สึกทั่วไปของนักเรียนมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	เป็นประจำ	บ่อยๆ	เป็นบางครั้ง	นานๆ ครั้ง	เกือบจะไม่เคย
0	ฉันรู้สึกแสบใส					
00	ฉันถูกรบกวนด้วยความคิดที่ไร้สาระ ของฉันเอง					

เกณฑ์การตรวจให้คะแนน

คำตอบ		ข้อความทางบวก	ข้อความทางลบ
เป็นประจำ	ให้ค่าคะแนน	1	5
บ่อยๆ	ให้ค่าคะแนน	2	4
เป็นบางครั้ง	ให้ค่าคะแนน	3	3
นานๆ ครั้ง	ให้ค่าคะแนน	4	2
เกือบจะไม่เคยเลย	ให้ค่าคะแนน	5	1

ตอนที่ 3 ข้อคำถามวัดการปฏิบัติตามหลักธรรม

คำชี้แจง ขอนให้นักเรียนอ่านข้อความแล้วทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องว่างที่ตรงกับสิ่งที่นักเรียนปฏิบัติมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	เป็นประจำ	บ่อยๆ	เป็นบางครั้ง	นานๆ ครั้ง	เกือบจะไม่เคย
0	ฉันเอาเครื่องเขียนของคนอื่นมาใช้โดยไม่ขอเจ้าของ					
00	ฉันสามารถรักษาสัญญาที่ให้ไว้กับตนเองและผู้อื่นได้					

ตอนที่ 4 ข้อคำถามวัดการสื่อสารในครอบครัว

คำชี้แจง ขอนให้นักเรียนอ่านข้อความ แล้วระลึกถึงเหตุการณ์ที่ผ่านมาในอดีตถึงปัจจุบันว่าพ่อแม่หรือผู้ปกครองปฏิบัติต่อนักเรียนในลักษณะใด แล้วทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องว่างที่ตรงกับความเป็นจริงที่สุด

ข้อ	ข้อความ	เป็นประจำ	บ่อยๆ	เป็นบางครั้ง	นานๆ ครั้ง	เกือบจะไม่เคย
0	เมื่อพ่อแม่/ผู้ปกครองไม่พอใจฉัน ท่านจะดูว่าฉันด้วยน้ำเสียงอันดัง					
00	เมื่อฉันทำผิดพลาด พ่อแม่/ผู้ปกครองจะให้คำแนะนำแก้ไข					

เกณฑ์การตรวจให้คะแนน

คำตอบ		ข้อความทางบวก	ข้อความทางลบ
เป็นประจำ	ให้ค่าคะแนน	5	1
บ่อยๆ	ให้ค่าคะแนน	4	2
เป็นบางครั้ง	ให้ค่าคะแนน	3	3
นานๆ ครั้ง	ให้ค่าคะแนน	2	4
เกือบจะไม่เคยเลย	ให้ค่าคะแนน	1	5

ตอนที่ 5 ข้อคำถามวัดการอบรมเลี้ยงดู

คำชี้แจง ขอให้ให้นักเรียนอ่านข้อความ แล้วระลึกถึงเหตุการณ์ที่ผ่านมาในอดีตถึงปัจจุบันว่าพ่อแม่หรือผู้ปกครองปฏิบัติต่อนักเรียนในลักษณะใด แล้วทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องว่างที่ตรงกับความเป็นจริงที่สุด

ข้อ	ข้อความ	เป็นประจำ	บ่อยๆ	เป็นบางครั้ง	นานๆ ครั้ง	เกือบจะไม่เคย
0	พ่อแม่/ผู้ปกครองให้ความสนใจฉันไม่ว่าเรื่องใดๆ					
00	หากฉันไม่ทำตามคำสั่งของพ่อแม่/ผู้ปกครอง ฉันจะถูกลงโทษ					

เกณฑ์การตรวจให้คะแนน

คำตอบ		ข้อความทางบวก	ข้อความทางลบ
เป็นประจำ	ให้ค่าคะแนน	5	1
บ่อยๆ	ให้ค่าคะแนน	4	2
เป็นบางครั้ง	ให้ค่าคะแนน	3	3
นานๆ ครั้ง	ให้ค่าคะแนน	2	4
เกือบจะไม่เคยเลย	ให้ค่าคะแนน	1	5

ตอนที่ 6 ข้อคำถามวัดอิทธิพลของกลุ่มเพื่อน

คำชี้แจง ขอให้ให้นักเรียนอ่านข้อความ แล้วระลึกถึงเหตุการณ์ที่ผ่านมาในอดีตถึงปัจจุบันว่า เพื่อนของนักเรียนปฏิบัติในลักษณะใด แล้วทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องว่างที่ตรงกับความเป็นจริงที่สุด

ข้อ	ข้อความ	เป็นประจำ	บ่อยๆ	เป็นบางครั้ง	นานๆ ครั้ง	เกือบจะไม่เคย
0	เพื่อนจะหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่ทำให้เขาโกรธ					
00	เพื่อนชอบล้อเลียนผู้ที่ผิดพลาดหรือเสียใจ					

เกณฑ์การตรวจให้คะแนน

คำตอบ		ข้อความทางบวก	ข้อความทางลบ
เป็นประจำ	ให้ค่าคะแนน	5	1
บ่อยๆ	ให้ค่าคะแนน	4	2
เป็นบางครั้ง	ให้ค่าคะแนน	3	3
นานๆ ครั้ง	ให้ค่าคะแนน	2	4
เกือบจะไม่เคยเลย	ให้ค่าคะแนน	1	5

ตอนที่ 7 ข้อคำถามวัดประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของครู

คำชี้แจง ขอให้ให้นักเรียนอ่านข้อความ แล้วระลึกถึงเหตุการณ์ที่ผ่านมาในอดีตถึงปัจจุบันว่าครูปฏิบัติต่อนักเรียนในลักษณะใด แล้วทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องว่างที่ตรงกับความเป็นจริงที่สุด

ข้อ	ข้อความ	เป็นประจำ	บ่อยๆ	เป็นบางครั้ง	นานๆ ครั้ง	เกือบจะไม่เคย
0	ครูเข้มเข้มทั้กทหาย เมื่อพบกัันนอกโรงเรียน					
00	ครูห่วงใยฉันในเรื่องการเรียน					

เกณฑ์การตรวจให้คะแนน

คำตอบ		ข้อความทางบวก	ข้อความทางลบ
เป็นประจำ	ให้ค่าคะแนน	5	1
บ่อยๆ	ให้ค่าคะแนน	4	2

เป็นบางครั้ง	ให้ค่าคะแนน	3	3
นานๆ ครั้ง	ให้ค่าคะแนน	2	4
เกือบจะไม่เคยเลย	ให้ค่าคะแนน	1	5

ตอนที่ 8 ข้อคำถามวัดอิทธิพลของสื่อ

คำชี้แจง ขอให้นักเรียนอ่านข้อความ แล้วทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องว่างที่ตรงกับสิ่งที่นักเรียนปฏิบัติมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	เป็นประจำ	บ่อยๆ	เป็นบางครั้ง	นานๆ ครั้ง	เกือบจะไม่เคย
0	การเล่นเกมส์เป็นสิ่งที่น่าสนใจ					
00	ค้นหาความรู้จากอินเทอร์เน็ต					

เกณฑ์การตรวจให้คะแนน

คำตอบ	ข้อความทางบวก	ข้อความทางลบ
เป็นประจำ	ให้ค่าคะแนน 1	5
บ่อยๆ	ให้ค่าคะแนน 2	4
เป็นบางครั้ง	ให้ค่าคะแนน 3	3
นานๆ ครั้ง	ให้ค่าคะแนน 4	2
เกือบจะไม่เคยเลย	ให้ค่าคะแนน 5	1

ฉบับที่ 2 ข้อคำถามวัดความฉลาดทางอารมณ์

คำชี้แจง ขอให้นักเรียนอ่านข้อความ แล้วระลึกถึงเหตุการณ์ที่ผ่านมาในอดีตถึงปัจจุบันว่านักเรียนเคยปฏิบัติหรือมีความรู้สึกละเอียดอย่างไรต่อเหตุการณ์ตามข้อความ แล้วทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องว่างที่ตรงกับความเป็นจริงที่สุด

ข้อ	ข้อความ	เป็นประจำ	บ่อยๆ	เป็นบางครั้ง	นานๆ ครั้ง	เกือบจะไม่เคย
0	ฉันไม่สามารถอธิบายได้ว่าอะไรทำให้ฉันหงุดหงิด					
00	ฉันสังเกตได้เมื่อคนใกล้ชิดมีอารมณ์เปลี่ยนแปลง					

เกณฑ์การตรวจให้คะแนน

คำตอบ		ข้อความทางบวก	ข้อความทางลบ
เป็นประจำ	ให้ค่าคะแนน	5	1
บ่อย ๆ	ให้ค่าคะแนน	4	2
เป็นบางครั้ง	ให้ค่าคะแนน	3	3
นานๆ ครั้ง	ให้ค่าคะแนน	2	4
เกือบจะไม่เคยเลย	ให้ค่าคะแนน	1	5

วิธีการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดสงขลา โดยดำเนินการดังนี้

1. ติดต่อหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ ถึงผู้บริหารโรงเรียนที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. นำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ ไปพบผู้บริหารโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขออนุญาตและขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ ในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. จัดเตรียมแบบสอบถามที่เป็นเครื่องมือในการวิจัย ให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เมื่อถึงกำหนดเวลาที่นัดหมายกับโรงเรียนที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง เพื่อทำการชี้แจงให้นักเรียนทำแบบสอบถามด้วยความเข้าใจ
4. เก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเพื่อสำรองข้อมูลไว้ร้อยละ 20 เพื่อป้องกันการผิดพลาดอันเนื่องมาจากการไม่ตั้งใจทำแบบสอบถามของนักเรียน
5. นำแบบสอบถามที่ได้เก็บรวบรวมมาทำการวิเคราะห์หาค่าทางสถิติ เพื่อทดสอบสมมติฐานและรายงานผลการวิจัยต่อไป

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลตัวแปรแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์, ความวิตกกังวล, การปฏิบัติตามหลักธรรม, การสื่อสารในครอบครัว, การอบรมเลี้ยงดู, อิทธิพลของกลุ่มเพื่อน, ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของครู และอิทธิพลของสื่อ โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. วิเคราะห์ระดับความฉลาดทางอารมณ์โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนโดยภาพรวม
3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพยากรณ์ด้วยกัน และระหว่างตัวแปรพยากรณ์กับตัวแปรเกณฑ์ โดยใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient)
4. วิเคราะห์ความสามารถในการทำนายปัจจัยที่สัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดสงขลา และสร้างสมการพยากรณ์ โดยวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
2. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายในการนำเสนอ ผลการวิเคราะห์ที่ตรงกัน ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

M	แทน	ค่าเฉลี่ย
SD	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
r	แทน	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient)
R	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ
R^2	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์
β	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตัวพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน
b	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ตัวพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ
a	แทน	ค่าคงที่ของสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ
SE_{est}	แทน	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของตัวพยากรณ์
SE_b	แทน	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตัวพยากรณ์
$\hat{Y}$	แทน	ค่าคะแนนของตัวแปรเกณฑ์ที่ได้จากการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ
$\hat{Z}$	แทน	ค่าคะแนนของตัวแปรเกณฑ์ที่ได้จากการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

X_1	แทน	แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
X_2	แทน	ความวิตกกังวล
X_3	แทน	การปฏิบัติตามหลักธรรม
X_4	แทน	การสื่อสารในครอบครัว
X_5	แทน	การอบรมเลี้ยงดู
X_6	แทน	อิทธิพลของกลุ่มเพื่อน
X_7	แทน	ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของครู
X_8	แทน	อิทธิพลของสื่อ
Y	แทน	ความฉลาดทางอารมณ์
p	แทน	ความน่าจะเป็น (probability)
df	แทน	ชั้นแห่งความเป็นอิสระ (degree of freedom)
SS	แทน	ผลบวกของผลบวกของคะแนนเบี่ยงเบนยกกำลังสอง (Sum of Squares)
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยของผลบวกของคะแนนเบี่ยงเบนยกกำลังสอง (Mean Squares)
F	แทน	ค่าสถิติในการแจกแจงแบบเอฟ (F-distribution)
t	แทน	ค่าสถิติในการแจกแจงแบบที (t-distribution)
***	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001
**	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
*	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ตามลำดับดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลตัวแปรแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์, ความวิตกกังวล, การปฏิบัติตามหลักธรรม, การสื่อสารในครอบครัว, การอบรมเลี้ยงดู, อิทธิพลของกลุ่มเพื่อน, ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของครู และอิทธิพลของสื่อ โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. วิเคราะห์ระดับความฉลาดทางอารมณ์โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนโดยภาพรวม

3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพยากรณ์ด้วยกัน และระหว่างตัวแปรพยากรณ์กับตัวแปรเกณฑ์ โดยใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient)

4. วิเคราะห์ความสามารถในการทำนายปัจจัยที่สัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ และสร้างสมการพยากรณ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดสงขลา โดยวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรพยากรณ์ ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความวิตกกังวล การปฏิบัติตามหลักธรรม การสื่อสารในครอบครัว การอบรมเลี้ยงดู อิทธิพลของกลุ่มเพื่อน ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของครู อิทธิพลของสื่อ และตัวแปรเกณฑ์ ได้แก่ ความฉลาดทางอารมณ์

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดสงขลา

ตัวแปร	M	SD	ความหมาย
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	3.60	.381	มาก
ความวิตกกังวล	2.33	.157	น้อย
การปฏิบัติตามหลักธรรม	3.41	.230	ปานกลาง
การสื่อสารในครอบครัว	2.79	.255	ปานกลาง
การอบรมเลี้ยงดู	3.15	.522	ปานกลาง
อิทธิพลของกลุ่มเพื่อน	3.33	.541	ปานกลาง
ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของครู	3.25	.274	ปานกลาง
อิทธิพลของสื่อ	2.81	.409	ปานกลาง

จากตารางที่ 3 พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดสงขลา มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.60 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .381 และนักเรียนมีความวิตกกังวลอยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.33 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .157

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดสงขลา

ตัวแปร	M	SD	ความหมาย
ความสามารถในการรับรู้อารมณ์ของตนเอง	3.78	.302	มาก
ความสามารถในการบริหารจัดการอารมณ์ของตนเอง	3.68	.116	มาก
ความสามารถในการรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น	3.73	.355	มาก
ความสามารถในการรักษาสัมพันธภาพกับผู้อื่น	4.20	.087	มากที่สุด
รวม	3.84	.243	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่า นักเรียนมีความสามารถในการรักษาสัมพันธภาพกับผู้อื่นอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .087 และมีความสามารถในการรับรู้อารมณ์ของตนเอง ความสามารถในการรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น และความสามารถในการบริหารจัดการอารมณ์ของตนเองอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.78, 3.73 และ 3.68 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .302, .355 และ .116 ตามลำดับ สรุปได้ว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดสงขลา มีความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.84 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .243

2. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพยากรณ์ด้วยกัน และระหว่างตัวแปรพยากรณ์แต่ละตัวกับตัวแปรเกณฑ์ โดยใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ตารางที่ 5 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพยากรณ์ด้วยกัน และระหว่างตัวแปรพยากรณ์กับตัวแปรเกณฑ์

ตัวแปร	Y	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	X ₇	X ₈
Y	1.00								
X ₁	.951**	1.00							
X ₂	-.929**	-.853**	1.00						
X ₃	.992**	.963**	-.942**	1.00					
X ₄	.981**	.972**	-.938**	.994**	1.00				
X ₅	.986**	.978**	-.926**	.996**	.996**	1.00			
X ₆	.048	.017	-.034	.036	.031	.031	1.00		
X ₇	.971**	.974**	-.874**	.980**	.978**	.985**	.021	1.00	
X ₈	.053	.029	-.044	.044	.039	.040	.515**	-.027	1.00

จากตารางที่ 5 แสดงว่า ตัวแปรพยากรณ์ที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรเกณฑ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 มี 6 ตัว คือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (X₁) การปฏิบัติตามหลักกรรม (X₂) การสื่อสารในครอบครัว (X₄) การอบรมเลี้ยงดู (X₅) และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของครู (X₇) โดยมีความสัมพันธ์ทางบวก ($r = .951, .922, .981, .986$ และ $.971$) และตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางลบกับตัวแปรเกณฑ์ คือ ความวิตกกังวล (X₂) ($r = -.929$)

ส่วนอิทธิพลของกลุ่มเพื่อน (X₆) และอิทธิพลของสื่อ (X₈) ไม่มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดสงขลา

ตัวแปรพยากรณ์ที่มีความสัมพันธ์กันเองในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (X₁) การปฏิบัติตามหลักกรรม (X₃) การสื่อสารในครอบครัว (X₄) การอบรมเลี้ยงดู (X₅) ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของครู (X₇) และตัวแปรพยากรณ์ที่มีความสัมพันธ์ทางลบกับตัวแปรอื่นๆ คือ ความวิตกกังวล (X₂)

เนื่องจาก ตัวแปรพยากรณ์มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผู้วิจัยจึงนำตัวแปรพยากรณ์มาทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร เพื่อศึกษาปัญหาเกี่ยวกับความเป็นพหุสัมพันธ์ร่วม (Multicollinearity) โดยจากการทดสอบค่า Tolerance ซึ่งถ้าพบค่า Tolerance ของตัวแปรพยากรณ์ตัวใดมีค่าน้อยจนเข้าใกล้ศูนย์ แสดงว่าตัวแปรพยากรณ์ตัวนั้นมีความสัมพันธ์กับตัวแปรพยากรณ์ตัวอื่นมาก (กัลยา วานิชบัญชา, 2548: 370) และทดสอบค่า VIF (Variance

Inflation Factor) หากค่า VIF มีค่าเกิน 10 ถือว่าตัวแปรพยากรณ์มีความสัมพันธ์กัน หรือเกิดปัญหาความเป็นพหุสัมพันธ์ร่วม ดังแสดงในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ค่า Tolerance และ VIF เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพยากรณ์

ตัวแปร	Collinearity	
	Tolerance	VIF
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (X_1)	.019	53.180
ความวิตกกังวล (X_2)	.033	20.130
การปฏิบัติตามหลักธรรม (X_3)	.004	208.589
การสื่อสารในครอบครัว (X_4)	.006	171.644
การอบรมเลี้ยงดู (X_5)	.003	315.485
ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของครู (X_7)	.015	1.434

จากตารางที่ 6 พบว่า ตัวแปรการอบรมเลี้ยงดู การสื่อสารในครอบครัว และการปฏิบัติตามหลักธรรม มีค่า VIF สูงมาก ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง 171.644 - 315.485 ซึ่งถือว่าตัวแปรพยากรณ์มีความสัมพันธ์กัน หรือเกิดปัญหาความเป็นพหุสัมพันธ์ร่วม ผู้วิจัยจึงคัดตัวแปรดังกล่าวออกแล้วนำมาวิเคราะห์ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพยากรณ์ใหม่ ดังแสดงตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ค่า Tolerance และ VIF เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพยากรณ์หลังคัดตัวแปรพยากรณ์ที่มีความสัมพันธ์กันออก

ตัวแปร	Collinearity	
	Tolerance	VIF
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (X_1)	.270	3.698
ความวิตกกังวล (X_2)	.242	4.136
ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของครู (X_7)	.770	1.299

จากตารางที่ 7 พบว่า ค่า Tolerance มีค่าอยู่ระหว่าง .270 - .770 และมีค่า VIF อยู่ระหว่าง 1.299 – 4.136 แสดงว่าตัวแปรพยากรณ์มีความสัมพันธ์กันค่อนข้างน้อย จึงสรุปได้ว่า ตัวแปรแรงงูใจ ใฝ่สัมฤทธิ์ ความวิตกกังวล และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของครู ไม่เกิดความเป็นพหุสัมพันธ์ร่วม ผู้วิจัยจึงได้ทำการวิเคราะห์ตามขั้นตอนต่อไป

3. วิเคราะห์ความสามารถในการทำนายปัจจัยที่สัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ และสร้างสมการพยากรณ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดสงขลา โดยวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ตารางที่ 8 การวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อทดสอบความมีนัยสำคัญทางสถิติของสมการทำนายความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดสงขลา (n = 395)

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F
Regression	137731.6	3	45910.517	4315.165***
Residual	4159.983	391	10.639	
Total	141891.5	394		

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

จากตารางที่ 8 พบว่า ตัวแปรพยากรณ์ทั้ง 3 ตัว ได้แก่ แรงงูใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความวิตกกังวล และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของครู สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรเกณฑ์ ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ตารางที่ 9 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) เพื่อค้นหาตัวแปรพยากรณ์ที่ดีในการทำนายความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดสงขลา

ตัวแปรพยากรณ์	R	R ²	R ² _{change}	F
X ₁	.971	.943	.943	4.54389***
X ₁ , X ₂	.985	.970	.970	3.28281***
X ₁ , X ₂ , X ₃	.985	.971	.970	3.26180***

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

จากตารางที่ 9 แสดงว่า ตัวแปรพยากรณ์ที่เข้าสมการเป็นตัวแรก คือ ประสพการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของครู (X₁) สามารถอธิบายความแปรปรวนของความฉลาดทางอารมณ์ ร้อยละ 94.30 ตัวแปรที่เข้าสมการลำดับที่สองได้แก่ ความวิตกกังวล (X₂) ร่วมอธิบายความแปรปรวนของความฉลาดทางอารมณ์ได้เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 97 ตัวแปรที่เข้าสมการลำดับที่สาม ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ โดยสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของความฉลาดทางอารมณ์ได้ร้อยละ 97.10 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ตารางที่ 10 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในการทำนายความฉลาดทางอารมณ์ ในรูปคะแนนดิบ (b) และคะแนนมาตรฐาน (β)

ตัวแปรพยากรณ์	b	S.E. _b	β	t
ประสพการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของครู (X ₁)	1.343	.095	.581	14.078***
ความวิตกกังวล (X ₂)	-.347	.018	-.341	-19.097***
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (X ₃)	.140	.057	.094	2.463***
a = 103.535 R = .985 R ² = .971				
S.E. _{est} = 3.26180				

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

จากตารางที่ 10 แสดงว่า ตัวแปรพยากรณ์ที่สามารถพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดสงขลาได้ คือ ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของครู (X_7) ความวิตกกังวล (X_2) และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (X_1) โดยประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของครูมีค่าความสามารถในการทำนายความฉลาดทางอารมณ์สูงสุด ($b = 1.343$, $\beta = .581$) ซึ่งสามารถสร้างสมการพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$\hat{Y}_i = 103.535 + 1.343(X_7) - .347(X_2) + .140(X_1)$$

สมการพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Z}_Y = .581(Z_7) - .341(Z_2) + .094(Z_1)$$

บทที่ 5

บทย่อ สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

บทย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลและมีอิทธิพลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดสงขลา โดยการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยคัดเลือกตัวแปรที่คาดว่าจะส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดสงขลา คือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์, ความวิตกกังวล, การปฏิบัติตามหลักธรรม, การสื่อสารในครอบครัว, การอบรมเลี้ยงดู, อิทธิพลของกลุ่มเพื่อน, ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของครู และอิทธิพลของสื่อ โดยศึกษาว่ามีตัวแปรใดบ้างที่มีอำนาจในการพยากรณ์ดีที่สุดในการทำนายความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดสงขลา ซึ่งในบทย่อผู้วิจัยจะกล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ตามลำดับดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสร้างสมการพยากรณ์จากตัวแปรที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดสงขลา

2. วิธีการดำเนินการเก็บข้อมูล

2.1 ผู้วิจัยขอหนังสือขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ ส่งถึงผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมสิริวัณวรี 2 สงขลา และ โรงเรียนหาดใหญ่รัฐประชาสรรค์ เพื่อประสานงานเตรียมการขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.2 เมื่อได้รับอนุญาตให้เก็บข้อมูล ผู้วิจัยประสานงานกับครู และเจ้าหน้าที่เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย รายละเอียดแบบสอบถาม พร้อมขอความร่วมมือขออนุญาตเก็บข้อมูลกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนดังกล่าว

2.3 ลงพื้นที่เก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 20 กุมภาพันธ์ – 16 มีนาคม 2555 โดยให้นักเรียนกรอกข้อมูลด้วยตนเอง จากนั้นผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลคืน

2.4 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาไปดำเนินการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณ และสร้างสมการพยากรณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดสงขลา

3. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 วิเคราะห์ข้อมูลตัวแปรแรงงูใจไฟ้สัณฤทธิ์, ความวิตกกังวล, การปฏิบัติตามหลักกรรม, การสื่อสารในครอบครัว, การอบรมเลี้ยงดู, อิทธิพลของกลุ่มเพื่อน, ประสพการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของครู และอิทธิพลของสื่อ โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3.2 วิเคราะห์ระดับความฉลาดทางอารมณ์โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนโดยภาพรวม

3.3 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพยากรณ์ด้วยกัน และระหว่างตัวแปรพยากรณ์กับตัวแปรเกณฑ์ โดยใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient)

3.4 วิเคราะห์ความสามารถในการทำนายปัจจัยที่สัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ และสร้างสมการพยากรณ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดสงขลา โดยวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

สรุปผล

ผลจากการวิจัย สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. แรงงูใจไฟ้สัณฤทธิ์ (X_1) การปฏิบัติตามหลักกรรม (X_2) การสื่อสารในครอบครัว (X_3) การอบรมเลี้ยงดู (X_4) และประสพการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของครู (X_5) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดสงขลา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ($r = .951, .922, .981, .986$ และ $.971$) ตามลำดับ สำหรับความวิตกกังวล (X_6) มีความสัมพันธ์ทางลบกับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดสงขลา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ($r = -.929$) ส่วนอิทธิพลของกลุ่มเพื่อน (X_7) และอิทธิพลของสื่อ (X_8) ไม่มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดสงขลา

2. ประสพการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของครู (X_5) ความวิตกกังวล (X_6) แรงงูใจไฟ้สัณฤทธิ์ (X_1) พยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดสงขลา ได้ร้อยละ 97.10 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ .985 ซึ่งสามารถสร้างสมการพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$\hat{Y}_i = 103.535 + 1.343(X_7) - .347(X_2) + .140(X_1)$$

สมการพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Z}_y = .581(Z_7) - .341(Z_2) + .094(Z_1)$$

อภิปรายผล

จากสมมติฐานการวิจัย แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความวิตกกังวล การปฏิบัติตามหลักธรรม การสื่อสารในครอบครัว การอบรมเลี้ยงดู อิทธิพลของกลุ่มเพื่อน ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของครู อิทธิพลของสื่อ สามารถร่วมกันพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดสงขลาได้

จากการทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน พบว่า ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของครู (X_7) ความวิตกกังวล (X_2) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (X_1) สามารถพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดสงขลาได้ร้อยละ 97.10 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ .985 ซึ่งสามารถอธิบายตามสมมติฐาน ดังนี้

1. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของครู สามารถร่วมพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดสงขลา ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ($\beta = .581$)

ทั้งนี้เนื่องจาก ประสบการณ์ที่นักเรียนได้พบเจอในโรงเรียน ครูและนักเรียนจะพบปะกัน ตั้งแต่ย่างก้าวแรกที่เข้าโรงเรียน จนกระทั่งเลิกเรียน การทำกิจกรรมร่วมกันย่อมมีการถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกต่อกัน การใช้วาจา การแสดงกิริยาท่าทางต่อกัน บุคลิกภาพของครูและพฤติกรรมต่างๆ ที่ครูแสดงออกมามีผลต่อนักเรียน (พรรณี บุญประกอบ และคณะ, 2544 : 1-5) ประสบการณ์ที่นักเรียนได้รับจากครูสามารถจะส่งเสริมศักยภาพต่างๆ ที่มีอยู่ให้เพิ่มพูนมากขึ้น หรืออาจทำให้เสื่อมคลายหรือชะงักงันได้ (ฉันทนา ภาคบงกช, 2540 : 21) ทั้งนี้ ลักษณะบุคลิกภาพที่ดีของครูควรมีลักษณะที่มีความเป็นกันเอง มีใจโอบอ้อมอารี ให้ความรักเมตตาครูดูแลต่อนักเรียน ทำให้นักเรียนกล้าที่จะซักถามสิ่งที่ไม่เข้าใจในบทเรียนและปัญหาอื่นๆ ได้ ส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงความสามารถของแต่ละคนให้มากที่สุด ครูควรเป็นผู้ที่มองเห็นคุณค่าในตัวนักเรียน ยอมรับความสามารถของนักเรียน สร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้น่าเรียน และมีวิธีการพูดที่เหมาะสม เช่น พูดสุภาพ แต่มีความหนักแน่น เพื่อให้เด็กได้ปฏิบัติตาม (ธิดา จิตพิพานิชขางกูร, 2550 : 14 ; อ้างอิงจาก กรมวิชาการ, 2539) ในทางตรงกันข้ามพฤติกรรมของครูที่เป็นอุปสรรคต่อการเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ ได้แก่ การวิพากษ์วิจารณ์ตัวนักเรียนในทางลบ การดูถูกดูแคล์นักเรียนด้วยอารมณ์ การพูดจาดูถูกนักเรียน การเข้มงวดกับนักเรียน ไม่ยืดหยุ่น การใช้อารมณ์กับนักเรียนโดยไม่ฟังเหตุผล การไม่บอกรายละเอียดหรือคำแนะนำที่ชัดเจน การทำให้นักเรียนได้อาย การลงโทษนักเรียนที่ไม่เหมาะสม (พรรณี

บุญประกอบ และคณะ. 2544 : 6) ซึ่งผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของ รุจิรา ลาวัณย์วัฒนวงศ์ (2545 : 116 - 118) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ของวัยรุ่นในสถานศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่าความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวแปรประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของครู และส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ร้อยละ 12.6 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จันทราภา พูลสนอง (2546 : 88) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการศึกษาพบว่า ค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยด้านพฤติกรรมการสอนของครูส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ทางบวกของนักเรียนหญิง นักเรียนชาย และนักเรียนทั้งหมด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของครูสามารถร่วมพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดสงขลาได้

2. ความวิตกกังวล สามารถร่วมพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดสงขลา ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ($\beta = -.341$)

ทั้งนี้เนื่องจาก ความวิตกกังวลเป็นสิ่งที่มนุษย์เผชิญอยู่ตลอดเวลา เป็นภาวะทางอารมณ์ที่ทุกคนมักประสบอยู่ในการดำเนินชีวิตประจำวัน อาจมีความแตกต่างกันและเป็นสัญญาณเตือนว่ามีความไม่สมดุลเกิดขึ้นในจิตใจและอารมณ์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นอยู่ในช่วงวัยรุ่น เป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายอย่างเต็มที่ อันจะส่งผลต่ออารมณ์ของวัยรุ่นอย่างมาก วัยรุ่นจึงมีความสับสน วิตกกังวลต่อการเปลี่ยนแปลงเนื่องจาก เป็นช่วงระยะเวลาหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต เป็นระยะที่เลียนแบบผู้ใหญ่ในด้านความประพฤติ ความปรารถนาในชีวิต ความรับผิดชอบ นิสัยใจคอ แต่เนื่องจากเป็นระยะแรกเริ่มจึงไม่แน่ใจว่าที่ถูกที่ควรนั้นเป็นอย่างไร วัยรุ่นเป็นวัยที่ร่างกายเจริญเติบโตเต็มที่ ต้องวางตัวในสังคมกับเพื่อนร่วมวัย เพื่อนต่างเพศและเพื่อนต่างวัยในแนวใหม่ ซึ่งหากปรับตัวไม่ได้จะเกิดการสับสน กังวลใจ ต้องเลือกอาชีพเพื่อเตรียมตัวสำหรับประกอบอาชีพในวัยผู้ใหญ่ ซึ่งวัยรุ่นอาจยังไม่ทราบแน่ในความถนัด ความสนใจ ความต้องการ และบุคลิกภาพของตัวเอง สภาพของเศรษฐกิจและสังคมเปลี่ยนแปลงง่าย วัยรุ่นจำนวนไม่น้อยต้องออกจากความคุ้มครองของพ่อแม่ ต้องช่วยตัวเองเร็วขึ้น ซึ่งถ้าวัยรุ่นไม่มีความพร้อมก็จะตกเป็นเหยื่อของผู้หวังเอาผลประโยชน์ได้ (มนตรี หาทรัพย์. 2547 : 30 ; อ้างอิงจาก ศรีเรือน แก้วกังวาล. มปป.) ซึ่งถ้าหากความวิตกกังวล ความสับสนมีมากเท่าใด ก็จะส่งผลต่อสภาพจิตใจและความฉลาดทางอารมณ์มากเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทองเลื่อน รักษาภักดี (2549 : 101 - 102) ที่พบว่า ความวิตกกังวลเป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ จากการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ 3 ผลการศึกษา

พบว่า ความวิตกกังวล มีความสัมพันธ์ทางลบกับความฉลาดทางอารมณ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สามารถพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนได้ร้อยละ 10.1 สอดคล้องกับการศึกษาของ มนตรี หาททรัพย์ (2547 : 94) ที่พบว่า ความวิตกกังวลมีอิทธิพลทางตรงต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน สอดคล้องกับ อ้อมจิต เป้นศรี (2544 : 102 - 104) ได้ศึกษาปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนิสิตชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยนเรศวร พบว่า ความวิตกกังวลมีความสัมพันธ์ทางลบกับความฉลาดทางอารมณ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ความวิตกกังวลสามารถพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ร้อยละ 41.23 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้ความวิตกกังวลสามารถร่วมพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดสงขลาได้

3. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ สามารถร่วมพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดสงขลา ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ($\beta = .094$)

ทั้งนี้เนื่องจาก แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นลักษณะของบุคคลที่มีความมานะพยายาม อดทนต่อความยากลำบาก กระตือรือร้น มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ขอมรับความผิดพลาด พร้อมทั้งจะปรับปรุงแก้ไขตนเอง เชื้อมั่นในตนเอง ขอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีเป้าหมายในการทำสิ่งต่างๆ นักเรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะมีความสามารถในการสร้างอารมณ์ไม่ให้เกิดความว้าวุ่น สามารถควบคุมอารมณ์ตนเอง มีพลังจูงใจ กระตือรือร้น มองโลกในแง่ดี ขอมรับความพ่ายแพ้ได้จะประสบความสำเร็จ และมีความฉลาดทางอารมณ์ที่ดีด้วย นักเรียนที่มีความโกรธหรือเก็บกดอารมณ์ จะไม่สามารถที่จะเรียนรู้หรือปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ นักเรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงก็ย่อมมีความฉลาดทางอารมณ์สูงทั้งนี้อาจเนื่องจากบุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์จะตระหนักรู้ ในความนึกคิดของตนเอง รู้จักควบคุมอารมณ์ให้แสดงพฤติกรรมออกมาให้เหมาะสม ซึ่งผลการศึกษาสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กนิษฐา หมั่นกิจการ (2550 : 91 - 96) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความฉลาดทางอารมณ์และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร 1 พบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ส่งผลทางบวกต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน และสามารถพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ได้ร้อยละ 33.33 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับ มนตรี หาททรัพย์ (2547: 94) ที่พบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีอิทธิพลทางตรงต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับ อ้อมจิต เป้นศรี (2544 : 102-104) พบว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความฉลาดทางอารมณ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 มีความสามารถในการพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ได้ถึงร้อยละ 28.60 ด้วย

เหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สามารถร่วมพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดสงขลาได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ประสิทธิภาพที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของครู มีค่าความสามารถในการทำนายความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดสงขลาได้สูงสุด นั่นหมายความว่าสถาบันการศึกษา (ตั้งแต่ครู อาจารย์ ผู้บริหาร และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย) ควรตระหนักถึงความสำคัญในความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน โดยสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้น่าเรียน ครูมีความเป็นกันเอง มีใจโอบอ้อมอารี ให้ความรักเมตตาครูดูแลนักเรียน ทำให้นักเรียนกล้าเข้าหาและซักถามสิ่งที่ไม่เข้าใจในบทเรียนและปัญหาอื่นๆ ได้ เพื่อเป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนมีความฉลาดทางอารมณ์ต่อไป

1.2 ความวิตกกังวลและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีค่าที่สามารถพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดสงขลาได้เป็นอันดับที่สองและสาม หมายความว่าทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ ครอบครัว บิดามารดา ผู้ปกครอง สถานศึกษา ที่พบว่านักเรียนมีความวิตกกังวลไม่ว่าเรื่องใดๆ ควรให้ความสำคัญและใส่ใจกับนักเรียน โดยหาสาเหตุของความวิตกกังวลนั้นและหาทางแก้ไข สร้างกำลังใจให้กับนักเรียน หรือทำกิจกรรมเพื่อผ่อนคลายความวิตกกังวล และสร้างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ให้นักเรียน เพื่อเป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนมีความฉลาดทางอารมณ์

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จึงควรมีการศึกษาเกี่ยวกับนักเรียนระดับอื่นด้วย

2.2 เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้มีการประเมินโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาเครื่องมือวัดในลักษณะการประเมินตามสภาพจริง เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับความเป็นจริงมากที่สุด

บรรณานุกรม

- กนิษฐา หมั่นกิจการ. (2550). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความฉลาดทางอารมณ์และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1. ปรินญานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). ส่งเสริมลูกรักให้มีวิถีภาวะทางอารมณ์ ศิลธรรมและจริยธรรม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2543 ก). อีคิว : ความฉลาดทางอารมณ์ (ฉบับปรับปรุง) (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2543 ข). คู่มือความฉลาดทางอารมณ์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2544). รายงานการประชุมวิชาการสุขภาพจิต ปี 2543 สุขภาพจิตดีด้วยอีคิว. กรุงเทพฯ : สำนักพัฒนาสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต.
- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2544). อีคิว : ความฉลาดทางอารมณ์ (ฉบับปรับปรุง) (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : สำนักพัฒนาสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต.
- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2547). ก้าวทันเกมไฮเทค. นนทบุรี : บริษัท บียอนด์พับลิชชิง จำกัด.
- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2548). ความรู้เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูลูก. นนทบุรี : บริษัท บียอนด์พับลิชชิง จำกัด.
- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2553). ทักษะการสื่อสารในครอบครัว. สืบค้นเมื่อ 29 สิงหาคม 2553, จาก <http://www.iqeqdekthai.com>
- กิตติมา สุรสนธิ. (2549). การค้นหาคำรู้เกี่ยวกับผลและอิทธิพลของสื่อมวลชน. กรุงเทพฯ : คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชัตติยา วรรณสูตร. (2547). รายงานการวิจัย คุณธรรม พฤติกรรมความซื่อสัตย์ของคนไทย เรื่องการสังเคราะห์ผลการศึกษาวิจัยคุณธรรม พฤติกรรมความซื่อสัตย์ของคนไทย : การเชื่อมโยงสู่นโยบาย. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.).
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545. กรุงเทพฯ : พรินทวาทกราฟฟิค.

- จรัญศักดิ์ พิรศักดิ์โสภณ. (2547). ความสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัวและจากเพื่อนกับปรีชาเชิงอารมณ์ของวัยรุ่นตอนต้น. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จันทราภา พูลสนอง. (2546). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับแนวโน้มทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จารุวรรณ สกุลธู. (2543). อิทธิพลของประสบการณ์ในมหาวิทยาลัยต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ฉัตรศิริ ปิยะพิมลสิทธิ์. (2546). พัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของแนวโน้มอารมณ์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์ การศึกษาคณะศึกษาศาสตร์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ฉันทนา ภาคบงกช. (2540, มกราคม). ปฏิสัมพันธ์สร้างสรรค์. วารสารการศึกษาปฐมวัย. 1(1):21
- ชัชรินทร์ บุญญะสุด. (2547). ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อการสอนของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ในเขตคันนายาว กรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชีวันท์ พิชสะกะ. (2544). การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของบุคคลในองค์กรธุรกิจเพื่อความสุขและความสำเร็จในการทำงาน. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : สถาบันพัฒนบริหารศาสตร์.
- ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2546). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. กรุงเทพฯ : เทพเนรมิตรการพิมพ์.
- ดาวณา กิตติสาโร. (2546). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความซื่อสัตย์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มเจ้าพระยาโดยใช้วิธีวิเคราะห์สหสัมพันธ์เชิงคาโนนิคัล. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ตรียาพร บุญสวัสดิ์. (2547). ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนนวมินทราชูทิศพายัพ จังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระ การศึกษามหาบัณฑิต. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- ทศพร ประเสริฐสุข. (2543). ความเหลื่อมล้ำทางอารมณ์กับการศึกษา. รวมบทความทางวิชาการ EQ. กรุงเทพฯ : DESKTOP.
- ทองเลื่อน รักษาภักดี. (2549). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ทัศนีย์ ดวงดี. (2544). ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนโรงเรียนสาธิตสถาบันราชภัฏเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระ การศึกษามหาบัณฑิต. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เทอดศักดิ์ เดชคง. (2542). ความฉลาดทางอารมณ์. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน.
- เทอดศักดิ์ เดชคง. (2543). ความฉลาดทางอารมณ์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน.
- เทอดศักดิ์ เดชคง. (2545). ความฉลาดทางอารมณ์จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ คำถาม – คำตอบ และกรณีศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน.
- ธิดา ฐิติพานิชยางกูร. (2550). ปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความมั่นคงทางอารมณ์และความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นพมาศ กองกิม. (2546). การเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา และสังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นวลละออ สุภาพล. (2527). ทฤษฎีบุคลิกภาพ. กรุงเทพฯ : ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- บัวสร วุฒิสักดิ์ชัยกุล. (2546). รูปแบบการสื่อสารของมารดาที่ส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- บุญสม สวนยะเสรี. (2547). ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทในการส่งเสริมการศึกษาของครอบครัวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตธนบุรี. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- ปรีชา โยธา. (2551). ปัจจัยด้านครอบครัว โรงเรียน และ จิตลักษณะที่เกี่ยวข้องกับ ความฉลาดทาง
อารมณ์ของนักเรียนในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียนคณิตศาสตร์
วิทยาศาสตร์ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขต
กรุงเทพมหานคร. ปรินทิพนิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปรีชา วิทโค. (2547). จิตวิทยากับพฤติกรรมวัยรุ่น. (เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมวัยรุ่น
หน่วยที่ 1-8). นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ปิยะฉัตร หล้าวงศ์. (2547). ศึกษาปัจจัยหลักที่มีผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนช่วงชั้น
ที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 อำเภอเมืองจังหวัดมหาสารคาม.
การศึกษาค้นคว้าอิสระ การศึกษามหาบัณฑิต. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- ผจงจิต อินทสุวรรณ. (2545). การสร้างและพัฒนามาตราวัดปรินทิพนิพนธ์ตามแนวพุทธศาสนา
สำหรับวัยรุ่นไทย. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- พรรณี บุญประกอบ และมนัส บุญประกอบ. (2544). เอกสารประกอบการประชุมวิชาการประยุกต์
เรื่อง การสร้างเสริม EQ ในโรงเรียน (กลุ่มเด็กและวัยรุ่น). กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัย
พฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2553). ธรรมานุชีวัต. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ บริษัท
สหธรรมิก จำกัด.
- พระมหานิพนธ์ สุขอ่อน. (2548). สมาธิตามหลักพระพุทธศาสนากับความฉลาดทางอารมณ์ของ
เยาวชนกรุงเทพมหานครปัจจุบัน. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระราชวรมุณี (ประยูร ธรรมจิตฺโต). (2545). ขอบฟ้าแห่งความรู้. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา
ลาดพร้าว.
- พัชรินทร์ ไชยวงศ์. (2545). การอบรมเลี้ยงดูกับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ตอนต้น โรงเรียนสันป่าตองวิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าอิสระ การศึกษามหาบัณฑิต.
เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มนตรี หาทรัพย์. (2547). รูปแบบปัจจัยที่ส่งผลต่อเชาว์อารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2.
สารนิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- มัทยวีร์ หนังสือ. (2549). ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการดูโทรทัศน์และความฉลาดทาง
อารมณ์ของเด็กอายุ 3-11 ปี ในเขตกรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- มูรีด ทิมะเสน. (2542). ข้อชี้แจงเกี่ยวกับการอ่านอัล-กุรอานที่ถูกร. กรุงเทพฯ : เรือนแก้วการพิมพ์.
- รณิดา ตูละวิภาค. (2548). ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางสังคมและความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนในสถาบันการอาชีวศึกษากรุงเทพ มหานคร 2 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ริน พนมชน. (2547). ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์และรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูตามการรับรู้ของวัยรุ่นตอนต้น. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- รุจิรา ลาวัณย์วัฒนวงศ์. (2545). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ของวัยรุ่นในสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2538). เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ สุวีริยาสาส์น.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2540). เทคนิคการวัดผลการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ สุวีริยาสาส์น.
- ลักขณา ศรีวัฒน์. (2545). สุขวิทยาจิตและการปรับตัว. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- วชิราภรณ์ มอนเต้. (2546). ผลของการอบรมเลี้ยงดู และบรรยากาศในครอบครัวที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กวัยรุ่นตอนต้นในกรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วรกานต์ สุขสวัสดิ์ ณ อยุธยา. (2548). องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนิสิต คณะศิลปกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. สารนิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วรรณดี หมู่เย็น. (2544). รูปแบบการสื่อสารในครอบครัวที่ส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่น ในเขตกรุงเทพมหานคร. ปริญญาานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วราภรณ์ ตระกูลสฤษดิ์. (2543). จิตวิทยาการปรับตัว. กรุงเทพฯ : กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิทยา นาควัชร. (2549). คู่มือสร้างความสุข. กรุงเทพฯ : Goodbook.
- วิทยากร เชียงกุล. (2552). จิตวิทยาวัยรุ่น: ก้าวข้ามปัญหาและพัฒนาศักยภาพด้านบวก. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สายธาร.

- วีระวัฒน์ ปันนิตามัย. (2542). เชาว์อารมณ์ (E.Q.) ดัชนีความสุขและความสำเร็จของชีวิต.
กรุงเทพฯ : เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- วีระวัฒน์ ปันนิตามัย. (2551). เชาว์อารมณ์ (EQ) ดัชนีเพื่อความสุขและความสำเร็จของชีวิต
(พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ : วิ.พรินท์ (1991).
- ศตพร แววล้ายหงษ์. (2547). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ตอนต้นโรงเรียนนานาชาติ ในเขตจังหวัดชลบุรี. สารนิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศิริชัย กาญจนวาที, ทวีวัฒน์ ปิตยานนท์ และดิเรก ศรีสุโข. (2540). การเลือกใช้สถิติที่เหมาะสม
สำหรับการวิจัย. กรุงเทพฯ : พชรกานต์พับลิเคชั่น.
- สงวน สุทธิเลิศอรุณ. (2543). พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน. กรุงเทพฯ : อักษราพิพัฒน์.
- สวนีย์ วีระพันธุ์. (2546). การพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความฉลาดทางอารมณ์ของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น
พื้นฐาน. ปริญญานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สายฝน จันทะพรหม. (2546). อิทธิพลของครอบครัวและกลุ่มเพื่อนที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์
ของวัยรุ่นตอน ปลาย : ศึกษาเปรียบเทียบเฉพาะกรณีนักศึกษาชาย-หญิง ชั้นปีที่ 1
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ศูนย์รังสิต). วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุดา สิ้นทรโก. (2546). ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จังหวัด
หนองบัวลำภูที่มีรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกัน. การค้นคว้าอิสระ
การศึกษามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุบรรณ โนมะยา. (2548). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียน
ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2546 อำเภอหนองฮี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2. การค้นคว้าอิสระ การศึกษามหาบัณฑิต. มหาสารคาม :
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุภาณี นิตย์เสมอ. (2551). การจัดอันดับสื่อโทรทัศน์ เอกสารประกอบการเสวนาวิชาการเรื่อง
เรตติ้งทีวีเชิงคุณภาพ : เรื่องใหม่ของวงการโทรทัศน์ไทย. วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2551 ณ
มหาวิทยาลัยรามคำแหง. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- สุภารัตน์ แซ่ตั้ง. (2547). ปัจจัยด้านครอบครัว โรงเรียนและลักษณะทางพุทธของบิดามารดาที่
เกี่ยวข้องกับปรีชาเชิงอารมณ์แนวพุทธของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6.
ปริญญานิพนธ์ วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- อนันต์ นวลใหม่. (2549). การศึกษาปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) และความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค (AQ) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอ่างทอง. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อริยา กุหา. (2545). แรงจูงใจและอารมณ์. ปัตตานี : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- อ้อมจิต เป้นศรี. (2544). ปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยนเรศวร. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- อัจฉรา สุขารมณ และอรพินทร์ ชูชม. (2543). คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับ EQ. รวมบทความทางวิชาการ EQ. กรุงเทพฯ : DESKTOP.
- อัจฉรา สุขารมณ และอรพินทร์ ชูชม. (2545). รวมบทความทางวิชาการ EQ. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : DESKTOP.
- อัจฉรา สุขารมณ และอรพินทร์ ชูชม. (2548). รวมงานวิจัยฉบับย่อ อีคิว ในประเทศไทย (พ.ศ. 2540-2548). กรุงเทพฯ : desktop.
- อัจฉรา สุขารมณ และอรพินทร์ ชูชม. (2548). โปรแกรมการส่งเสริมและพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ตามแนวตะวันออกสำหรับเยาวชนไทยเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อุบลรัตน์ เฟื่องสิดิต. (2542). จิตวิทยาพัฒนาการเด็ก. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- Bar-On. (1997). Emotional Quotient Inventory : A measure of Emotional Intelligence. (Technical Manual). Toronto : Multi-Health System Inc.
- Cooper, R.K. ; and Sawaf, A. (1997). Executive EQ Intelligence in Leadership and Organization. New York : Grosset/Prtnam.
- Gardner. H. (1983). Multiple Intelligences : The theory in practice. New York : Thebasic Books.
- Goleman, D. (1998). Working with Emotional Intelligence. New York : Bantam books.
- Nurnia. (2553). ข่าวเกมดังทั่วโลก ดีข่าวเด็กไทยเลียนแบบ GTA ฆ่าแก๊งค์. กรุงเทพฯ : nurnia. สืบค้นเมื่อ 19 ธันวาคม 2553, จาก <http://www2.nurnia.com>
- Sears, R.R., E.E. Maccoby and Levin. (1957). Pattern of Child Rearing. New York : Peterson and company.

Weisinger H. (1998). Emotional Inteligance at Work. San Francisco ; Jossey : Bass Publishers.

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรงค์ฤทธิ์ ภูพันธ์ศรี ภาควิชาจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
2. รองศาสตราจารย์ ดร.พรรณราย ทรัพย์ประภา ภาควิชาจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
3. รองศาสตราจารย์ ดร.นิรันดร์ จุลทรัพย์ สาขาวิชาจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยทักษิณ
4. นางกชมน ลำคำปิ้ง ครูวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ
โรงเรียนรัตภูมิวิทยา
5. นางสาวอารีย์ คงศรี กองการศึกษา เทศบาลเมืองกำแพงเพชร
อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา

ภาคผนวก ข

ตัวอย่างหนังสือขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยทักษิณ

ที่ ศธ ๖๔.๑๘/๕๓๘

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ
อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ๙๐๐๐๐

๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕

เรื่อง ขออนุญาตเรียน

เรียน ศาสตราจารย์ ดร. วังพิภตร ภูพันธ์ศรี

มหาวิทยาลัยทักษิณ ขอรับรองว่า นางสาวดวงจันทร์ ศิริรักษ์โสภณ เป็นนิสิตระดับ
ปริญญาโทหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและประเมิน ภาคพิเศษ ชั้นปีที่ ๕
ของมหาวิทยาลัยทักษิณ

นิสิตผู้นี้กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

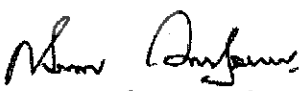
โดยมีคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังนี้

อาจารย์ ดร. ณัฏชา	มทปญญานนท์	ประธานกรรมการ
อาจารย์ ดร. ชัยสิทธิ์	สร้อยเพชรเกษม	กรรมการ

เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์ของนิสิตดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย จึงใคร่ขออนุญาตเรียน
ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบทดสอบถาม ๓ ฉบับ คือ แบบสอบวัด
ความฉลาดทางอารมณ์ แบบสอบวัดการปฏิบัติตามหลักธรรม และแบบสอบวัดอิทธิพลของสื่อ เพื่อให้
ประกอบการเก็บข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาต และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมภาพ อินทสุวรรณ)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทรศัพท์/โทรสาร ๐-๗๕๕๕-๓๕๘๘

ที่ ศธ ๖๔.๑๘/๕๓๗

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ
อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ๙๐๐๐๐

๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕

เรื่อง ขออนุญาต

เรียน รองศาสตราจารย์พรณราย ทรัพย์ประภา

มหาวิทยาลัยทักษิณ ขอรับรองว่า นางสาวดวงจันทร์ ศิริรักษ์โสภณ เป็นนิสิตระดับ
ปริญญาโทหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและประเมิน ภาคพิเศษ ชั้นปีที่ ๕
ของมหาวิทยาลัยทักษิณ

นิสิตผู้นี้กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

โดยมีคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังนี้

อาจารย์ ดร. ณัฏฐา	มหาปุณณานนท์	ประธานกรรมการ
อาจารย์ ดร. ชัยสิทธิ์	สร้อยเพชรเกษม	กรรมการ

เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์ของนิสิตดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย จึงใคร่ขออนุญาต
ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบทดสอบถาม ๓ ฉบับ คือ แบบสอบวัด
ความฉลาดทางอารมณ์ แบบสอบวัดการปฏิบัติตามหลักธรรม และแบบสอบวัดอิทธิพลของสื่อ เพื่อใช้
ประกอบการเก็บข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาต และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมภพ อินทสุวรรณ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทรศัพท์/โทรสาร ๐-๗๕๔๔-๓๙๘๘

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ โทร. ๗๕๐๓

ที่ ศธ ๖๔.๑๘/๕๓๗

วันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร. นิรันดร์ จุลทรัพย์

ด้วย นางสาวดวงจันทร์ ศิริรักษ์โสภณ นิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและประเมิน ชั้นปีที่ ๕ ภาคพิเศษ กำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่องปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดสงขลา โดยมีคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังนี้

อาจารย์ ดร. ณัฏชา มหปัญญานนท์	ประธานกรรมการ
อาจารย์ ดร. ชัยสิทธิ์ สร้อยเพชรเกษม	กรรมการ

เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์ของนิสิตดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย และมีประสิทธิภาพ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบสอบถาม จำนวน ๓ ฉบับ คือ แบบสอบถามวัดความฉลาดทางอารมณ์ แบบสอบถามวัดการปฏิบัติตามหลักธรรม และแบบสอบถามวัดอิทธิพลของสื่อ เพื่อใช้ประกอบการเก็บข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมภพ อินทสุวรรณ)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ที่ ศธ ๖๔.๑๘/๕๔๐

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ
อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ๙๐๐๐๐

๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์

เรียน คุณกชมน สำกำปิง

มหาวิทยาลัยทักษิณ ขอรับรองว่า นางสาวดวงจันทร์ ศิริรักษ์โสภณ เป็นนิสิตระดับ
ปริญญาโทหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและประเมิน ภาคพิเศษ ชั้นปีที่ ๕
ของมหาวิทยาลัยทักษิณ

นิสิตผู้นี้กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

โดยมีคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังนี้

อาจารย์ ดร. ณัฏชา	มหาปัญญานนท์	ประธานกรรมการ
อาจารย์ ดร. ชัยสิทธิ์	สร้อยเพชรเกษม	กรรมการ

เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์ของนิสิตดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์
ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบทดสอบถาม ๓ ฉบับ คือ แบบสอบวัด
ความฉลาดทางอารมณ์ แบบสอบวัดการปฏิบัติตามหลักธรรม และแบบสอบวัดอิทธิพลของสื่อ เพื่อใช้
ประกอบการเก็บข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมภพ อินทสุวรรณ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทรศัพท์/โทรสาร ๐-๗๕๔๔-๓๔๘๘

ที่ ศธ ๖๔.๑๘/๕๓๔

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ
อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ๙๐๐๐๐

๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕

เรื่อง ขออนุญาตฯ

เรียน นางสาวอารีย์ คงศรี

มหาวิทยาลัยทักษิณ ขอรับรองว่านางสาวดวงจันทร์ ศิริรักษ์โสภณ เป็นนิสิตระดับปริญญาโท
หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและประเมิน ภาคพิเศษ ชั้นปีที่ ๕ ของมหาวิทยาลัย
ทักษิณ

นิสิตผู้นี้กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดสงขลา โดยมีคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังนี้

อาจารย์ ดร. ณัฏฐา มหปัญญานนท์ ประธานกรรมการ

อาจารย์ ดร. ชัยสิทธิ์ สร้อยเพชรเกษม กรรมการ

เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์ของนิสิตดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยจึงใคร่ขออนุญาตฯ
ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบสอบถาม จำนวน ๓ ฉบับ คือ
แบบสอบถามวัดความฉลาดทางอารมณ์ แบบสอบถามวัดการปฏิบัติตามหลักธรรม และแบบสอบถามวัด
อิทธิพลของสื่อ เพื่อให้ประกอบการเก็บข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตฯ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมภพ อินทสุวรรณ)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทรศัพท์/โทรสาร ๐-๗๔๔๔-๓๔๘๘

ที่ ศธ ๖๔๓๘/๕๓๖

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ
อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ๙๐๐๐๐

๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕

เรื่อง ขออนุญาตระงับ

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมสิริวัณวรี ๒ สงขลา

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือเพื่อการวิจัยจำนวน ๑ ชุด

มหาวิทยาลัยทักษิณ ขอรับรองว่า นางสาวดวงจันทร์ ศิริรักษ์โสภณ เป็นนิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและประเมิน ภาคพิเศษ ชั้นปีที่ ๕ ของมหาวิทยาลัยทักษิณ

นิสิตผู้นี้กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดสงขลา โดยมีคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังนี้

อาจารย์ ดร. ณัฏฐา มหปัญญานนท์ ประธานกรรมการ

อาจารย์ ดร. ชัยสิทธิ์ สร้อยเพชรเกษม กรรมการ

เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์ของนิสิตดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยจึงใคร่ขออนุญาตระงับจากท่าน เพื่ออำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยผู้วิจัยจะขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล ระหว่างวันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ ถึงวันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๕๕

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาต และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมภาพ อินทสุวรรณ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทรศัพท์/โทรสาร ๐-๗๕๕๔-๑๗๘๘

ที่ ศธ ๖๔.๑๘/๕๓๕

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ
อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ๙๐๐๐๐

๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕

เรื่อง ขอลาอนุเคราะห์

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนหาดใหญ่รัฐประชาสรรค์

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือเพื่อการวิจัยจำนวน ๓ ชุด

มหาวิทยาลัยทักษิณ ขอรับรองว่า นางสาวดวงจันทร์ ศิริรักษ์โสภณ เป็นนิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและประเมิน ภาคพิเศษ ชั้นปีที่ ๕ ของมหาวิทยาลัยทักษิณ

นิสิตผู้นี้กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดสงขลา โดยมีคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังนี้

อาจารย์ ดร. ณัฏฐา มหปัญญานนท์ ประธานกรรมการ

อาจารย์ ดร. ชัยสิทธิ์ สร้อยเพชรเกษม กรรมการ

เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์ของนิสิตดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยจึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน เพื่ออำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยผู้วิจัยจะขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล ระหว่างวันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ ถึงวันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๕๕

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมภพ อินทสุวรรณ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทรศัพท์/โทรสาร ๐-๗๕๔๔-๕๕๘๘

ภาคผนวก ค

คุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อคำถามรายข้อ

ตารางที่ 11 ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (IOC) ของแบบสอบถาม
วัดความฉลาดทางอารมณ์

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					IOC	ผลการ คัดเลือก
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		
1	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
2	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
3	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
4	0	0	+1	+1	+1	.60	คัดเลือกไว้
5	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
6	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
7	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
8	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
9	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
10	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
11	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
12	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
13	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
14	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
15	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
16	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
17	0	0	+1	+1	+1	.60	คัดเลือกไว้
18	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
19	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
20	0	0	+1	+1	+1	.60	คัดเลือกไว้
21	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
22	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
23	+1	+1	0	+1	+1	.80	คัดเลือกไว้

ตารางที่ 11 (ต่อ)

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					IOC	ผลการ คัดเลือก
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		
24	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
25	-1	+1	+1	+1	+1	.60	คัดเลือกไว้
26	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
27	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
28	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
29	0	0	+1	+1	+1	.60	คัดเลือกไว้
30	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
31	0	0	+1	+1	+1	.60	คัดเลือกไว้
32	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
33	0	0	+1	+1	+1	.60	คัดเลือกไว้
34	-1	+1	+1	+1	+1	.60	คัดเลือกไว้
35	-1	+1	+1	+1	+1	.60	คัดเลือกไว้
36	-1	+1	+1	+1	+1	.60	คัดเลือกไว้
37	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
38	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
39	-1	+1	+1	+1	+1	.60	คัดเลือกไว้
40	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
41	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
42	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
43	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
44	-1	+1	+1	+1	+1	.60	คัดเลือกไว้
45	-1	+1	+1	+1	+1	.60	คัดเลือกไว้
46	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
47	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
48	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
49	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้

ตารางที่ 12 ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (IOC) ของข้อคำถาม
วัดการปฏิบัติตามหลักธรรม

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					IOC	ผลการ คัดเลือก
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		
1	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
2	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
3	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
4	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
5	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
6	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
7	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
8	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
9	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
10	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
11	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
12	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
13	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
14	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
15	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
16	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
17	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
18	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
19	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
20	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
21	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
22	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
23	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
24	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
25	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้

ตารางที่ 12 (ต่อ)

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					IOC	ผลการ คัดเลือก
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		
26	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
27	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
28	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
29	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
30	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
31	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
32	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
33	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
34	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
35	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
36	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้

ตารางที่ 13 ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (IOC) ของข้อคำถาม
วัดอิทธิพลของสื่อ

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					IOC	ผลการ คัดเลือก
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		
1	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
2	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
3	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
4	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
5	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
6	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
7	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
8	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
9	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
10	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
11	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
12	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
13	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
14	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
15	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้

ตารางที่ 14 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (t) ของแบบสอบถามวัดความฉลาดทางอารมณ์

ข้อ	t	ผลการคัดเลือก	ข้อ	t	ผลการคัดเลือก
1	6.42*	คัดเลือกไว้	26	0.92	ตัดทิ้ง
2	2.25*	คัดเลือกไว้	27	9.71*	คัดเลือกไว้
3	6.28*	คัดเลือกไว้	28	0.51	ตัดทิ้ง
4	9.76*	คัดเลือกไว้	29	4.08*	คัดเลือกไว้
5	15.25*	คัดเลือกไว้	30	4.63*	คัดเลือกไว้
6	12.17*	คัดเลือกไว้	31	1.88*	คัดเลือกไว้
7	3.35*	คัดเลือกไว้	32	0.18	ตัดทิ้ง
8	6.02*	คัดเลือกไว้	33	4.38*	คัดเลือกไว้
9	3.24*	คัดเลือกไว้	34	6.86*	คัดเลือกไว้
10	8.02*	คัดเลือกไว้	35	5.54*	คัดเลือกไว้
11	8.89*	คัดเลือกไว้	36	4.67*	คัดเลือกไว้
12	7.03*	คัดเลือกไว้	37	4.14*	คัดเลือกไว้
13	7.19*	คัดเลือกไว้	38	4.28*	คัดเลือกไว้
14	0.42	ตัดทิ้ง	39	3.44*	คัดเลือกไว้
15	2.78*	คัดเลือกไว้	40	0.39	ตัดทิ้ง
16	5.44*	คัดเลือกไว้	41	3.72*	คัดเลือกไว้
17	7.08*	คัดเลือกไว้	42	1.67	ตัดทิ้ง
18	1.29	ตัดทิ้ง	43	5.60*	คัดเลือกไว้
19	9.58*	คัดเลือกไว้	44	0.69	ตัดทิ้ง
20	13.85*	คัดเลือกไว้	45	7.26*	คัดเลือกไว้
21	6.39*	คัดเลือกไว้	46	0.63	ตัดทิ้ง
22	5.92*	คัดเลือกไว้	47	0.50	ตัดทิ้ง
23	1.48	ตัดทิ้ง	48	4.06*	คัดเลือกไว้
24	0.87	ตัดทิ้ง	49	5.17*	คัดเลือกไว้
25	8.92*	คัดเลือกไว้			

ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .96

* sig 0.05

ตารางที่ 15 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (t) ของข้อคำถามการปฏิบัติตามหลักธรรม

ข้อ	t	ผลการคัดเลือก	ข้อ	t	ผลการคัดเลือก
1	3.70*	คัดเลือกไว้	19	5.65*	คัดเลือกไว้
2	4.43*	คัดเลือกไว้	20	5.52*	คัดเลือกไว้
3	8.21*	คัดเลือกไว้	21	5.24*	คัดเลือกไว้
4	6.86*	คัดเลือกไว้	22	5.70*	คัดเลือกไว้
5	5.40*	คัดเลือกไว้	23	7.14*	คัดเลือกไว้
6	7.51*	คัดเลือกไว้	24	6.00*	คัดเลือกไว้
7	7.36*	คัดเลือกไว้	25	5.02*	คัดเลือกไว้
8	7.65*	คัดเลือกไว้	26	5.43*	คัดเลือกไว้
9	5.74*	คัดเลือกไว้	27	7.09*	คัดเลือกไว้
10	5.75*	คัดเลือกไว้	28	5.00*	คัดเลือกไว้
11	3.95*	คัดเลือกไว้	29	6.84*	คัดเลือกไว้
12	1.42	ตัดทิ้ง	30	1.91*	คัดเลือกไว้
13	5.35*	คัดเลือกไว้	31	5.85*	คัดเลือกไว้
14	6.50*	คัดเลือกไว้	32	10.62*	คัดเลือกไว้
15	3.77*	คัดเลือกไว้	33	8.40*	คัดเลือกไว้
16	9.83*	คัดเลือกไว้	34	6.66*	คัดเลือกไว้
17	2.58*	คัดเลือกไว้	35	13.29*	คัดเลือกไว้
18	4.91*	คัดเลือกไว้	36	8.80*	คัดเลือกไว้

ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .96

* sig 0.05

ตารางที่ 16 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (t) ของข้อคำถามวัดอิทธิพลของสื่อ

ข้อ	t	ผลการคัดเลือก	ข้อ	t	ผลการคัดเลือก
1	10.07*	คัดเลือกไว้	11	1.61	ตัดทิ้ง
2	12.37*	คัดเลือกไว้	12	6.21*	คัดเลือกไว้
3	8.85*	คัดเลือกไว้	13	3.56*	คัดเลือกไว้
4	10.56*	คัดเลือกไว้	14	7.31*	คัดเลือกไว้
5	12.27*	คัดเลือกไว้	15	5.84*	คัดเลือกไว้
6	11.76*	คัดเลือกไว้			
7	12.77*	คัดเลือกไว้			
8	10.59*	คัดเลือกไว้			
9	10.36*	คัดเลือกไว้			
10	4.51*	คัดเลือกไว้			

ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .94

* sig 0.05

ภาคผนวก ง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย
ปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
ในจังหวัดสงขลา

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้ต้องการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดสงขลา เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการวิเคราะห์ วางแผนในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์และป้องกันสิ่งที่จะเป็นอุปสรรคต่อการสร้างความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดสงขลาต่อไป

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ฉบับ ดังนี้

ฉบับที่ 1 แบบสอบถามปัจจัยด้านต่างๆ ที่มีคาดว่าจะอิทธิพลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น แบ่งออกเป็น 8 ตอน ดังนี้

- ตอนที่ 1 ข้อคำถามวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
- ตอนที่ 2 ข้อคำถามวัดความวิตกกังวล
- ตอนที่ 3 ข้อคำถามการปฏิบัติตามหลักธรรม
- ตอนที่ 4 ข้อคำถามการสื่อสารในครอบครัว
- ตอนที่ 5 ข้อคำถามการอบรมเลี้ยงดู
- ตอนที่ 6 ข้อคำถามวัดอิทธิพลของกลุ่มเพื่อน
- ตอนที่ 7 ข้อคำถามประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของครู
- ตอนที่ 8 ข้อคำถามวัดอิทธิพลของสื่อ

ฉบับที่ 2 แบบสอบถามวัดความฉลาดทางอารมณ์

**ฉบับที่ 1 แบบสอบถามปัจจัยด้านต่าง ๆ ที่คาดว่าจะมีอิทธิพลต่อความฉลาดทางอารมณ์
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น**

ตอนที่ 1 ข้อคำถามวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

คำชี้แจง ขอให้นักเรียนอ่านข้อความแล้วทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องว่างที่ตรงกับสิ่งที่นักเรียน
ปฏิบัติมากที่สุด

เป็นประจำ	หมายถึง	ฉันปฏิบัติแบบนี้เป็นประจำ (9-10 ครั้ง ใน 10 ครั้ง)
บ่อยๆ	หมายถึง	ฉันปฏิบัติแบบนี้บ่อยๆ (7-8 ครั้ง ใน 10 ครั้ง)
เป็นบางครั้ง	หมายถึง	ฉันปฏิบัติแบบนี้เป็นบางครั้ง (5-6 ครั้ง ใน 10 ครั้ง)
นานๆ ครั้ง	หมายถึง	ฉันปฏิบัติแบบนี้นานๆ ครั้ง (3-4 ครั้ง ใน 10 ครั้ง)
เกือบจะไม่เคย	หมายถึง	ฉันแทบจะไม่ปฏิบัติแบบนี้ (1-2 ครั้ง ใน 10 ครั้ง)

ข้อ	ข้อความ	เป็น ประจำ	บ่อยๆ	เป็น บางครั้ง	นานๆ ครั้ง	เกือบจะ ไม่เคย
1	ฉันรู้สึกท้อแท้เมื่อตอบคำถามครูไม่ได้					
2	ฉันทำแบบฝึกหัดหรือการบ้านทุกวิชา					
3	ฉันอ่านหนังสือล่วงหน้าก่อนเรียน					
4	เมื่อไม่เข้าใจในสิ่งที่ครูสอน ฉันจะพยายามถาม					
5	ฉันจะตั้งใจเรียนก็ต่อเมื่อครูสั่งให้ปฏิบัติ					
6	ฉันนัดหมายกับเพื่อนเพื่อให้เพื่อนช่วยอธิบาย แบบฝึกหัด หรือการบ้านที่ฉันไม่เข้าใจ					
7	เมื่อได้รับคำสั่งให้ทำงาน ฉันทำไม่ทันตาม กำหนดส่ง					
8	หากงานที่ได้รับมอบหมายยากเกินไป ฉันจะลอก เพื่อน					
9	ฉันใช้ความพยายามอย่างเต็มที่ เพื่อให้งานนั้น สำเร็จ					
10	ฉันส่งงานก่อนกำหนด เพื่อจะได้มีเวลาแก้ไข ข้อบกพร่อง					

ข้อ	ข้อความ	เป็นประจำ	บ่อยๆ	เป็นบางครั้ง	นานๆครั้ง	เกือบจะไม่เคย
11	ฉันเร่งทำงานส่งก็ต่อเมื่อถึงกำหนดส่ง					
12	เมื่อครูให้ทำแบบฝึกหัด ฉันจะเอาไว้ทำคร่าวหลัง แม้ว่าจะมีเวลาพอที่จะทำในตอนนั้น					
13	เมื่อกลับถึงบ้าน ฉันจะทำอย่างอื่นก่อนที่จะทำการบ้าน เช่น เล่นเกม ดูทีวี ฯลฯ					
14	ฉันไม่เชื่อว่าอนาคตขึ้นอยู่กับความสำเร็จในการเรียน					
15	ฉันตั้งเป้าเอาไว้ว่าต้องชนะเพื่อนที่ได้คะแนนสูงกว่าให้ได้					
16	ฉันพยายามตั้งใจเรียนเพื่อให้ได้คะแนนที่สูงกว่าที่เคยทำได้					
17	ฉันรู้ดีกว่าความสำเร็จเกิดจากความมุ่งมั่น					
18	ฉันตั้งความหวังที่จะทำทุกอย่างให้ประสบความสำเร็จ					
19	ฉันมุ่งมั่นเรียนหนังสือ เพราะต้องการให้ตนเองประสบความสำเร็จ					
20	ฉันจัดเตรียมอุปกรณ์การเรียนตามตารางเรียนทุกวัน					

ตอนที่ 2 ข้อคำถามวัดความวิตกกังวล

คำชี้แจง ขอให้นักเรียนอ่านข้อความแล้วทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องว่างที่ตรงกับความรู้สึก

ทั่วไปของนักเรียนมากที่สุด

เป็นประจำ หมายถึง นักเรียนรู้สึกแบบนี้เป็นประจำ

บ่อยๆ หมายถึง นักเรียนรู้สึกแบบนี้บ่อยๆ

เป็นบางครั้ง หมายถึง นักเรียนรู้สึกแบบนี้บางครั้ง

นานๆ ครั้ง หมายถึง นักเรียนรู้สึกแบบนี้นานๆ ครั้ง

เกือบจะไม่เคย หมายถึง นักเรียนไม่เคยรู้สึกแบบนี้

ข้อ	ข้อความ	เป็นประจำ	บ่อยๆ	เป็นบางครั้ง	นานๆ ครั้ง	เกือบจะไม่เคย
1	ฉันรู้สึกแสบใส					
2	ฉันรู้สึกเหนื่อยหน่าย					
3	ฉันรู้สึกอยากร้องไห้					
4	ฉันรู้สึกอยากมีความสุขเหมือนคนอื่น					
5	ฉันพลาดโอกาสเพราะตัดสินใจช้าเกินไป					
6	ฉันรู้สึกว่าได้พักผ่อน					
7	ฉันรู้สึกสุขุมรอบคอบ					
8	ฉันรู้สึกมีอุปสรรคมากมายจนทำให้ฉันท้อใจ					
9	ฉันกังวลเกินกว่าเหตุ					
10	ฉันรู้สึกเป็นสุข					
11	ฉันถือทุกอย่างอย่างเป็นเรื่องจริงจัง					
12	ฉันมีความมั่นใจในตนเอง					
13	ฉันรู้สึกมั่นคงในชีวิต					
14	ฉันพยายามหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้ากับความยุ่งยาก					
15	ฉันรู้สึกหม่นหมอง					
16	ฉันรู้สึกพึงพอใจ					
17	ฉันถูกรบกวนโดยความคิดที่ไร้สาระของตนเอง					
18	ฉันไม่ใส่ใจกับความผิดหวัง					

ข้อ	ข้อความ	เป็นประจำ	บ่อยๆ	เป็นบางครั้ง	นานๆ ครั้ง	เกือบจะไม่เคย
19	ฉันเป็นคนเสมอต้นเสมอปลาย					
20	ฉันมีความวุ่นวายใจและตึงเครียดเมื่อนึกถึงเรื่องที่สนใจ					

ตอนที่ 3 ข้อคำถามวัดการปฏิบัติตามหลักธรรม

คำชี้แจง ขอให้ให้นักเรียนอ่านข้อความแล้วทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องว่างที่ตรงกับสิ่งที่นักเรียนปฏิบัติมากที่สุด

เป็นประจำ	หมายถึง	ฉันปฏิบัติแบบนี้เป็นประจำ (9-10 ครั้ง ใน 10 ครั้ง)
บ่อยๆ	หมายถึง	ฉันปฏิบัติแบบนี้บ่อยๆ (7-8 ครั้ง ใน 10 ครั้ง)
เป็นบางครั้ง	หมายถึง	ฉันปฏิบัติแบบนี้เป็นบางครั้ง (5-6 ครั้ง ใน 10 ครั้ง)
นานๆ ครั้ง	หมายถึง	ฉันปฏิบัติแบบนี้นานๆ ครั้ง (3-4 ครั้ง ใน 10 ครั้ง)
เกือบจะไม่เคย	หมายถึง	ฉันแทบจะไม่ปฏิบัติแบบนี้ (1-2 ครั้ง ใน 10 ครั้ง)

ข้อ	ข้อความ	เป็นประจำ	บ่อยๆ	เป็นบางครั้ง	นานๆ ครั้ง	เกือบจะไม่เคย
1	เมื่อฉันวางแผนว่าจะทำอะไร ฉันสามารถทำได้ตามที่ตั้งใจไว้					
2	ฉันเอาเครื่องเขียนของคนอื่นมาใช้โดยไม่ขอเจ้าของ					
3	ฉันลอกการบ้านเพื่อน					
4	ฉันทำในสิ่งที่ฉันคิดว่าไม่ถูกต้อง แต่ก็กระทำได้เพราะว่าคนอื่นๆ ก็ทำกัน					
5	เมื่อฉันกระทำความผิด ฉันจะไม่แสดงท่าทีอะไรแม้ว่าจะมีผู้ได้รับความเดือดร้อน					
6	ฉันปกปิดความผิดของเพื่อน					
7	ฉันส่งงานตรงตามเวลา					

ข้อ	ข้อความ	เป็นประจำ	บ่อยๆ	เป็นบางครั้ง	นานๆครั้ง	เกือบจะไม่เคย
8	เพื่อความสนุกสนานในการสนทนา ฉันพูดเกินความเป็นจริง					
9	ฉันพูดโกหกเพื่อให้คนอื่นสบายใจ					
10	ฉันสามารถรักษาสัญญาที่ให้ไว้กับตนเองและผู้อื่นได้					
11	เมื่อเห็นคนอื่นประสบความสำเร็จ ฉันรู้สึกไม่พอใจ					
12	เมื่อฉันพบของมีค่า ฉันนำส่งคืนเจ้าของ					
13	ฉันแสดงความเคารพผู้ใหญ่					
14	เมื่อฉันไม่พอใจ ฉันจะแสดงท่าทางให้คนอื่นรู้โดยไม่สนใจว่าคนนั้นเป็นใคร					
15	เมื่อพบครู อาจารย์นอกโรงเรียนฉันเดินหนี					
16	ฉันขมโม้ไหว้พ่อแม่ ก่อนไปโรงเรียน					
17	ฉันนับถือบุคคลที่ทำตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม					
18	ฉันชื่นชมผู้ที่มีความสุภาพ นอบน้อมต่อผู้อาวุโส					
19	ฉันบริจาคสิ่งของให้แก่ผู้ที่เดือดร้อน					
20	ฉันทำประโยชน์ให้แก่สังคม					
21	ฉันช่วยเหลือคนอื่นที่ต้องการความช่วยเหลือ โดยที่เขาไม่ต้องร้องขอ					
22	ฉันให้เพื่อนยืมสิ่งของ					
23	เมื่อเห็นคนที่ฉันรู้จักถือของพะรุงพะรัง ฉันเดินหนีเพราะไม่อยากช่วย					
24	ฉันช่วยพ่อแม่ทำงานบ้าน					
25	หากพ่อแม่ขอให้ฉันช่วยเหลืออะไร ฉันจะรีบทำทันที					

ข้อ	ข้อความ	เป็นประจำ	บ่อยๆ	เป็นบางครั้ง	นานๆครั้ง	เกือบจะไม่เคย
26	ฉันทำตามใจตนเอง โดยไม่สนใจว่าพ่อแม่จะรู้สึกอย่างไร					
27	ฉันตั้งใจเรียน เพื่อให้พ่อแม่ไม่ผิดหวัง					
28	ฉันรู้ว่าถ้าฉันทำความผิดพ่อแม่จะเสียใจ แต่ฉันก็ทำเพราะเพื่อนๆ เขาก็ทำกัน					
29	ฉันปกปิดความผิดของฉันเพื่อความสบายใจของพ่อแม่					
30	ฉันตอบแทนผู้มีพระคุณทุกครั้งที่มีโอกาส					
31	ฉันรังแกสัตว์เพราะความสนุก					
32	ฉันไม่เชื่อเรื่องทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว เพราะคนชั่วที่ได้ดีก็มีเยอะ					
33	ฉันชื่นชมผู้ที่ประสบความสำเร็จ โดยไม่สนใจว่าเขาเป็นคนดีหรือคนชั่ว					
34	ฉันโยนความผิดให้คนอื่น					
35	ฉันทำสิ่งที่คิดว่าดีสำหรับฉัน แม้ว่าจะสร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่นก็ตาม					

ตอนที่ 4 ข้อคำถามวัดการสื่อสารในครอบครัว

คำชี้แจง ขอให้นักเรียนอ่านข้อความ แล้วระลึกถึงเหตุการณ์ที่ผ่านมาในอดีตถึงปัจจุบันว่าพ่อแม่ หรือผู้ปกครองปฏิบัติต่อนักเรียนในลักษณะใด แล้วทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องว่างที่ตรงกับความเป็นจริงที่สุด

เป็นประจำ หมายถึง เหตุการณ์แบบนี้เกิดขึ้นเป็นประจำ (9-10 ครั้ง ใน 10 ครั้ง)

บ่อยๆ หมายถึง เหตุการณ์แบบนี้เกิดขึ้นบ่อยๆ (7-8 ครั้ง ใน 10 ครั้ง)

เป็นบางครั้ง หมายถึง เหตุการณ์แบบนี้เกิดขึ้นเป็นบางครั้ง (5-6 ครั้ง ใน 10 ครั้ง)

นานๆ ครั้ง หมายถึง เหตุการณ์แบบนี้เกิดขึ้นนานๆ ครั้ง (3-4 ครั้ง ใน 10 ครั้ง)

เกือบจะไม่เคย หมายถึง เหตุการณ์แบบนี้แทบจะไม่เกิดขึ้น (1-2 ครั้ง ใน 10 ครั้ง)

ข้อ	ข้อความ	เป็นประจำ	บ่อยๆ	เป็นบางครั้ง	นานๆ ครั้ง	เกือบจะไม่เคย
1	พ่อแม่/ผู้ปกครอง มักจะรื้อฟื้นความผิดครั้งก่อนๆ					
2	เมื่อฉันเริ่มต้นทำอะไรใหม่ๆ พ่อแม่/ผู้ปกครอง จะคอยให้กำลังใจ					
3	เมื่อฉันมีปัญหา พ่อแม่/ผู้ปกครอง จะให้คำแนะนำเป็นอย่างดี					
4	พ่อแม่/ผู้ปกครอง เล่าเรื่องสนุกๆ ให้ฉันฟัง					
5	เมื่อฉันทำผิดพลาด พ่อแม่/ผู้ปกครอง จะให้คำแนะนำแก้ไข					
6	พ่อแม่/ผู้ปกครอง จะถามถึงเหตุผล หากฉันไม่ทำตามคำแนะนำของท่าน					
7	พ่อแม่/ผู้ปกครอง พูดคุยกับฉันด้วยถ้อยคำไม่สุภาพ					
8	ฉันจะถูกดูหรือตำหนิ เมื่อแสดงความคิดเห็นที่ขัดแย้งกับพ่อแม่/ผู้ปกครอง					
9	ในการสอนว่าสิ่งใดควรปฏิบัติหรือไม่ควรปฏิบัติ พ่อแม่/ผู้ปกครอง จะใช้วิธีอธิบายให้ฉันฟัง					

ข้อ	ข้อความ	เป็นประจำ	บ่อยๆ	เป็นบางครั้ง	นานๆครั้ง	เกือบจะไม่เคย
10	พ่อแม่/ผู้ปกครอง รับฟังความคิดเห็นของฉัน					
11	พ่อแม่/ผู้ปกครอง แทรกมุกตลกเมื่อสนทนากับฉัน					
12	พ่อแม่/ผู้ปกครอง ไล่ถามทุกข้อสงสัยของฉัน					
13	เมื่อฉันทำผิด ฉันจะถูกพ่อแม่/ผู้ปกครองลงโทษมากเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับอารมณ์ของท่าน					
14	พ่อแม่/ผู้ปกครอง มักถามความคิดเห็นของฉันเกี่ยวกับเรื่องราวต่างๆ ในครอบครัว					
15	พ่อแม่/ผู้ปกครอง ไม่สนใจฟังในเรื่องที่ฉันพูด					
16	เมื่อมีความคิดเห็นไม่ตรงกัน พ่อแม่/ผู้ปกครอง จะดำเนินความคิดเห็นของฉันอย่างรุนแรง					
17	เมื่อพ่อแม่/ผู้ปกครองไม่พอใจฉัน ท่านจะดูว่าฉันด้วยน้ำเสียงอันดัง					
18	พ่อแม่/ผู้ปกครอง ยกตัวอย่างคนอื่นที่ดีกว่า มาเปรียบเทียบกับฉัน					
19	ก่อนการลงโทษ พ่อแม่/ผู้ปกครองจะชี้แจงความคิดให้ฉันเข้าใจและยอมรับเสียก่อน					
20	พ่อแม่/ผู้ปกครองไม่ให้คำแนะนำในการแก้ปัญหาแก่ฉัน					

ตอนที่ 5 ข้อคำถามการอบรมเลี้ยงดู

คำชี้แจง ขอให้ให้นักเรียนอ่านข้อความ แล้วระลึกถึงเหตุการณ์ที่ผ่านมาในอดีตถึงปัจจุบันว่าพ่อแม่ หรือ ผู้ปกครองปฏิบัติต่อนักเรียนในลักษณะใด แล้วทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องว่างที่ตรงกับความเป็นจริงที่สุด

เป็นประจำ หมายถึง เหตุการณ์แบบนี้เกิดขึ้นเป็นประจำ (9-10 ครั้ง ใน 10 ครั้ง)
 บ่อยๆ หมายถึง เหตุการณ์แบบนี้เกิดขึ้นบ่อยๆ (7-8 ครั้ง ใน 10 ครั้ง)
 เป็นบางครั้ง หมายถึง เหตุการณ์แบบนี้เกิดขึ้นเป็นบางครั้ง (5-6 ครั้ง ใน 10 ครั้ง)
 นานๆ ครั้ง หมายถึง เหตุการณ์แบบนี้เกิดขึ้นนานๆ ครั้ง (3-4 ครั้ง ใน 10 ครั้ง)
 เกือบจะไม่เคย หมายถึง เหตุการณ์แบบนี้แทบจะไม่เกิดขึ้น (1-2 ครั้ง ใน 10 ครั้ง)

ข้อ	ข้อความ	เป็นประจำ	บ่อยๆ	เป็นบางครั้ง	นานๆ ครั้ง	เกือบจะไม่เคย
1	ถ้าคะแนนสอบของฉันลดลง พ่อแม่/ผู้ปกครองจะคอยให้กำลังใจฉัน					
2	พ่อแม่/ผู้ปกครองจะสนับสนุนให้ฉันทำกิจกรรมต่างๆ ตามความสามารถและความสนใจของฉัน					
3	เมื่อฉันเก็บของไม่เรียบร้อย จะถูกพ่อแม่/ผู้ปกครองบอกให้เก็บของให้เรียบร้อย					
4	ฉันรู้สึกว่ พ่อแม่/ผู้ปกครองไม่มีเวลาพูดคุยกับฉัน					
5	เมื่อฉันประสบปัญหาบางอย่างที่แก้ไขไม่ได้ พ่อแม่/ผู้ปกครองจะคอยให้คำแนะนำ					
6	พ่อแม่/ผู้ปกครองมักจะตำหนิเมื่อฉันทำข้าวของเสียหาย					
7	หากฉันไม่ทำตามคำสั่งของพ่อแม่/ผู้ปกครอง ฉันจะถูกลงโทษ					
8	พ่อแม่/ผู้ปกครองปฏิบัติกับฉันเหมือนฉันเป็นเด็กเล็กๆ					

ข้อ	ข้อความ	เป็นประจำ	บ่อยๆ	เป็นบางครั้ง	นานๆครั้ง	เกือบจะไม่เคย
9	ถ้าฉันทำให้พ่อแม่/ผู้ปกครองโกรธ หรือไม่พอใจ ฉันจะถูกทุบตี					
10	ฉันรู้สึกอบอุ่น เวลาที่ฉันอยู่บ้าน					
11	พ่อแม่/ผู้ปกครองให้ฉันอ่านหนังสือประเภทอื่น ที่มีความเหมาะสมตามความสนใจ					
12	พ่อแม่/ผู้ปกครองไม่ให้ฉันดูโทรทัศน์หรือฟังวิทยุในตอนกลางคืน					
13	พ่อแม่/ผู้ปกครองให้ฉันนอนดึกและตื่นสายได้ในวันหยุด					
14	ถ้าฉันออกไปเที่ยวนอกบ้านต้องมีพ่อแม่/ผู้ปกครองหรือใครไปด้วย					
15	พ่อแม่/ผู้ปกครองลงโทษโดยทำให้ฉันเจ็บตัว					
16	พ่อแม่/ผู้ปกครองจะคอยซักถามในเรื่องส่วนตัวของฉัน					
17	พ่อแม่/ผู้ปกครองจะตามใจและเห็นด้วยกับทุกเรื่องที่ฉันต้องการทำ					
18	พ่อแม่/ผู้ปกครองให้ความสนใจฉันไม่ว่าเรื่องใดๆ					
19	เมื่อฉันทำสิ่งต่างๆ สำเร็จ พ่อแม่/ผู้ปกครอง จะแสดงให้เห็นว่าท่านภูมิใจในตัวฉัน					
20	เมื่อฉันกลับบ้านช้ากว่าปกติเล็กน้อย พ่อแม่ / ผู้ปกครองจะรอด้วยความเป็นห่วง					
21	พ่อแม่/ผู้ปกครองจะทำสิ่งต่างๆ ให้กับฉัน แม้ว่าฉันจะทำเองได้					
22	ทุกคนในบ้านยอมทำตามในสิ่งที่ฉันต้องการ					
23	เมื่อฉันขอเงิน พ่อแม่/ผู้ปกครอง จะให้ตามที่ขอ					
24	ฉันรู้สึกว่าต้องทำอะไรตามลำพัง					

ข้อ	ข้อความ	เป็นประจำ	บ่อยๆ	เป็นบางครั้ง	นานๆครั้ง	เกือบจะไม่เคย
25	พ่อแม่/ผู้ปกครองถามเหตุผล เมื่อฉันไม่อยากไปโรงเรียน					
26	พ่อแม่ / ผู้ปกครองจะคอยดูแลเรื่องการแต่งกายของฉัน					
27	พ่อแม่ / ผู้ปกครองจะพาฉันไปเที่ยวทุกที่ ที่ฉันอยากไป					
28	เมื่อฉันจะปรึกษาปัญหาต่างๆ พ่อแม่/ผู้ปกครองจะให้เป็นไม่สนใจฟัง					
29	พ่อแม่/ผู้ปกครองจะอธิบายถึงผลดี ผลเสียของการกระทำต่างๆ ของฉัน					
30	พ่อแม่/ผู้ปกครองไม่เปรียบเทียบฉันว่าแย่กว่าคนอื่น					

ตอนที่ 6 ข้อคำถามวัดอิทธิพลของกลุ่มเพื่อน

คำชี้แจง ขอให้ให้นักเรียนอ่านข้อความ แล้วระลึกถึงเหตุการณ์ที่ผ่านมาในอดีตถึงปัจจุบันว่าเพื่อน
ของนักเรียนปฏิบัติในลักษณะใด แล้วทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องว่างที่ตรงกับความเป็นจริงที่สุด

เป็นประจำ หมายถึง เหตุการณ์แบบนี้เกิดขึ้นเป็นประจำ (9-10 ครั้ง ใน 10 ครั้ง)
บ่อยๆ หมายถึง เหตุการณ์แบบนี้เกิดขึ้นบ่อยๆ (7-8 ครั้ง ใน 10 ครั้ง)
เป็นบางครั้ง หมายถึง เหตุการณ์แบบนี้เกิดขึ้นเป็นบางครั้ง (5-6 ครั้ง ใน 10 ครั้ง)
นานๆ ครั้ง หมายถึง เหตุการณ์แบบนี้เกิดขึ้นนานๆ ครั้ง (3-4 ครั้ง ใน 10 ครั้ง)
เกือบจะไม่เคย หมายถึง เหตุการณ์แบบนี้แทบจะไม่เกิดขึ้น (1-2 ครั้ง ใน 10 ครั้ง)

ข้อ	ข้อความ	เป็นประจำ	บ่อยๆ	เป็นบางครั้ง	นานๆ ครั้ง	เกือบจะไม่เคย
1	ฉันเห็นเพื่อนในห้องเรียนมีเรื่องโต้เถียงทะเลาะกันเสมอ					
2	เพื่อนมักใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา					
3	เพื่อนจะแสดงอาการหงุดหงิดกับคนรอบข้างเมื่อไม่พอใจ					
4	เพื่อนจะหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่ทำให้เขาโกรธ					
5	แม้เพื่อนจะผิดหวังหรือเสียใจ พวกเขาไม่ย่อท้อ					
6	แม้มีใครทำให้เพื่อนของฉัน โกรธ เขาก็ยังคงพูดจากันด้วยเหตุผล					
7	เพื่อนมักแสดงอาการไม่พอใจด้วยการเอะอะโวยวาย					
8	เมื่อมีใครมาล้อเลียน เพื่อนจะฉุนเฉียวขึ้นมาทันที					
9	เพื่อนจะแสดงท่าทางไม่พอใจเมื่อถูกครูลงโทษ					
10	เมื่อโมโหเพื่อนจะใช้คำพูดรุนแรง โดยไม่สนใจว่าพูดกับใครและสถานที่ใด					

ข้อ	ข้อความ	เป็นประจำ	บ่อยๆ	เป็นบางครั้ง	นานๆครั้ง	เกือบจะไม่เคย
11	เมื่อถูกขัดใจ พวกเพื่อนในกลุ่มฉันมักหงุดหงิดจนควบคุมอารมณ์ไม่ได้					
12	เพื่อนมักมีปฏิกิริยาที่รุนแรงต่อปัญหา แม้ว่าจะเป็นปัญหาเพียงเล็กน้อย					
13	เพื่อนของฉันแสดงความไม่พอใจเมื่อเพื่อนบางคนได้รับคำชมจากครู					
14	เพื่อนๆ พุดคุยด้วยดีกับทุกคนรวมทั้งเพื่อนที่เขาไม่ชอบ					
15	เพื่อนชอบล้อเลียนผู้ที่ผิดพลาดหรือเสียใจ					
16	เพื่อนในกลุ่มมักจะโต้เถียง เพื่อชนะคนที่พุดด้วยอารมณ์					
17	เมื่อพบว่าใครไม่สบายใจ เพื่อนจะเข้าไปปลอบโยนและให้กำลังใจ					
18	เพื่อนจะขอโทษเมื่อทำให้เพื่อนบางคนเสียใจ					
19	เพื่อนมักจะทำอะไรตามความพอใจโดยที่ไม่สนว่าผู้อื่นจะได้รับความเดือดร้อน					
20	เพื่อนของฉันอ่านหนังสือต่างๆ ที่เขายังหงุดหงิดอยู่					
21	เพื่อนมักจะสงบอารมณ์จนคลายความโกรธ แล้วค่อยกลับมาพุดกันด้วยเหตุผล					
22	เพื่อนกลัวว่าจะสอบตก จะตั้งใจเรียนวิชานั้นมากขึ้น					
23	เพื่อนมักจะทำให้ใจสงบก่อนที่จะตัดสินใจแก้ปัญหา					
24	เพื่อนมักจะทำตัวให้คลายเครียดก่อนที่จะอ่านหนังสือต่อ					

ตอนที่ 7 ข้อคำถามประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของครู

คำชี้แจง ขอให้นักเรียนอ่านข้อความ แล้วระลึกถึงเหตุการณ์ที่ผ่านมาในอดีตถึงปัจจุบันว่าครูปฏิบัติต่อนักเรียนในลักษณะใด แล้วทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องว่างที่ตรงกับความเป็นจริงที่สุด

เป็นประจำ หมายถึง เหตุการณ์แบบนี้เกิดขึ้นเป็นประจำ (9-10 ครั้ง ใน 10 ครั้ง)
 บ่อยๆ หมายถึง เหตุการณ์แบบนี้เกิดขึ้นบ่อยๆ (7-8 ครั้ง ใน 10 ครั้ง)
 เป็นบางครั้ง หมายถึง เหตุการณ์แบบนี้เกิดขึ้นเป็นบางครั้ง (5-6 ครั้ง ใน 10 ครั้ง)
 นานๆ ครั้ง หมายถึง เหตุการณ์แบบนี้เกิดขึ้นนานๆ ครั้ง (3-4 ครั้ง ใน 10 ครั้ง)
 เกือบจะไม่เคย หมายถึง เหตุการณ์แบบนี้แทบจะไม่เกิดขึ้น (1-2 ครั้ง ใน 10 ครั้ง)

ข้อ	ข้อความ	เป็นประจำ	บ่อยๆ	เป็นบางครั้ง	นานๆ ครั้ง	เกือบจะไม่เคย
1	ครูห่วงใยฉันในเรื่องการเรียน					
2	ฉันกังวลเมื่อต้องเข้าพบครู					
3	ครูยกย่องชมเชยเมื่อฉันช่วยงานโรงเรียน					
4	ครูจะให้ฉันมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน					
5	เมื่อฉันทำงานบกพร่องครูดูและต่อว่าฉัน					
6	ครูมีอารมณ์ฉุนเฉียว					
7	ครูลงโทษฉันเมื่อคิดว่าฉันผิดโดยไม่ถามถึงสาเหตุ					
8	เมื่อครูให้ช่วยงานฉันทำด้วยความจำใจ					
9	ครูยิ้มแย้มทักทายกันเมื่อพบกันนอกโรงเรียน					
10	ฉันปฏิบัติตามคำสั่งของครูด้วยความเต็มใจ					

ตอนที่ 8 ข้อคำถามวัดอิทธิพลของสื่อ

คำชี้แจง ขอให้นักเรียนอ่านข้อความแล้วทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องว่างที่ตรงกับสิ่งที่นักเรียน

ปฏิบัติมากที่สุด

เป็นประจำ	หมายถึง	ฉันปฏิบัติแบบนี้เป็นประจำ (9-10 ครั้ง ใน 10 ครั้ง)
บ่อยๆ	หมายถึง	ฉันปฏิบัติแบบนี้บ่อยๆ (7-8 ครั้ง ใน 10 ครั้ง)
เป็นบางครั้ง	หมายถึง	ฉันปฏิบัติแบบนี้เป็นบางครั้ง (5-6 ครั้ง ใน 10 ครั้ง)
นานๆ ครั้ง	หมายถึง	ฉันปฏิบัติแบบนี้นานๆ ครั้ง (3-4 ครั้ง ใน 10 ครั้ง)
เกือบจะไม่เคย	หมายถึง	ฉันแทบจะไม่ปฏิบัติแบบนี้ (1-2 ครั้ง ใน 10 ครั้ง)

ข้อ	ข้อความ	เป็นประจำ	บ่อยๆ	เป็นบางครั้ง	นานๆ ครั้ง	เกือบจะไม่เคย
1	ฉันใช้เวลาว่างไปกับการสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ต เช่น Facebook , MSN					
2	ฉันเลียนแบบพฤติกรรมของดาราที่ฉันชอบ					
3	ฉันเล่นเกมออนไลน์ประเภทต่อสู้ ยิงปืน ที่มี ความรุนแรง					
4	ฉันชอบดูละครทางโทรทัศน์ โดยเฉพาะฉาก นางเอกกับนางอิจฉาตบตีกัน					
5	วันไหนที่ฉันไม่ได้เล่น Facebook ฉันจะรู้สึก หงุดหงิด					
6	การเล่นเกมต่อสู้เป็นสิ่งที่ฉันชื่นชอบ					
7	เมื่อได้รับชัยชนะในเกม ฉันมีความต้องการเล่นเกมเพิ่มขึ้นอีก					
8	หากฉันถูกห้ามไม่ให้ดูโทรทัศน์ เล่นเกม หรือ เล่นอินเทอร์เน็ต ฉันจะหงุดหงิด					
9	ฉันใช้เวลาในการดูโทรทัศน์ เล่นเกม หรือเล่น อินเทอร์เน็ตมากกว่าทำกิจกรรมร่วมกับสมาชิกใน ครอบครัว					
10	ฉันดูละครที่มีความลึกลับ ตื่นเต้น น่าสะพรึงกลัว					

ข้อ	ข้อความ	เป็นประจำ	บ่อยๆ	เป็นบางครั้ง	นานๆครั้ง	เกือบจะไม่เคย
11	ฉันชอบคุยกับเพื่อนทางอินเทอร์เน็ต เพราะคุยได้ทุกเรื่อง					
12	ฉันหาความรู้จากอินเทอร์เน็ต					
13	ฉันทำหน้าที่ของฉันให้เรียบร้อยก่อนที่จะดูโทรทัศน์ เล่นเกม หรือเล่นอินเทอร์เน็ต					
14	ฉันดูแลชั้นการแต่งตัวของคาราผ่านสื่อประเภทต่างๆ					

ฉบับที่ 2 แบบสอบถามวัดความฉลาดทางอารมณ์

คำชี้แจง ขอให้นักเรียนอ่านข้อความ แล้วระลึกถึงเหตุการณ์ที่ผ่านมาในอดีตถึงปัจจุบันว่านักเรียนเคยปฏิบัติหรือมีความรู้สึกอย่างไรต่อเหตุการณ์ตามข้อความ แล้วทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องว่างที่ตรงกับความเป็นจริงที่สุด

เป็นประจำ	หมายถึง	ฉันปฏิบัติ/รู้สึกแบบนี้เป็นประจำ (9-10 ครั้ง ใน 10 ครั้ง)
บ่อยๆ	หมายถึง	ฉันปฏิบัติ/รู้สึกแบบนี้บ่อยๆ (7-8 ครั้ง ใน 10 ครั้ง)
เป็นบางครั้ง	หมายถึง	ฉันปฏิบัติ/รู้สึกแบบนี้เป็นบางครั้ง (5-6 ครั้ง ใน 10 ครั้ง)
นานๆ ครั้ง	หมายถึง	ฉันปฏิบัติ/รู้สึกแบบนี้นานๆ ครั้ง (3-4 ครั้ง ใน 10 ครั้ง)
เกือบจะไม่เคย	หมายถึง	ฉันแทบจะไม่ปฏิบัติ/รู้สึกแบบนี้ (1-2 ครั้ง ใน 10 ครั้ง)

ข้อ	ข้อความ	เป็นประจำ	บ่อยๆ	เป็นบางครั้ง	นานๆ ครั้ง	เกือบจะไม่เคย
1	ฉันไม่สามารถอธิบายได้ว่าอะไรทำให้ฉันหงุดหงิด					
2	เวลาโกรธหรือไม่สบายใจ ฉันสามารถอธิบายได้ว่าอะไรเกิดขึ้นกับฉัน					
3	ฉันรู้สึกงุ่มง่าม/เศร้าใจเมื่อฉันทำผิดพลาด					
4	ฉันบอกไม่ได้ว่าอะไรทำให้ฉันรู้สึกโกรธ					
5	ฉันรู้สึกหงุดหงิดจนควบคุมตัวเองไม่ได้เมื่อถูกขัดใจ					
6	ฉันทำใจไม่ได้กับความผิดพลาดของตนเอง					
7	แม้จะเคยผิดหวัง แต่ฉันก็ไม่ท้อใจ					
8	ฉันยอมรับความไม่สบายใจที่เกิดขึ้นกับฉันได้					
9	เมื่อผิดพลาด ฉันรู้สึกงุ่มง่าม/เศร้าใจ แต่ฉันก็ยอมรับได้					
10	เมื่อฉันถูกต่อว่าอย่างรุนแรง ฉันก็ยังยอมรับนับเขาเป็นเพื่อน					
11	เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นฉันจะสงบนิ่งไม่โวยวาย					
12	เวลาทุกข์ใจมากๆ ฉันจะไปคุยกับเพื่อนเพื่อปรึกษา					

ข้อ	ข้อความ	เป็นประจำ	บ่อยๆ	เป็นบางครั้ง	นานๆครั้ง	เกือบจะไม่เคย
13	ฉันสับสนจนทำอะไร ไม่ถูกเมื่อฉันอารมณ์ไม่ดี					
14	ฉันทนได้เมื่อตกอยู่ในภาวะเครียด					
15	ฉันควบคุมความวิตกกังวลได้ยาก					
16	เมื่อมีใครตวาดฉันเสียงดัง ฉันตกใจจนทำอะไร ไม่ถูก					
17	ความหุนหันพลันแล่นของฉันทำให้เกิดปัญหา					
18	ฉันมีแนวโน้มที่จะระเบิดความโกรธได้ง่าย					
19	ฉันไม่มีปัญหาในการควบคุมความโกรธ					
20	ฉันระวังตัวเสมอก่อนที่จะแสดงอารมณ์โกรธ					
21	ฉันมีปฏิกิริยาตอบโต้อย่างรุนแรง แม้ต่อปัญหาเพียงเล็กน้อย					
22	ฉันไม่เข้าใจการแสดงความรู้สึกของคนอื่น					
23	เมื่อเห็นเพื่อนหน้าตาเศร้าหมอง ฉันรับรู้ได้ว่าเขามีเรื่องทุกข์ใจ					
24	ฉันไม่เข้าใจความหมายจากการแสดงท่าทางของคนอื่น					
25	ฉันรับรู้ได้ว่าเพื่อนมีความรู้สึกอย่างไร โดยฟังจากน้ำเสียงของเขา					
26	ฉันทนฟังไม่ได้เมื่อ คนอื่นพูดถึงเรื่องของเขาเอง					
27	ฉันไม่สนใจว่าใครจะรู้สึกอย่างไร					
28	ฉัน ไม่รู้สึกเคียดแค้นกับความทุกข์ของผู้อื่น					
29	ฉันหลีกเลี่ยงการทำร้ายความรู้สึกของผู้อื่น					
30	ฉันสังเกตได้เมื่อคนใกล้ชิดมีท่าทางหุนหันพลันแล่น					
31	เพื่อนของฉันสามารถบอกเรื่องส่วนตัวของเขากับฉันได้					
32	ฉันรู้สึกไม่สบายใจเวลาที่ฉันพูดโกหก					

ข้อ	ข้อความ	เป็นประจำ	บ่อยๆ	เป็นบางครั้ง	นานๆครั้ง	เกือบจะไม่เคย
33	เมื่อนั้นทำผิด ฉันสามารถกล่าวคำว่า “ขอโทษ” กับเพื่อน/ญาติได้					
34	เวลาที่เพื่อนมาปรึกษาเกี่ยวกับการบ้าน ฉันให้ความช่วยเหลือด้วยความเต็มใจ					
35	ฉันไม่ชอบฟังคำวิจารณ์จากผู้อื่น					
36	เวลาที่เพื่อนชวนคุยในขณะกำลังเรียน ฉันจะเตือนเขาอย่างฉันท์มิตร					
37	การพบปะสังสรรค์กับเพื่อนๆ เป็นสิ่งที่ไร้สาระสำหรับฉัน					

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ-ชื่อสกุล	นางสาวดวงจันทร์ ศิริรักษ์โสภณ
วันเดือนปีเกิด	1 ตุลาคม 2525
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	120 หมู่ 3 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	พนักงานบริหาร โครงการ
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2546	หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาการโฆษณาและ ประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2555	หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและ ประเมิน มหาวิทยาลัยทักษิณ จังหวัดสงขลา